

รายงานวิจัย

เรื่อง

บทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

ต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

The Contribution of International Trade and Investment
to Economic Growth

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญา วนเศรษฐ

การวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

ประจำปีงบประมาณ 2560

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อเรื่อง บทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ
ชื่อผู้วิจัย รศ.ดร.อภิญา วนเศรษฐ
ปีที่แล้วเสร็จ 2561

บทคัดย่อ

การศึกษบทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา เพื่อพิจารณาทิศทางแนวโน้มรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและบทบาทของการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนระหว่างประเทศ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของแต่ละช่องทาง สำหรับวิธีการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศรวมทั้งปัญหาของไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการเศรษฐมิติ ในการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวของตัวแปรที่นำมาศึกษาประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มูลค่าการค้าระหว่างประเทศ (X+M) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) ตามวิธี cointegration รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรที่ละคู่ด้วยวิธี causality โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาสจาก พ.ศ. 2541-2559

ผลการศึกษาพบว่า 1) ในช่วงแรกก่อนวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐใน พ.ศ. 2550 การส่งออกของไทยมีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 11.70 ต่อปี ส่วนหนึ่งมาจากการได้รับประโยชน์จากค่าเงินบาทที่อ่อนค่าลงในช่วงการปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนมาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการใน พ.ศ. 2540 และการขยายตัวชะลอลงในช่วงหลัง (พ.ศ. 2551-2559) มาอยู่ที่เฉลี่ยร้อยละ 4.49 ต่อปี สาเหตุสำคัญมาจากความสามารถในการแข่งขันที่ลดลง อาทิ ค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดเกือบเท่าตัวใน พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา ในขณะที่เดียวกันการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตามไม่ทันกับค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามในทศวรรษที่ผ่านมา การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยมีการขยายตัวต่ำกว่าทศวรรษก่อนหน้า นอกจากความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลงและการย้ายฐานการผลิตออกจากประเทศไทยของบริษัทข้ามชาติ ยกเว้นการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศที่ขยายตัวได้ดีขึ้นจากภาวะตลาดหุ้นในภูมิภาคที่เอื้ออำนวย 2) ตัวแปรทั้งหมดที่นำมาศึกษามีความสัมพันธ์ในเชิงดุลยภาพระยะยาว และในระยะเวลาช่วงแรก (พ.ศ.2541-2550) การขยายตัวทางเศรษฐกิจส่งผลดีต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ รวมทั้งการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ ต่างก็ส่งผลบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจเช่นกัน อย่างไรก็ตามการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกลับไม่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับในช่วงที่สองของการศึกษา (พ.ศ.2551-2559) นั้นตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันน้อยลง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากขนาดการเปิดประเทศของไทยที่มีมากขึ้น ปัจจัยทางเศรษฐกิจต่างๆถูกกระทบจากปัจจัยภายนอกมากขึ้น โดยมีเพียงการค้าระหว่างประเทศเท่านั้น ที่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

คำสำคัญ การค้าระหว่างประเทศ การลงทุนระหว่างประเทศ การเติบโตทางเศรษฐกิจ

Research Title : **The Contribution of International Trade and Investment to Economic Growth**

Researcher : Apinya Wanaset, Associate Professor, Ph.D.

Year : 2018

Abstract

The objective of this study has two-fold: 1) to overview of international trade and investment of Thailand during the pass two decade in order to investigate trend and structural change of international trade and international investment; 2) to study the relationship among international trade, foreign direct investment, foreign portfolio investment and economic growth. The study employed descriptive and quantitative analysis techniques together with in-depth interview. The descriptive analysis explained general conditions of international trade and investment with some problems in Thailand. Econometrics including cointegration and causality test was employed for the quantitative analysis. The variables used in this study were time series data including Gross Domestic Product (GDP), international trade (X+M), foreign direct investment (FDI), foreign portfolio investment (FPI) from the period of 1998-Q1 through 2016-Q4.

The results of this study showed that 1) In the first period before the US economic crisis in 2007, Thai exports expanded by an average of 11.70 % per year, partly due to the baht's weakening during the adjustment period to the managed float exchange rate system in 1997. It declined in the latter period (2008 - 2016) about 4.49% per year. Since the productivity was unable to increase in line with the higher wages in 2011. However, in the last decade, they gained the lower expansion in international trade and investment than they were before. This was partly due to the decrease in Thai competitiveness and the relocation of production base from Thailand. Excluding foreign portfolio investment, it still has good enlargement with the favorable regional stock markets. 2) All variables have a long run relationship. In the first period (1998-2007), economic growth has positive impact on international trade and investment. At the same time, international trade and foreign portfolio investment promote economic growth as well. Only foreign direct investment has no impact on economic growth. For the second period (2008-2016), these variables were less correlated due to the increasing degree of openness. Therefore, many economic factors were affected by the external factors. Only international trade has positive impact on both economic expansion and foreign portfolio investment.

Keywords: *International Trade, International investment, Economic growth*

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

Abstract

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญภาพ

บทที่ 1 บทนำ

1-1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1-1

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1-7

1.3 ขอบเขตโครงการวิจัย

1-8

1.4 กรอบแนวคิด

1-9

1.5 นิยามศัพท์

1-10

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1-11

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม

2-1

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

2-1

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

2-6

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

2-8

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

2-13

2.5 การศึกษาเชิงประจักษ์

2-14

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	3-1
3.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	3-2
3.2 เครื่องมือการวิจัย	3-3
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	3-10
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	3-12
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย	4-1
4.1 นโยบายเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในระยะที่ผ่านมา	4-4
4.2 สภาพทั่วไปของการค้าระหว่างประเทศ	4-10
4.3 สภาพทั่วไปของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ	4-22
4.4 สภาพทั่วไปของการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ	4-28
4.5 ปัญหาและอุปสรรคของการค้าระหว่างประเทศ	4-30
บทที่ 5 ผลการศึกษา	5-1
5.1 การทดสอบความนิ่งของข้อมูล	5-2
5.2 การทดสอบดุลยภาพระยะยาวตามวิธี Cointegration	5-5
5.3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามวิธี causality	5-8
5.4 บทบาทของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ	5-11

บทที่ 6	สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	6-1
6.1	สรุปผลการศึกษา	6-1
6.2	อภิปรายผลการศึกษา	6-5
6.3	ข้อเสนอแนะ	6-6

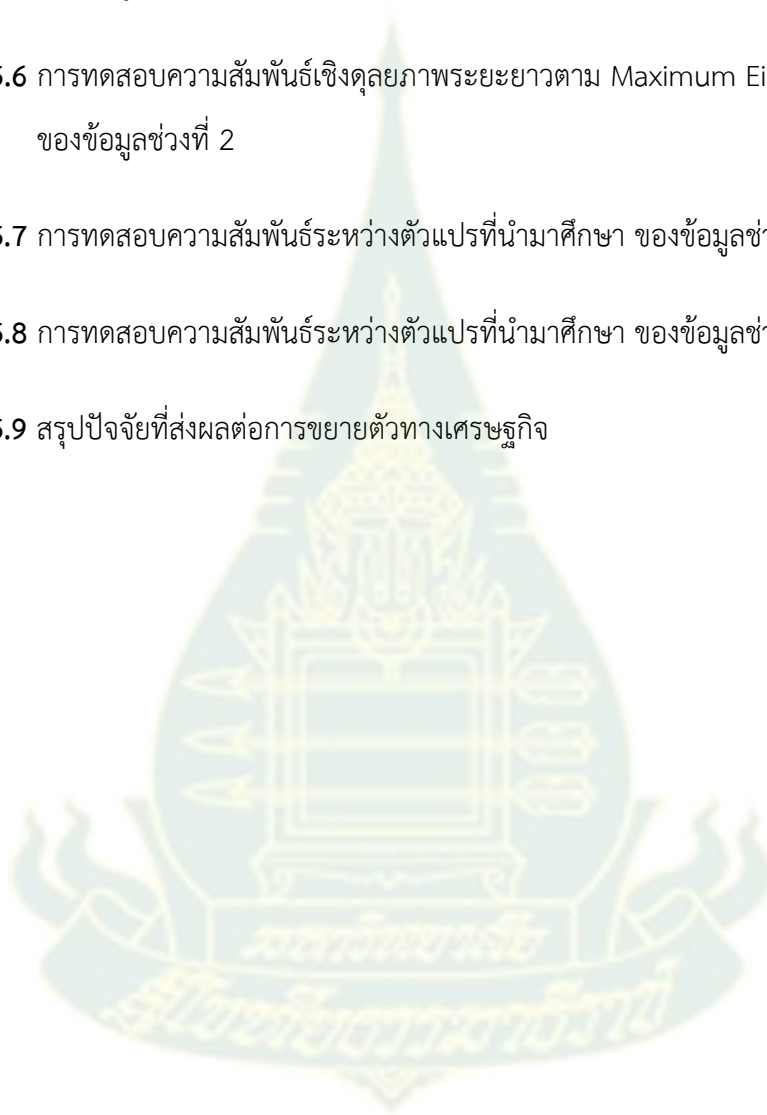
ภาคผนวก

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่	
ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบแนวทางในการส่งเสริมการลงทุนแบบเดิมและแบบใหม่	4-9
ตารางที่ 4.2 สัดส่วนตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย พ.ศ. 2559	4-13
ตารางที่ 4.3 สินค้าออกสำคัญ 10 อันดับแรก พ.ศ. 2559	4-14
ตารางที่ 4.4 สัดส่วนแหล่งนำเข้าสำคัญของไทย พ.ศ. 2559	4-19
ตารางที่ 4.5 สินค้านำเข้าสำคัญ 10 อันดับแรก พ.ศ. 2559	4-20
ตารางที่ 4.6 เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจำแนกตามประเภทธุรกิจในประเทศไทย 5 อันดับแรกใน พ.ศ. 2559	4-25
ตารางที่ 4.7 เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจำแนกตามประเทศ 5 อันดับแรกใน พ.ศ. 2559 5 อันดับแรกใน พ.ศ. 2559	4-26
ตารางที่ 4.8 ยอดคงค้างเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศของไทยจำแนกตามประเทศ 5 อันดับแรกใน พ.ศ. 2559	4-30
ตารางที่ 5.1 การทดสอบความนิ่งของข้อมูลโดยวิธี ADF และ PP Test ของข้อมูลช่วงที่ 1	5-3
ตารางที่ 5.2 การทดสอบความนิ่งของข้อมูลโดยวิธี ADF และ PP Test ของข้อมูลช่วงที่ 2	5-4
ตารางที่ 5.3 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดูยภาพระยะยาวตาม Trace statistic ของข้อมูลช่วงที่ 1	5-5

ตารางที่ 5.4 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดูดยภาพระยะยาวตาม Maximum Eigenvalue ของข้อมูลช่วงที่ 2	5-6
ตารางที่ 5.5 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดูดยภาพระยะยาวตาม Trace statistic ของข้อมูลช่วงที่ 2	5-7
ตารางที่ 5.6 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดูดยภาพระยะยาวตาม Maximum Eigenvalue ของข้อมูลช่วงที่ 2	5-7
ตารางที่ 5.7 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา ของข้อมูลช่วงที่ 1	5-8
ตารางที่ 5.8 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา ของข้อมูลช่วงที่ 2	5-10
ตารางที่ 5.9 สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	5-12

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	ขนาดของการเปิดประเทศของไทย	1-3
1.2	การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย	1-4
1.3	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของไทย	1-6
2.1	กระแสการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจเปิด	2-3
2.2	การทำงานของตัวทวีและตัวเร่ง	2-5
2.3	การส่งออกกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	2-7
2.4	การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	2-9
2.5	The Benign Model of FDI	2-11
2.6	The Malign Model of FDI	2-12
2.7	การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	2-13
4.1	สัดส่วนการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อ GOP	4-3
4.2	การส่งออกของไทย	4-11
4.3	โครงสร้างสินค้าออกของไทย	4-12
4.4	การส่งออกแบ่งตามประเภทธุรกิจ	4-15
4.5	การนำเข้าของไทย	4-18

4.6	โครงสร้างสินค้านำเข้าของไทย	4-19
4.7	การนำเข้าแบ่งตามประเภทธุรกิจ	4-21
4.8	การกระจายการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศตามประเภทธุรกิจ	4-27
4.9	การเคลื่อนไหวของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	4-29
5.1	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของข้อมูลช่วงที่ 1	5-9
5.2	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของข้อมูลช่วงที่ 2	5-10

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจเปิดมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมาช้านาน มูลค่าการค้าระหว่างประเทศ¹ ของไทยมีแนวโน้มขยายตัวตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและการค้าของโลก ในปัจจุบันโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตค่อนข้างมาก จากการที่ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจที่เปิดรับกับการทำธุรกรรมระหว่างประเทศมากขึ้น ภาคต่างประเทศจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เงินทุนจากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ทั้งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (Foreign Portfolio Investment: FPI) มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว กลายมาเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในระยะ 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ซึ่งก็รวมทั้งประเทศไทยด้วย ต่างหันมาใช้นโยบายส่งเสริมการส่งออกเพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งกระแสการเปิดเสรีทางการค้าและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของนานาประเทศ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้าอย่างรวดเร็ว การค้าระหว่างประเทศนอกจากจะทำให้ประชากรในประเทศมีทางเลือกในการบริโภคที่หลากหลายขึ้น สามารถบริโภคสินค้าที่ประเทศตนผลิตไม่ได้โดยการนำเข้าจากต่างประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถนำสินค้าที่ผลิตได้มากเกินความต้องการบริโภคในประเทศส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศสร้างรายได้เข้าประเทศอีกทางหนึ่งแล้ว การค้าระหว่างประเทศยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถอธิบายผ่านสมการรายได้ประชาชาติด้านรายจ่ายของ จอห์น เมนาร์ด เคนส์ ดังนี้

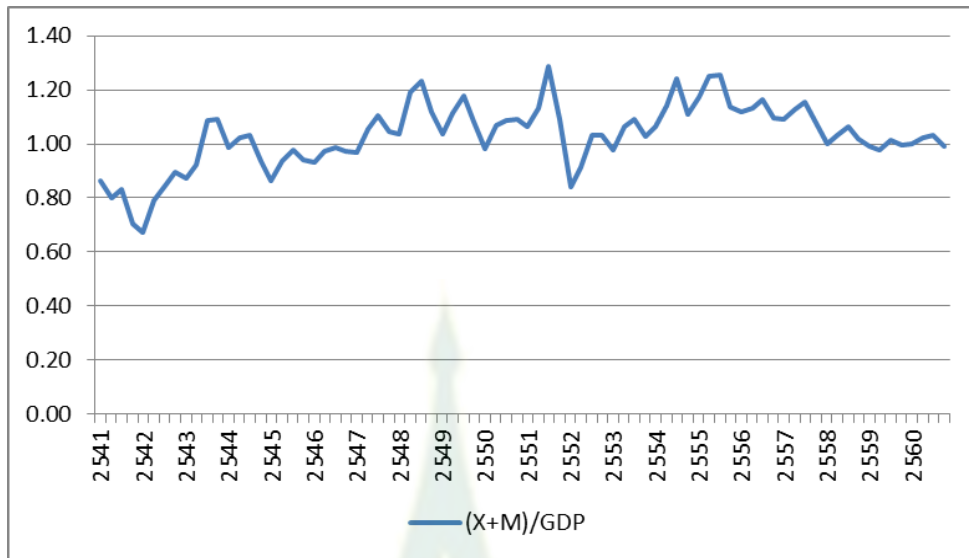
$$GDP = C + I + G + (X-M)$$

¹ มูลค่าการค้าระหว่างประเทศ = มูลค่าการนำเข้า + มูลค่าการส่งออก

GDP	=	ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
C	=	การบริโภคของครัวเรือน
I	=	การลงทุนของภาคเอกชน
G	=	รายจ่ายรัฐบาล
X	=	การส่งออก
M	=	การนำเข้า

ในกรณีที่ประเทศส่งสินค้าออกได้มากกว่าการนำเข้า หรือ $(X-M) > 0$ นั่นคือประเทศมีการเกินดุลการค้า ก็จะส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจนั่นเอง นอกจากนี้การส่งออกยังทำให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนในประเทศและการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ และเมื่อประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นก็นำไปสู่การบริโภคที่สูงขึ้นตามมาด้วย

เมื่อพิจารณาขนาดการเปิดประเทศของไทยในช่วง พ.ศ. 2540-2560 โดยพิจารณาจากผลรวมของมูลค่าการส่งออกและนำเข้าหารด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ $(X+M)/GDP$ พบว่าขนาดการเปิดประเทศของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นนับจาก พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา โดยสัดส่วนดังกล่าวเพิ่มจาก 0.64 เท่า ใน พ.ศ. 2540 เป็นกว่า 1 เท่า ใน พ.ศ. 2560 เนื่องจากมูลค่าการค้าระหว่างประเทศมีการขยายตัวรวดเร็วกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศนั่นเอง แสดงให้เห็นว่าการค้าระหว่างประเทศมีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจไทยมากขึ้น อย่างไรก็ตามขนาดการเปิดประเทศมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยจาก พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา เนื่องจากการขยายตัวของการส่งออกและนำเข้าของไทยมีแนวโน้มชะลอลงตัวลงนั่นเอง

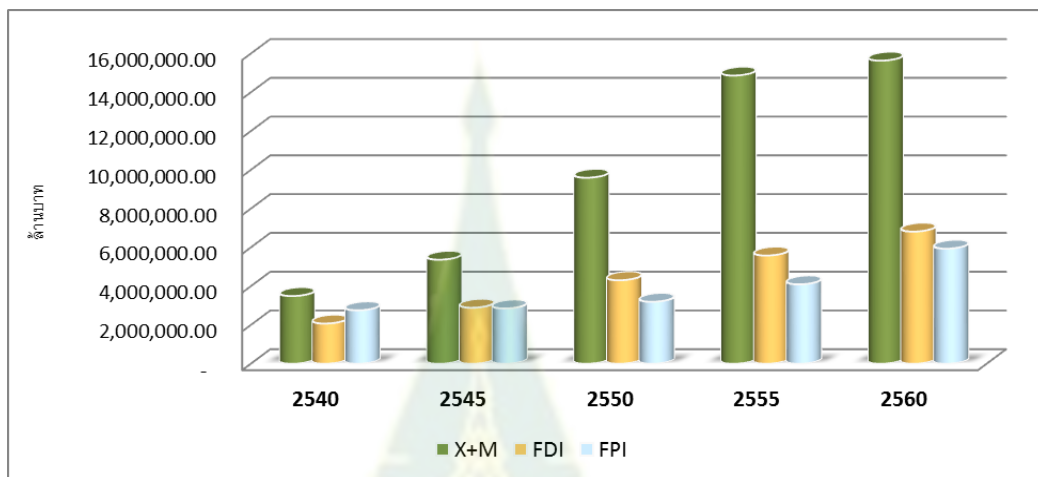

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 1.1 ขนาดของการเปิดประเทศของไทย

นอกจากการค้าระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้นแล้ว การลงทุนระหว่างประเทศก็นับเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เป็นที่มาของเงินทุนจากต่างประเทศที่ไหลเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อพิจารณาการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศแล้ว พบว่านับจาก พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาทั้ง 3 ช่องทางมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยการค้าระหว่างประเทศมีความโดดเด่นมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศตามลำดับ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในเรื่องการขยายตัวพบว่า การค้าระหว่างประเทศมีการขยายตัวมากที่สุดกว่า 4 เท่าจาก พ.ศ. 2540-2560 รองลงมาได้แก่ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ มีการขยายตัวกว่า 3 เท่า ซึ่งเป็นเงินลงทุนระยะยาวที่ประเทศต่างๆต้องการ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่ขาดแคลนเงินออม เพราะนอกจากเงินทุนจะอยู่ในประเทศนานแล้วโดยทั่วไปการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมักจะมาพร้อมกับเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆที่จะมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้กับประเทศผู้รับทุน รวมทั้งเกิดการจ้างงานอีกด้วย ส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์นั้นมีการขยายตัวต่ำที่สุด โดยมีการขยายตัวกว่า 2 เท่าและมีความผันผวนค่อนข้างมากตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงตามภาวะการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของไทยและตลาดหลักทรัพย์ในภูมิภาคเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการมีเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศเพิ่มขึ้น จะส่งเสริมให้

ตลาดทุนในประเทศมีการขยายตัว Eniekezimene (2013) ทำให้การระดมทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทเอกชนในประเทศทำได้สะดวกยิ่งขึ้น เม็ดเงินจะถูกส่งผ่านไปยังภาคเศรษฐกิจจริง เกิดการขยายตัวของการลงทุนและการจ้างงานใหม่ และนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจในที่สุด

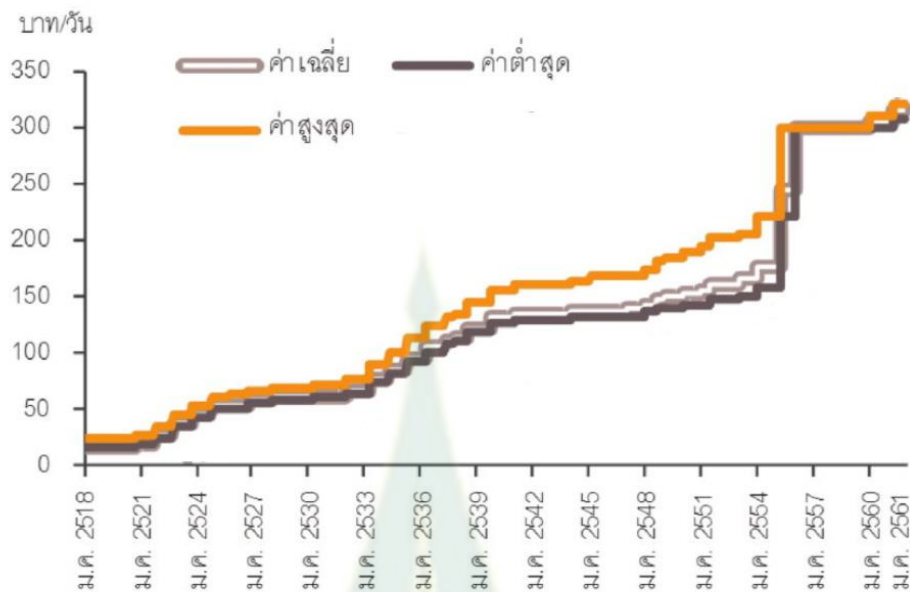
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 1.2 การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย

สำหรับบทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจนั้น หากแบ่งพิจารณาเป็น 2 ช่วงคือช่วงก่อนการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ (พ.ศ. 2540-2550) และช่วงหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ คือ นับจาก พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาถึง พ.ศ. 2560 พบว่าในช่วงแรกการค้าระหว่างประเทศมีการขยายตัวมากที่สุด เนื่องจากได้รับผลดีจากการที่รัฐบาลประกาศลอยตัวค่าเงินบาทเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ทำให้เงินบาทอ่อนค่าลงค่อนข้างมากอัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวจาก 25 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นกว่า 50 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ในปีถัดมา การส่งออกของไทยปรับตัวดีขึ้นจากช่วงก่อนการลอยตัวค่าเงินอย่างชัดเจน ส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศมีการขยายตัวรองลงมาตามลำดับ โดยการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศมีการขยายตัวค่อนข้างต่ำเพียงประมาณเฉลี่ยร้อยละ 1.49 ต่อปี (2540-2550) อาจเนื่องมาจากการตกต่ำอย่างหนักของดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 และค่อยๆฟื้นตัวอย่างเชื่องช้า จึงทำไม่ได้ได้รับความสนใจจากต่างชาติเท่าที่ควรและนักลงทุนส่วนใหญ่เทขายหุ้นออกมาในช่วงนั้น ประกอบกับในช่วง 3 ปีแรกหลังวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 นั้น รัฐบาลใช้นโยบายคงอัตราดอกเบี้ยในระดับสูงเพื่อแก้ปัญหา

เศรษฐกิจตามคำแนะนำของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) อัตราดอกเบี้ยเงินฝากปรับตัวสูงขึ้นเฉลี่ยกว่าร้อยละ 12 ต่อปี และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้าชั้นดีของธนาคารพาณิชย์ (MLR) สูงถึงเฉลี่ยกว่าร้อยละ 16 ต่อปี การที่อัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับสูงนี้ไม่ส่งผลดีต่อธุรกิจเพราะจะต้องแบกรับภาระดอกเบี้ยจ่ายที่สูง และนักลงทุนจะมีการปรับพอร์ตการลงทุนโดยหันมาฝากเงินกับสถาบันการเงินมากขึ้นแทนการลงทุนในตลาดหุ้นที่มีความเสี่ยงสูง

ส่วนในช่วงสิบปีหลังจาก พ.ศ. 2550 เป็นต้นมากลับพบว่าการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศมีการขยายตัวมากที่สุดที่ประมาณเฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี เนื่องจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาและยุโรปทำให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนเข้ามาลงทุนในเอเชียมากขึ้น ซึ่งก็รวมทั้งประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมาตลาดหุ้นไทยมีการขยายตัวค่อนข้างมากอันเป็นไปตามภาวะตลาดหุ้นทั่วโลก ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุนไปลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ทั่วโลกมากขึ้น ส่วนการขยายตัวทั้งการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีการขยายตัวต่ำกว่าในช่วงแรก สาเหตุสำคัญมาจากความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยเริ่มลดลง ส่วนหนึ่งมาจากการปรับขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำแบบก้าวกระโดดเป็น 300 บาทต่อวันทั่วประเทศใน พ.ศ. 2556 ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้น โดยเฉพาะสินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้น (labor intensive) เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ เกษตรกรรม การก่อสร้าง เป็นต้น การที่ต้นทุนสินค้าสูงขึ้นทำสินค้าส่งออกของไทยมีราคาแพงเมื่อเทียบกับคู่แข่ง นอกจากนี้ยังมีบริษัทข้ามชาติจำนวนหนึ่งย้ายฐานการผลิตจากไทยไปประเทศเพื่อนบ้านที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าอีกด้วย

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติและวิจัยกรุงศรี (2561)

ภาพที่ 1.3 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของไทย

สำหรับในระยะเวลาที่ผ่านมาแม้จะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยมีบทบาทสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าว แต่ผลได้จากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศก็มาพร้อมกับการเปิดรับความเสี่ยงจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกประเทศที่ควบคุมไม่ได้ ที่จะเข้ามากระทบกับตัวแปรเศรษฐกิจมหภาคภายในประเทศ เช่น เงินเพื่ออัตราแลกเปลี่ยน อัตราดอกเบี้ย และปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น ทำให้การบริหารจัดการของทั้งภาครัฐและเอกชนมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น และในส่วนของภาคเอกชนที่ทำธุรกรรมระหว่างประเทศอาจมีต้นทุนในการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากนี้ มีงานศึกษาจำนวนหนึ่ง เช่น Lipsey et al., 2000 และ Ghatak et al. 2007 ที่ระบุว่าประโยชน์จากการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศที่แต่ละประเทศได้รับนั้น คงมิใช่สูตรสำเร็จตายตัวเหมือนกันทุกประเทศ บางประเทศอาจได้รับประโยชน์มากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันออกไปตามความพร้อมของปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและทรัพยากรมนุษย์ของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามงานในอดีตที่ผ่านมาส่วนใหญ่ศึกษาเป็นที่ละส่วน เช่น งานศึกษาของ Josheski and Lazarov 2012 ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ส่วนงานศึกษาของ Borensztein et al. 1998, Ghatak and Halicioglu 2006, Ayanwale et al. 2007 ศึกษาผลกระทบของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อประเทศเจ้าบ้าน รวมทั้ง Duasa and Kassim (2009) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ดังนั้นในการศึกษานี้จึงต้องการที่จะศึกษาถึงบทบาทของการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์ระหว่างประเทศ ว่าแต่ละช่องทางมีบทบาทต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมากน้อยเพียงใด โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทแต่ละช่องทางในช่วงก่อนและหลัง พ.ศ. 2550 เพื่อดูถึงการเปลี่ยนแปลงในช่วงก่อนและหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ซึ่งคาดว่าโครงสร้างทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น การขยายตัวของการส่งออกในแต่ละภาคในระบบเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออกดังกล่าวจะสะท้อนถึงบทบาทของภาคเศรษฐกิจนั้นๆอีกทางหนึ่งว่ามีบทบาทมากขึ้นหรือลดลง นอกจากนี้การลงทุนจากต่างประเทศก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการที่ได้รับความนิยมจากบริษัทข้ามซึ่งจะพิจารณาเป็นรายอุตสาหกรรม ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการค้าและการลงทุนจะส่งผลโดยตรงกับการจัดสรรทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจและการจ้างงาน

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

สำหรับการศึกษารolesการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยในระยะที่ผ่านมา เพื่อพิจารณาทิศทางแนวโน้มรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและบทบาทของการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนระหว่างประเทศ
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของแต่ละช่องทาง

1.3 ขอบเขตโครงการวิจัย

การศึกษานี้จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การศึกษาเชิงพรรณนา การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ สำหรับข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาแบ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ

1. วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อด้อย และผลกระทบของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยทั้งในระดับการปฏิบัติ เช่น ขั้นตอน กฎระเบียบต่างๆ ข้อกฎหมาย เป็นต้น และในระดับนโยบายที่ส่งเสริมและบั่นทอนการทำกิจกรรมระหว่างประเทศดังกล่าว เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา นำไปสู่การพัฒนาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศให้ประเทศได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง และสามารถกระจายผลประโยชน์จากการค้าและการลงทุนไปสู่ภาคเศรษฐกิจต่างๆในระบบเศรษฐกิจให้ได้มากขึ้น
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่

- 1) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)
- 2) ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง เป็นต้น
- 3) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย
- 4) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- 5) นักวิชาการ

ข้อมูลทุติยภูมิ

ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิในประเด็นต่างๆ จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นตำรา บทความ และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณนั้น เป็นข้อมูลรายไตรมาสโดยเริ่มจากไตรมาส 1 พ.ศ. 2541 ถึง

ไตรมาส 4 พ.ศ. 2559 ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) 2) มูลค่าการนำเข้า (M) 3) มูลค่าการส่งออก (X) 4) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และ 5) การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) โดยรวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.4 กรอบวิธีการวิจัย

1.5 นิยามศัพท์

การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง กิจกรรมการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศหนึ่งกับอีกประเทศหนึ่ง โดยมีการชำระและส่งมอบสินค้าและบริการเกิดขึ้นตามที่ตกลงกัน สำหรับประเทศที่ทำการค้ากัน เรียกว่า ประเทศคู่ค้า

การลงทุนระหว่างประเทศ หมายถึง การที่ประเทศหนึ่งประเทศใดเคลื่อนย้ายเงินทุนจากประเทศของตนไปลงทุนในประเทศอื่น เพื่อหวังผลตอบแทนจากการลงทุนที่คาดว่าจะสูงกว่าการลงทุนในประเทศ รวมทั้งเป็นการกระจายความเสี่ยงจากการลงทุน โดยการลงทุนระหว่างประเทศในการศึกษานี้เป็นการลงทุนที่ต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทย แบ่งเป็นการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (Foreign Portfolio Investment: FPI)

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ หมายถึง ธุรกิจการลงทุนของบริษัทข้ามชาติผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศมีต่อธุรกิจที่มีถิ่นฐานในประเทศไทย โดยทั่วไปจะทำการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศที่ตนเข้าไปลงทุนเป็นหลัก ทั้งนี้ผู้ลงทุนมีสิทธิในการบริหารจัดการและควบคุมกิจการ สำหรับผลตอบแทนที่ได้รับจะอยู่ในรูปของกำไร

การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ หมายถึง ธุรกิจเกี่ยวกับการซื้อขายตราสารทางการเงิน เช่น ตราสารทุน ตราสารหนี้ และตราสารอนุพันธ์ เป็นต้น ของผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศที่เข้ามาทำธุรกรรมในประเทศไทย โดยทั่วไปผู้ลงทุนมักไม่มีสิทธิในการควบคุมกิจการ หรือ ไม่ได้มุ่งเข้าไปควบคุมกิจการ สำหรับผลตอบแทนที่ได้รับจะอยู่ในรูปของเงินปันผล/ดอกเบีย

การเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง การเพิ่มขึ้นของผลผลิตทั้งหมดภายในประเทศในช่วงเวลาหนึ่ง โดยทั่วไปนิยามวัดด้วยอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ในช่วงระยะเวลา 1 ปี

การกระจายผลประโยชน์ หมายถึง ผลประโยชน์ที่ประเทศไทยได้รับจากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศนั้น ได้ถูกจัดสรรไปยังภาคเศรษฐกิจต่างๆประกอบด้วย ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการในสังคมมากขึ้นน้อยต่างกันอย่างไร

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษานี้ คือ

1. สามารถระบุถึงปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนทิศทางในอนาคตของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน จะได้นำไปแก้ไขปรับปรุง ทั้งในระดับปฏิบัติและระดับนโยบาย เพื่อลดปัญหาอุปสรรคลงโดยเฉพาะในเรื่องกฎเกณฑ์และกรอบเวลาการทำงาน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน จากการที่ระบบเศรษฐกิจของนานาประเทศมีการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนมากขึ้น ประเทศต่างๆหันมาใช้นโยบายการดึงดูดเงินทุนจากต่างประเทศเข้ามาขับเคลื่อนเศรษฐกิจมากขึ้น ในส่วนของประเทศไทยก็ต้องพยายามสร้างจุดแข็งและลดจุดอ่อนลงเพื่อให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกได้ และนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2. สามารถระบุถึงบทบาทความสำคัญในแต่ละช่องทางของภาคต่างประเทศที่นำเงินทุนเข้าประเทศ ประกอบด้วย การค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ ว่ามีบทบาทแตกต่างกันอย่างไร และบทบาทของแต่ละช่องทางเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตหรือไม่เมื่อสภาพแวดล้อมภายนอกและโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงไป เพื่อที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถกำหนดนโยบายในการขยายตัวและการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้อย่างสมดุลและมีความยั่งยืนในระยะยาว

3. ผลการศึกษาจะทำให้ทราบลักษณะของการกระจายของเงินทุนจากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ว่าเงินทุนดังกล่าวกระจายสู่ภาคเศรษฐกิจต่างๆเท่าเทียมกันหรือไม่ หากไม่เท่าเทียมกันจะสามารถลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างไร ควรมีนโยบายมารองรับเพื่อให้เกิดการจัดสรรเงินทุนดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปกำหนดนโยบาย เช่น การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ การส่งออก ทั้งนี้เพื่อให้เงินทุนที่ได้จากการค้าและการลงทุน

ระหว่างประเทศมีการกระจายตัว และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อเสริมสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว ซึ่งจะเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งการสร้างระบบสาธารณสุขปลอดภัยและทรัพยากรมนุษย์ที่มีความพร้อมต่อการลงทุนและการถ่ายทอดเทคโนโลยี

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาบทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนที่เป็นแนวคิดทฤษฎี และการศึกษาเชิงประจักษ์ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ โดยในส่วนของแนวคิดทฤษฎี ประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ 5) การศึกษาเชิงประจักษ์ ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคแล้ว การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศนับอยู่ในภาคต่างประเทศ เมื่อประเทศมีระบบเศรษฐกิจเปิดมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ภาคต่างประเทศก็จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดรายได้ประชาชาติ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจนั่นเอง ยิ่งประเทศมีขนาดของการเปิดประเทศมากภาคต่างประเทศก็ยิ่งมีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศจะส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่งสามารถอธิบายผ่านแนวคิดองค์ประกอบอุปสงค์มวลรวมของ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) โดยในการศึกษานี้ได้นำเงินลงทุนเข้า-ออก รวมเข้าไปในภาคต่างประเทศ ดังนี้

$$Y = C + I + G + (X - M)$$

$$Y = \text{รายได้หรือผลผลิต}$$

$$C = \text{การบริโภคของครัวเรือน}$$

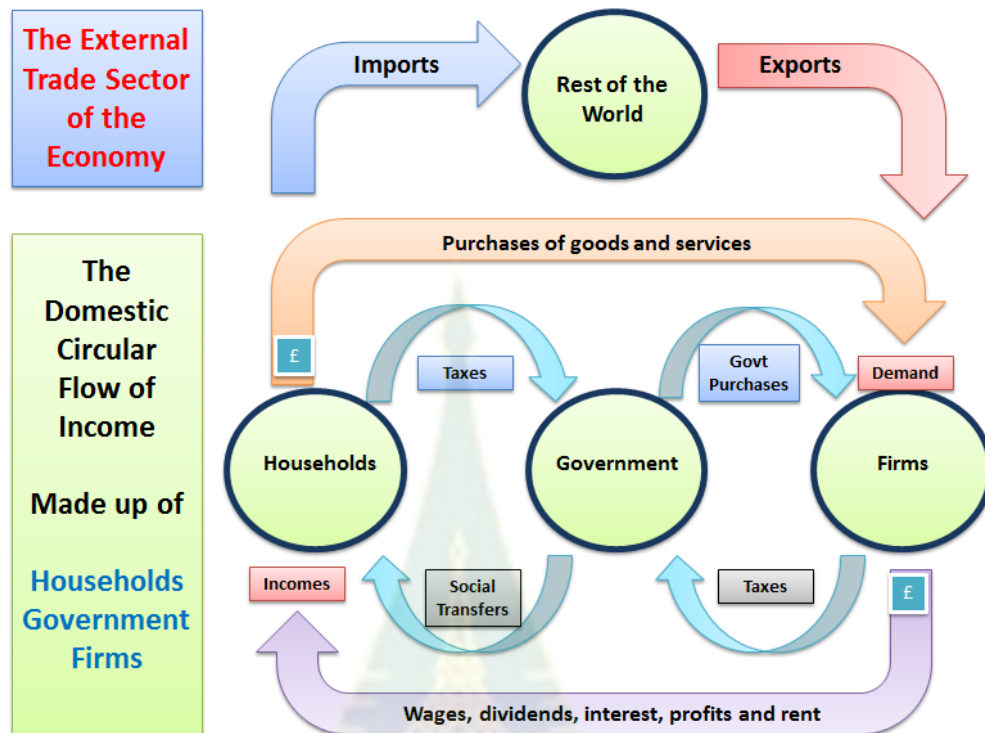
$$I = \text{การลงทุนของภาคเอกชน}$$

$$G = \text{การใช้จ่ายของรัฐบาล}$$

$$X = \text{มูลค่าการส่งออกและเงินลงทุนเข้า}$$

$$M = \text{มูลค่าการนำเข้าและเงินลงทุนออก}$$

ทั้งนี้การบริโภคของครัวเรือน (C) การลงทุนของภาคเอกชน (I) การใช้จ่ายของรัฐบาล (G) และการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสุทธิ (X-M) จะกำหนดระดับรายได้ประชาชาติ โดยผ่านการทำงานของตัวทวีคูณ (multiplier) ยิ่งตัวทวีคูณค่ามากก็แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นจะมีผลเพิ่มรายได้ประชาชาติและการจ้างงานมากขึ้นเช่นกัน สำหรับภาคต่างประเทศทำหน้าที่เสมือนกระบอกสูบ ที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีขนาดใหญ่ขึ้นหรือเล็กลง ผ่านการไหลเข้าและออกของการค้าและเงินทุนจากการทำธุรกรรมระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อหน่วยผลิตมีการส่งออกสินค้าและบริการไปต่างประเทศ จะมีรายได้ไหลเข้ามาในระบบเศรษฐกิจโดยหน่วยผลิตจะมีรายได้เพิ่มขึ้นและนำไปขยายกำลังการผลิต มีการใช้ปัจจัยการผลิตและจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ภาคครัวเรือนที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตก็จะมีรายได้มากขึ้นเช่นกัน นำไปสู่การบริโภคในประเทศที่เพิ่มขึ้นด้วย ส่วนกรณีการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ เช่น ครัวเรือนนำเข้าอาหารจากต่างประเทศ จะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าที่จ่ายออกไปยังต่างประเทศ นั่นคือ จะมีเงินส่วนหนึ่งในกระแสการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจลดลง ครัวเรือนมีการบริโภคสินค้าและบริการจากหน่วยผลิตในประเทศลดลง ดังนั้นหน่วยผลิตจะผลิตน้อยลงลงขณะเดียวกันก็ใช้ปัจจัยการผลิตจากครัวเรือนลดลง ทำให้ครัวเรือนมีรายได้ลดลง นำไปสู่การหดตัวของระบบเศรษฐกิจนั่นเอง (อภิญญา วนเศรษฐ 2560)

ที่มา: <http://www.tutor2u.net/economics/reference/circular-flow-of-income-and-spending>

สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2561

ภาพที่ 2.1 กระแสการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจเปิด

ในส่วนของการลงทุนระหว่างประเทศที่เป็นส่วนหนึ่งของภาคต่างประเทศในสมการข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว ประกอบด้วยการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการลงทุนในหลักทรัพย์ระหว่างประเทศ ซึ่งก็สามารถอธิบายได้ในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อมีการลงทุนระหว่างประเทศสุทธิเป็นบวก นั่นคือการมีเงินไหลเข้ามาลงทุนมากกว่าไหลออก ภาคต่างประเทศทำหน้าที่เสมือนกระบอกสูบที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีขนาดใหญ่ขึ้นจากการมีเงินทุนไหลเข้าสุทธิ ในทางตรงกันข้ามหากเงินไหลออกสุทธิก็จะทำให้ขนาดเศรษฐกิจเล็กลงนั่นเอง ดังนั้นภาคต่างประเทศจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเทศที่มีภาคต่างประเทศขนาดใหญ่

การทำงานของตัวทวีและตัวเร่งในระบบเศรษฐกิจ

ตัวทวี (multipliers) หมายถึง อัตราส่วนของการเปลี่ยนแปลงในรายได้ประชาชาติคุณภาพต่อการเปลี่ยนแปลงรายจ่ายอิสระ ยกตัวอย่างเช่น การบริโภค การลงทุนของภาคเอกชน และการใช้จ่ายของรัฐบาล เป็นต้น การทำงานของตัวทวีจะทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นมากกว่าค่าใช้จ่ายอิสระที่เกิดขึ้นในครั้งแรก เนื่องจากเงินมีการใช้จ่ายเปลี่ยนมือไปหลายรอบ เช่น ในกรณีที่มีการลงทุนใหม่เกิดขึ้น 10 ล้านบาท ทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นเป็น 50 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้น 5 เท่า ค่าของตัวทวีจะเท่ากับ 5 เท่านั้นเอง แนวคิดของตัวทวีนี้ได้ถูกเสนอโดย จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ เช่นกัน ซึ่งสามารถอธิบายผ่านสมการแบบง่าย ดังนี้

$$\text{ตัวทวี} = \frac{\text{ส่วนเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติ}}{\text{ส่วนเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายอิสระ}}$$

ยกตัวอย่าง กรณีการลงทุนภาคเอกชน

$$k = \frac{\Delta Y}{\Delta I}$$

$$k = \text{ตัวทวี}$$

$$\Delta Y = \text{ส่วนเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติ}$$

$$\Delta I = \text{ส่วนเปลี่ยนแปลงของการลงทุนภาคเอกชน}$$

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ายิ่งตัวทวีมีค่ามากก็แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นจะมีผลเพิ่มรายได้ประชาชาติและการจ้างงานมากขึ้นนั่นเอง

ตัวเร่ง (accelerator) หมายถึง ค่าตัวเลขที่แสดงจำนวนเท่าของระดับค่าใช้จ่ายอิสระเมื่อรายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเศรษฐกิจมีการขยายตัวหรือรายได้ประชาชาติเพิ่มสูงขึ้น ก็จะต้องทำให้เกิดการลงทุนใหม่ๆเพิ่มขึ้น และการลงทุนที่เกิดขึ้นนี้จะมียุทธศาสตร์ใหญ่กว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจในตอนแรก อันเป็นผลมาจากการทำงานของตัวเร่ง โดยตัวเร่งสามารถแสดงผ่านสมการ ดังนี้

$$\text{ตัวเร่ง} = \frac{\text{ส่วนเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายอิสระ}}{\text{ส่วนเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติ}}$$

ยกตัวอย่าง กรณีการลงทุนภาคเอกชน

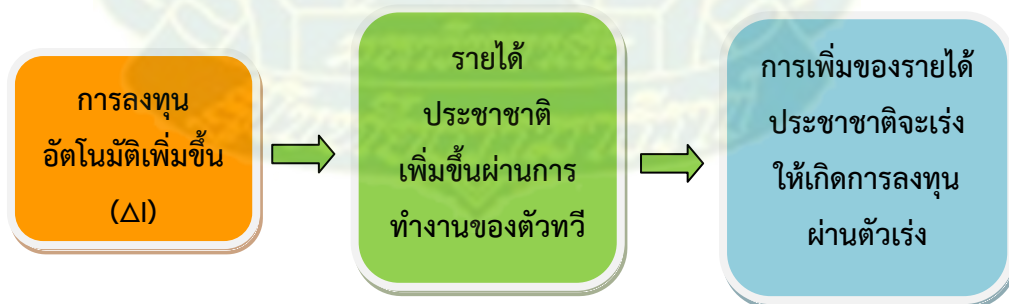
$$v = \frac{\Delta I}{\Delta Y}$$

$$v = \text{ตัวเร่ง}$$

$$\Delta Y = \text{ส่วนเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติ}$$

$$\Delta I = \text{ส่วนเปลี่ยนแปลงของการลงทุนภาคเอกชน}$$

โดยทั่วไปในระบบเศรษฐกิจจะเกิดการดำเนินงานร่วมกันของตัวทวีและตัวเร่ง กล่าวคือ สมมุติให้เกิดการลงทุนอัตโนมัติเพิ่มขึ้น เงินลงทุนดังกล่าวจะถูกนำไปใช้จ่ายไปในการซื้อปัจจัยการผลิต การซื้อเครื่องจักร และอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งการจ้างงานเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการผลิต เงินทุนดังกล่าวจะถูกเปลี่ยนมือใช้จ่ายไปหลายรอบ หรือที่เรียกว่าเป็นการทำงานของตัวทวี ซึ่งในที่สุดจะทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นมากกว่าเงินลงทุนครั้งแรก ส่วนการทำงานของตัวเร่งนั้นเกิดขึ้นเมื่อการเพิ่มของรายได้ประชาชาติจะเร่งให้เกิดการลงทุน การขยายตัวของการลงทุนจะส่งผลต่อธุรกิจเกี่ยวเนื่องทั้งไปข้างหน้าและไปข้างหลัง (forward and backward business) และทำให้รายได้ประชาชาติขยายตัวได้มากกว่าเงินลงทุนผ่านการทำงานของตัวเร่ง ดังนี้

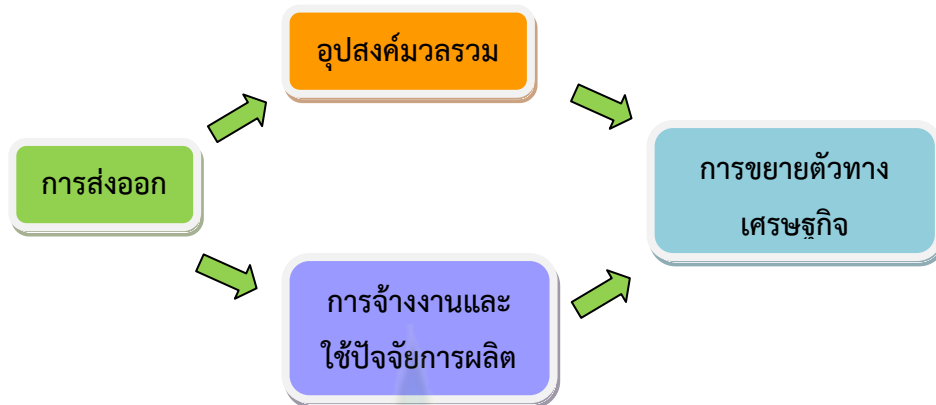
ที่มา: ดัดแปลงจาก <http://www.economicdiscussion.net/business-cycles/samuelsons-model/samuelsons-model-of-business-cycle-with-diagrams/10437>

ภาพที่ 2.2 การทำงานของตัวทวีและตัวเร่ง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา โดยนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกได้ชี้ให้เห็นว่า การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้จากการที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยแนวคิดสำนักนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นจากการที่คู่กรณีต่างได้รับประโยชน์จากการค้า และนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของสวัสดิการสังคมโดยรวม เริ่มจาก อัดัม สมิท (Adam Smith 1776) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ถือเป็นผู้วางรากฐานทางการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ ได้ตีพิมพ์หนังสือ *The Wealth of Nations* ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในระยะต่อมา โดยให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวคิดทางการค้าระหว่างประเทศว่า ควรส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันเสรีที่ใช้กลไกตลาด และต่อต้านแนวคิดของพหุชนนิยมดั้งเดิมที่เน้นการแทรกแซง ควบคุม หรือผูกขาดการค้าเงินกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยรัฐด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งทางด้านการผลิต การบริโภค และการค้า เขาได้เสนอ ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์ (absolute advantage) สนับสนุนให้มีการค้าขายแลกเปลี่ยนกันระหว่างประเทศ โดยประเทศใดมีความชำนาญในการผลิตสินค้าใดก็ผลิตสินค้านั้น หรือเป็นการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศตามความถนัด และทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่นั้นเอง แล้วนำสินค้าที่แต่ละประเทศผลิตได้มาแลกเปลี่ยนกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แต่ละประเทศควรทำการผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบโดยสัมบูรณ์เพื่อการส่งออกแล้วนำเข้าสินค้าที่ตนเสียเปรียบโดยสัมบูรณ์ ซึ่งจะทำให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตจากความชำนาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้การแบ่งงานกันทำช่วยประหยัดเวลาทำงานได้มาก และก่อให้เกิดความมั่งคั่งของประเทศในเวลาต่อมา นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของสวัสดิการทางเศรษฐกิจของโลกโดยส่วนรวม รัฐบาลไม่ควรเข้ามาแทรกแซงใดๆและเป็นเพียงผู้ดูแลให้การค้าระหว่างประเทศดำเนินไปได้โดยสะดวกเท่านั้น

สำหรับในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้น การส่งออกสุทธิ (การส่งออก-การนำเข้า) ที่เป็นบวกจะเปรียบเสมือนกระบอกสูบที่สูบลมให้ลูกโป่งพองโตขึ้น หรือทำให้เศรษฐกิจขยายตัวนั่นเอง

ที่มา: รวบรวมโดยนักวิจัย

ภาพที่ 2.3 การส่งออกกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

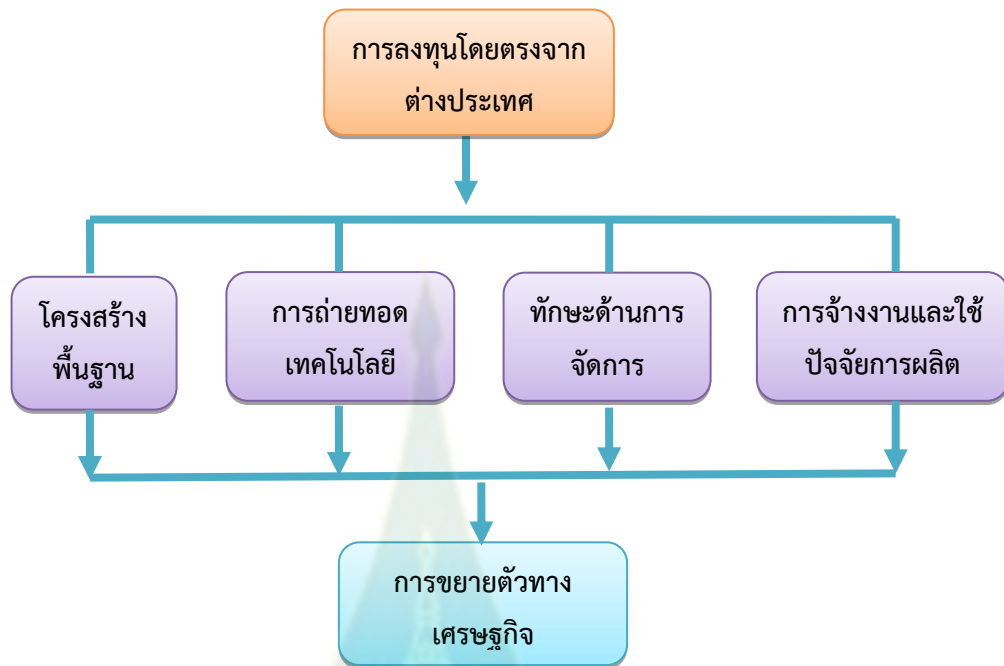
เมื่อประเทศมีการส่งออกนั้นหมายความว่า ระบบเศรษฐกิจมีการผลิตสินค้าและบริการมากกว่าความต้องการบริโภคภายในประเทศในขณะนั้น การผลิตที่เพิ่มขึ้นแล้วส่งออกไปจำหน่ายทำให้ประเทศมีรายได้กลับเข้ามาในประเทศ ทำให้อุปสงค์มวลรวม (Aggregate Demand: AD) มีการขยายตัว ในขณะที่เดียวกันการขยายกำลังการผลิตดังกล่าวก่อให้เกิดการใช้ปัจจัยการผลิตมากขึ้น ธุรกิจเกี่ยวเนื่องมีการขยายตัวตาม และส่งผลดีต่อการจ้างงานอีกทางหนึ่ง ด้วยปัจจัยเหล่านี้จึงทำให้การส่งออกเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ขยายตัว

ดังนั้นจากความเชื่อที่ว่าการค้าระหว่างประเทศจะส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและเกิดการสะสมความมั่งคั่งให้กับประเทศ ในที่สุดนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของสวัสดิการทางเศรษฐกิจของโลกโดยส่วนรวมนั้น ทำให้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้วได้ร่วมกันผลักดันให้มีการเปิดเสรีทางการค้าอย่างกว้างขวาง จะเห็นจากความร่วมมือในการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศที่เข้ามาดูแลเกี่ยวกับกติกาการค้าของโลก โดยมีความพยายามในการลดอุปสรรคทางการค้าลง เช่น ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) และองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เป็นต้น นอกจากนี้ในระยะหลังยังมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีในภูมิภาคต่างๆ ของโลกมากขึ้น แนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้กับประเทศกำลังพัฒนาในระยะต่อมา โดยในระยะ 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายรวมทั้งประเทศไทย ได้หันมาใช้นโยบายส่งเสริมการส่งออกเพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการเปิดตลาด

ใหม่ในต่างประเทศจะทำให้การผลิตภายในประเทศสามารถขยายตัวได้มากขึ้น สามารถผลิตได้เกินกว่าความต้องการภายในประเทศที่มีจำกัด จึงเกิดการขยายตัวของการลงทุน การบริโภค และการจ้างงาน นำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นเงินทุนที่เคลื่อนย้ายมาจากต่างประเทศ มักจะเกิดจากการที่บริษัทข้ามชาติตัดสินใจเข้าไปลงทุนในประเทศอื่น เพื่อหวังผลตอบแทนจากการลงทุนที่คาดว่าจะสูงกว่าการลงทุนในประเทศ รวมทั้งเป็นการกระจายความเสี่ยงจากการลงทุน สำหรับประเทศผู้รับการลงทุนจะได้รับประโยชน์จากเงินลงทุนใหม่จากนอกประเทศ หรือเป็นปัจจัยภายนอกที่เข้ามาสร้างผลผลิตให้กับระบบเศรษฐกิจเกินกว่าเงินทุนภายในประเทศที่มีอยู่ขณะนั้น ในทางทฤษฎีมีความเชื่อว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจะก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจผ่านการสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ อาคาร โรงงาน เครื่องจักรอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งนำมาซึ่งการถ่ายทอดเทคโนโลยีและทักษะด้านการจัดการให้กับแรงงานท้องถิ่นอีกด้วย นอกจากนี้การลงทุนของบริษัทข้ามชาติก่อให้เกิดการจ้างงานและมีการใช้ปัจจัยการผลิตในประเทศเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น มีการใช้จ่ายสูงขึ้น และธุรกิจเกี่ยวเนื่องที่ผลิตปัจจัยการผลิตขยายตัว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลบวกต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ที่มา: รวบรวมโดยนักวิจัย

ภาพที่ 2.4 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศนั้น นอกจากจะพิจารณาในลักษณะเป็นปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจแล้ว การเติบโตทางเศรษฐกิจยังสามารถเกิดจากปัจจัยภายในประเทศที่ได้รับจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอีกด้วย กล่าวคือเมื่อระบบเศรษฐกิจมีการสะสมองค์ความรู้จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี แรงงานได้รับการฝึกอบรมและมีทักษะมากขึ้น ก็จะส่งผลดีต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจเช่นกัน ซึ่งเราสามารถอธิบายผ่านทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจจากภายใน (Endogenous growth theory) คือ การสะสมองค์ความรู้จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี และแรงงานได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะมากขึ้น จะส่งผลบวกแพร่กระจายไปยังกิจการอื่นที่ดำเนินการในลักษณะเดียวกัน หรือที่เรียกว่าเกิด spillover effect นั้นเอง ซึ่งเป็นผลดีกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว

โดยทั่วไปการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีความสำคัญต่อประเทศผู้รับทุน โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีระดับการออมภายในประเทศต่ำไม่เพียงพอต่อความต้องการลงทุนในประเทศ ดังนั้นจึงต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศผ่านการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ทั้งนี้การลงทุน

โดยตรงจากต่างประเทศไม่ได้มาในรูปของเม็ดเงินการลงทุนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงวิทยาการสมัยใหม่ ความรู้ทางเทคโนโลยีและการจัดการ ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ การจ้างงาน และกระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจะส่งผลกระทบต่อการขยายตัวในวงกว้างกระจายไปในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความเชื่อมโยงกัน (spillovers) ทั้งการเชื่อมโยงไปข้างหลัง (backward linkage) และการเชื่อมโยงไปข้างหน้า (forward linkage) กล่าวคือ การเชื่อมโยงไปข้างหลังจะทำให้กิจการที่ผลิตวัตถุดิบได้รับประโยชน์ในการขยายตัวตามไปด้วย ส่วนการเชื่อมโยงไปข้างหน้านั้น ธุรกิจที่ใช้สินค้าที่เราผลิตหรือเครือข่ายธุรกิจด้านการตลาดที่เป็นช่องทางในการจำหน่ายก็จะได้รับประโยชน์ในลักษณะเดียวกัน

เพื่อให้เข้าใจถึงมุมมองและความเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ ที่เกิดจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและส่งผ่านผลกระทบที่เกิดขึ้นไปยังประเทศผู้รับทุนนั้น มีแนวคิดที่แตกต่างกัน 2 แนวหลักๆ แนวคิดแรกมองภาพของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านบวก หรือที่เรียกว่า The Benign Model of FDI ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งไม่เห็นด้วยและโต้แย้งกับแนวคิดแรก กล่าวคือค่อนข้างจะมองถึงผลกระทบด้านลบของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ หรือที่เรียกว่า The Malign Model of FDI (อภิญา วนเศรษฐ 2555)

The Benign Model of FDI มีแนวคิดว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆกับประเทศผู้รับทุน ทั้งด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจและเกิดการกระจายรายได้เท่าเทียมกันมากขึ้น โดยการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่ขาดแคลนเงินออมและเงินลงทุนจากการที่ประเทศมีรายได้น้อยและอัตราการออมต่ำ จึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาเงินลงทุนจากต่างประเทศ แนวคิดนี้เชื่อว่าบริษัทข้ามชาติที่เข้ามาลงทุนมักนำมาซึ่งวิทยาการใหม่ๆ ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการที่ดี การตลาด และเทคโนโลยีใหม่ๆ ส่งผลให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของบริษัทในประเทศผู้รับทุนหรือประเทศเจ้าบ้าน ซึ่งผลดังกล่าวแพร่กระจายไปยังบริษัทผู้ผลิตในท้องถิ่นรายอื่นด้วย หรือที่เรียกว่า Technology spillover (Cave 1996, Borensztein et al. 1998) ผ่านการแข่งขัน การลอกเลียนแบบ และความรู้ที่เกิดจากคนงานของบริษัทข้ามชาติที่ได้รับการฝึกฝนย้ายมาทำงานกับบริษัทท้องถิ่น เป็นต้น ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมของประเทศดีขึ้น นอกจากนี้การผลิตที่

ขยายตัวนำไปสู่การขยายตัวของรายได้ประชาชาติและการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น ประชาชนมีรายได้มากขึ้น มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น จึงกล่าวได้ว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศส่งผลดีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่วนผลด้านการกระจายรายได้นั้นทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันมากขึ้น จากการเก็บภาษีในอัตราสูงกับบริษัทข้ามชาติที่มีกำไรมาก ราคาสินค้าที่ถูกลงจากการแข่งขันที่มากขึ้น และอัตราค่าจ้างสูงขึ้นจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและมีการจ้างงานมากขึ้นส่งผลดีต่อประชาชนผู้มีรายได้น้อย

ที่มา: รวบรวมโดย อภิญา วนเศรษฐ (2555)

ภาพที่ 2.5 The Benign Model of FDI

สำหรับรัฐบาลของประเทศที่มีความเชื่อสอดคล้องกับแนวคิดนี้ ก็จะทำให้ความสำคัญกับการดึงดูดเม็ดเงินจากต่างประเทศผ่านการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ซึ่งดำเนินการโดยบริษัทข้ามชาติที่เข้ามาลงทุนในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อหวังให้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศผู้รับการลงทุน

The Malign Model of FDI เป็นแนวคิดที่โต้แย้งกับแนวคิดแรกอย่างสิ้นเชิง โดยแนวคิดนี้เชื่อว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศค่อนข้างจะก่อให้เกิดผลด้านลบมากกว่า ทั้งผลด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจและด้านการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือการเข้ามาลงทุนของบริษัทข้ามชาติมักจะนำมาซึ่งการผูกขาดในระยะยาว เนื่องจากความสามารถในการแข่งขันที่สูงกว่า ทำให้บริษัทท้องถิ่นไม่สามารถแข่งขันได้ในที่สุดต้องออกจากอุตสาหกรรมไป ส่งผลให้จำนวนผู้ผลิตในตลาดและการลงทุนในประเทศโดยรวมลดลง ปริมาณสินค้าในท้องตลาดมีแนวโน้มลดลง ราคาสินค้าปรับตัวสูงขึ้น การถ่ายทอดเทคโนโลยีอาจไม่เกิดขึ้นจริงหรือเกิดขึ้นน้อย จากการมีเรื่องของลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องทำให้ไม่เกิด Technology spillover ไปยังบริษัทท้องถิ่น (Borensztein et al. 1998) นอกจากนี้ในบางกรณีมีการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศส่งผลต่อดุลการชำระเงินที่แย่งลง

ที่มา: รวบรวมโดย อภิญญา วนเศรษฐ (2555)

ภาพที่ 2.6 The Malign Model of FDI

รัฐบาลของประเทศที่มีความเชื่อสอดคล้องกับแนวคิดนี้ ก็จะใช้นโยบายการค้าแบบคุ้มครองธุรกิจภายในประเทศ โดยจะมีการพิจารณาอย่างรอบครอบเพราะไม่ต้องการให้เกิดผลด้านลบจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตามทั้งสองแนวคิดข้างต้นค่อนข้างจะเป็นกรณี

สุดขีดของทั้งด้านบวกและด้านลบ สำหรับในโลกของความเป็นจริงแล้วเหตุการณ์ที่จะเกิดกรณีสุดขีด มักมีไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่างกลางกล่าว คือ ไม่ดีหรือเลวร้ายทั้งหมดอย่างสิ้นเชิง ซึ่ง จะกล่าวถึงผลกระทบของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเชิงประจักษ์

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

นอกจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศแล้ว เงินทุนจากต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนยังมี อีกลักษณะหนึ่ง คือ การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ ซึ่งมีบทบาทต่อการลงทุนระหว่าง ประเทศมากขึ้นเป็นลำดับ

ที่มา: รวบรวมโดยนักวิจัย

ภาพที่ 2.7 การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศเป็นเงินลงทุนที่มาจากภายนอกประเทศ และมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มสภาพคล่องและประสิทธิภาพให้กับตลาดทุนในประเทศ (Evans 2002) ตลาดทุนจะมีความลึกและกว้างมากขึ้น (deeper and broader) มีผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่หลากหลาย รวมทั้งผู้ออมและผู้ลงทุนมีช่องทางที่จะเข้ามาลงทุนหรือกู้ยืมได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้นตลาดทุนในประเทศจะสามารถทำหน้าที่จัดสรรเม็ดเงินเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจจริงได้มากขึ้นเช่นกัน ในขณะเดียวกัน การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศก็มักจะมาพร้อมกับเทคโนโลยีและระบบการจัดการที่ทันสมัย มีมาตรฐานในระดับสากล มีความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจะถ่ายทอดสู่สถาบันการเงินและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์ในประเทศและเทคโนโลยีจะถูกถ่ายทอดไปตามสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในการดำเนินธุรกิจและผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ทำให้ผู้ประกอบการในประเทศมีการปรับตัวและนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในตลาดทุนในที่สุด นอกจากนี้นวัตกรรมทางการเงินใหม่ จะถูกนำมาเสนอขายในตลาดมากขึ้นเมื่อประชาชนได้รับความรู้ และข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์รวดเร็ว

การที่ตลาดทุนมีความเข้มแข็งดังกล่าว จะช่วยให้การจัดสรรเงินทุนทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เม็ดเงินสามารถกระจายไปยังภาคการผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศส่วนหนึ่งจะกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สร้างผลผลิต มีการใช้ปัจจัยการผลิตและการจ้างงานมากขึ้น เพิ่มความสามารถในการแข่งขันทั้งภาคการผลิตและภาคการเงิน นอกจากนี้ยังเป็นแรงดึงดูดให้เกิดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอีกทางหนึ่ง (Evans 2002) และในที่สุดนำไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ

2.5 การศึกษาเชิงประจักษ์

การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในระยะที่ผ่านมา มีความหลากหลายและได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง จากการศึกษาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปมักมีการศึกษาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในลักษณะที่แยกศึกษาที่ละตัวแปร เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ดังนี้

การค้าระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในระยะที่ผ่านมาการค้าระหว่างประเทศของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จะชะลอตัวลงบ้างในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ประเทศต่างๆหันมาให้ความสนใจการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา รวมทั้งมีการจัดตั้งองค์การการค้าโลกที่ส่งเสริมให้เกิดการค้าเสรี ลดปัญหาและอุปสรรคทางการค้าลง นอกจากนี้ประเทศต่างๆยังมีการจัดทำความร่วมมือทางการค้าทั้งการเจรจาความตกลงแบบทวิภาคีและการเจรจาแบบพหุภาคีเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มูลค่าการค้าระหว่างประเทศสูงขึ้นดังกล่าวข้างต้น ทำให้การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย จากหลักฐานเชิงประจักษ์ส่วนใหญ่ในระยะที่ผ่านมาพบว่า ประเทศที่ใช้การเปิดประเทศและการค้าระหว่างประเทศเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา มักจะมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าโดยเปรียบเทียบกับประเทศที่อาศัยการเติบโตจากอุปสงค์ภายในประเทศเป็นหลัก เนื่องจากประเทศสามารถส่งสินค้าออกไปจำหน่ายในต่างประเทศที่หลากหลาย การกระจายตลาดสินค้าจะลดการพึ่งพิงตลาดใดตลาดหนึ่ง ซึ่งจะช่วยในการกระจายความเสี่ยงได้อีกทางหนึ่ง

การศึกษาด้านบทบาทการค้าระหว่างประเทศกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เริ่มมาตั้งแต่สมัยนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก อาทิ อัดัม สมิท (Adam Smith) และเดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) ที่ต่างก็ยืนยันถึงผลบวกของการค้าระหว่างประเทศต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รวมทั้งงานศึกษาของ Cadoret et al. (2014) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ของประเทศต่างๆทั่วโลกจำนวน 130 ประเทศ ในช่วงเวลาต่างๆกัน ได้แก่ ค.ศ. 1975 1980 1985 1990 1995 2000 2005 and 2010 ผลการศึกษาพบว่าการค้าระหว่างประเทศส่งผลดีในระยะยาวกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มยุโรป อเมริกา เอเชีย และโอเชียเนีย ยกเว้นประเทศในแอฟริกาที่ไม่ได้รับผลบวกจากการค้าระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้อีกตัวอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจนในเรื่องดังกล่าว คือ กรณีของประเทศจีนที่ภายหลังจากเปิดประเทศมีการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศแล้ว ในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาจีนมีการพัฒนากระบวนการผลิตและเทคโนโลยีใหม่ที่ทันสมัย ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของจีนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการเปิดประเทศ จากงานศึกษาของ Sun and Heshmati (2010) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศและผลกระทบต่อขยายตัวทาง

เศรษฐกิจของประเทศจีน โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางแบบอนุกรมเวลา (panel data) จำนวน 31 จังหวัด ในช่วง ค.ศ. 2002-2007 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการค้าโลกที่เพิ่มขึ้น ได้ช่วยให้ประเทศจีนสามารถเก็บเกี่ยวความมั่นคงและผลประโยชน์จากการค้า ที่ช่วยกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการค้าระหว่างประเทศ ปริมาณ และโครงสร้างการค้าที่ให้ความสำคัญกับการส่งออกสินค้าด้วยเทคโนโลยีสูงจะส่งผลดีต่อประเทศ ผ่านการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตโดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม สำหรับผลผลิตในระดับภูมิภาคนั้น พบว่า จังหวัดในภาคตะวันออกของจีนมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วที่สุดในขณะที่จังหวัดทางภาคกลางและภาคตะวันตกมีความล่าช้าในแง่ของการเติบโตทางเศรษฐกิจและการมีส่วนร่วมในการค้าระหว่างประเทศ และนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจตามมา สอดคล้องกับงานศึกษาของ Shan and Sun (1998) ได้ทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการส่งออกขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ กรณีประเทศจีน โดยใช้ข้อมูลในช่วง ค.ศ. 1987-1996 ระบุว่าทั้งการส่งออกและการเติบโตทางเศรษฐกิจต่างส่งผลบวกต่อกัน และกันอย่างมีนัยสำคัญ

โดยทั่วไปมีการยอมรับอย่างกว้างขวางว่า การค้าระหว่างประเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกหรือส่งผลด้านบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น งานศึกษาของ Josheski and Lazarov 2012 ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ของประเทศต่างๆกว่า 200 ประเทศ ผ่านการพิจารณาความสัมพันธ์ของขนาดการเปิดทางการค้า (degree of openness) กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ พบว่าการค้าระหว่างประเทศส่งผลด้านบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมีการผลิตสินค้าและบริการมากกว่าความต้องการภายในประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานใหม่ๆ และทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานศึกษาของ Higgins and Prowse 2010 ที่ระบุว่า การเปิดประเทศสู่การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ และการรวมกลุ่มทางการค้า จะเป็นผลบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ และในขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับผลกระทบด้านลบที่มาพร้อมกับประโยชน์ที่เกิดขึ้น นั่นคือความผันผวนทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการพึ่งพิงปัจจัยภายนอกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นดุลการชำระเงิน ราคาสินค้าในประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยน รวมทั้งผลกระทบจากความผันผวนของการลงทุนและการเก็งกำไรในตลาดโลกที่จะเข้ามากระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจภายในประเทศ และยังมีขนาดการเปิดประเทศมากเท่าใดความผันผวนจากปัจจัยภายนอกจะมากขึ้นเป็นเงาตามตัว อย่างไรก็ตามมีงานศึกษาจำนวนไม่มากนักที่ระบุว่า การค้าระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์เป็นลบหรือไม่มีความสัมพันธ์กันดังกล่าว

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในช่วงที่ผ่านมาจนกระทั่งปัจจุบันนักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจกับคำถามที่ว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันหรือไม่ และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร ให้ผลดี-ผลเสียกับประเทศผู้รับการลงทุนอย่างไร ซึ่งก็มีทั้งมุมมองที่เป็นบวกและลบ โดยมีงานศึกษาจำนวนมากที่พยายามจะค้นหาคำตอบดังกล่าว เป็นการศึกษาผลกระทบของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อประเทศเจ้าบ้านทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา อาทิ ยุโรป ญี่ปุ่น และประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศทั้งในแอฟริกาและเอเชีย ผลการศึกษาระบุว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีส่วนช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตของระบบเศรษฐกิจ และเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนให้ขนาดการผลิตโดยรวมในประเทศเจ้าบ้านใหญ่ขึ้น มีการใช้ปัจจัยการผลิตและการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน โดยสร้างโอกาสในการมีงานทำและสร้างงานใหม่ ประชาชนมีทางเลือกในการใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น ในที่สุดนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการบริโภคและการลงทุน ก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะต่อมา นอกจากนี้งานศึกษาของ Ghatak et al. 2007 เป็นการสำรวจการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั่วโลก โดยใช้ข้อมูลของประเทศต่างๆ จำนวน 140 ประเทศทั่วโลกในช่วง ค.ศ. 1991-2001 พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศส่งผลด้านบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเจ้าบ้านมากบ้างน้อยบ้างต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานศึกษาของ Ibrahim and Muthusamy (2014) ที่ศึกษาบทบาทของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอินเดีย โดยใช้ข้อมูลในช่วง ค.ศ. 2003-2012 พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอินเดีย ทั้งนี้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นเงินทุนระยะยาวที่สนับสนุนการขยายตัวของกิจกรรมการผลิตในประเทศ รวมทั้งอุตสาหกรรมในประเทศได้รับวิทยาการใหม่ๆ ในกระบวนการผลิต ส่งผลดีต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตามกลับไม่สอดคล้องกับงานของ Herzer (2012) ที่ศึกษาผลของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่มีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาจำนวน 44 ประเทศ ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1970-2005 ผลการศึกษาพบว่าประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปได้รับผลกระทบด้านลบจากการลงทุนดังกล่าว นอกจากนี้ความแตกต่างของรายได้ต่อหัวประชากร ทุนมนุษย์ การเปิดเสรี

และการพัฒนาตลาดการเงินของแต่ละประเทศ ไม่สามารถอธิบายความแตกต่างของผลของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ ผลของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความเป็นอิสระจากการแทรกแซงของรัฐบาล และการไม่ใช้กฎระเบียบทางธุรกิจ ส่วนงานศึกษาของ Ahmad et al. (2016) ที่ศึกษาผลของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่มีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียน 5 ประเทศ ประกอบด้วยประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย โดยใช้ข้อมูลในช่วง ค.ศ. 2001-2013 ผลการศึกษาพบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศส่งผลบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอินโดนีเซีย สิงคโปร์ และมาเลเซีย ยกเว้นประเทศไทยและฟิลิปปินส์ที่ไม่ได้รับผลบวกจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเวลาที่ศึกษา

โดยสรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น โดยทั่วไปแล้วพบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศส่วนใหญ่มีผลด้านบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเจ้าบ้านมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป และพบผลกระทบด้านลบในประเทศกำลังพัฒนาบ้าง สำหรับผลกระทบในเรื่องของการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการจ้างงานนั้นมีความหลากหลายไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวสำหรับประเทศผู้รับการลงทุน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับเทคโนโลยีที่ใช้ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ความจริงใจในการเปิดเผยข้อมูลต่างๆของบริษัทแม่ นอกจากนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสามารถของบริษัทท้องถิ่นในการที่จะรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆได้มากน้อยเพียงใด เช่น การมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพดีก็สามารถฝึกฝนเรียนรู้วิทยาการและความรู้ต่างๆได้ดี ในระยะเวลาอันสั้น การมีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดี มีตลาดการเงินที่ก้าวหน้า หรือการมีนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมต่อการดำเนินธุรกิจและเอื้อต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพียงใด เป็นต้น (Lipsey et al., 2002)

การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

สำหรับงานศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ก็ได้รับความสนใจมากขึ้นในระยะหลัง เนื่องจากการเปิดเสรีทางการเงินของนานาประเทศในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศมีความสะดวกยิ่งขึ้น การเพิ่มช่องทางการลงทุนในหลักทรัพย์ต่างประเทศจึงมีการขยายตัวมากขึ้น อย่างไรก็ตาม มักมีคำถามบ่อยครั้งว่าเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศจะส่งผลกระทบต่อ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจหรือไม่ เพราะเป็นที่ทราบกันว่าเงินลงทุนในหลักทรัพย์นั้น ส่วนหนึ่งเป็นเงินลงทุนระยะสั้นที่เคลื่อนย้ายเข้า-ออกรวดเร็ว และสร้างความผันผวนให้กับระบบเศรษฐกิจอีกด้วย ดังนั้นจึงมีงานศึกษาจำนวนหนึ่งที่ทำให้ความสนใจในเรื่องนี้ แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษายังคงมีความแตกต่างหลากหลายออกไป เช่น Duasa and Kassim (2009) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศมาเลเซีย โดยใช้ข้อมูลจาก ค.ศ. 1991-2006 ผลการศึกษาพบว่าเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศไม่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของมาเลเซียแต่อย่างใด ในทางกลับกันการขยายตัวทางเศรษฐกิจของมาเลเซียกลับเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการขยายตัวของการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ หรือกล่าวได้ว่าเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศไม่มีส่วนในการกำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมาเลเซียแต่อย่างใด ในขณะที่ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดึงดูดเงินทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ สอดคล้องกับงานศึกษาของ Durham (2003) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ต่างชาติกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ของประเทศต่างๆทั่วโลกจำนวน 88 ประเทศ โดยใช้ข้อมูลจาก ค.ศ. 1977-2000 พบว่าการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศไม่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศส่วนใหญ่ที่นำมาศึกษา อย่างไรก็ตามมีเพียงบางประเทศซึ่งเป็นส่วนน้อย ที่การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศส่งผลดีต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเทศที่ตลาดทุนมีการพัฒนาได้ดี

ในขณะที่งานศึกษาของ Eniekezimene (2013) ที่ศึกษาผลกระทบของการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศต่อการขยายตัวของตลาดทุนในประเทศไนจีเรีย โดยใช้ข้อมูลจาก ค.ศ. 1980-2010 พบว่าเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศส่งผลบวกต่อการขยายตัวของตลาดทุน ส่งเสริมให้ตลาดทุนในประเทศมีความกว้างและลึกยิ่งขึ้น การระดมทุนผ่านตลาดทุนทำได้สะดวกขึ้น ส่งผลต่อการขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชนและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด สอดคล้องกับงานศึกษาของ Ahmad et al. (2016) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในกลุ่มอาเซียน 5 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย โดยใช้ข้อมูลในช่วง ค.ศ. 2001-2013 ผลการศึกษาระบุว่าการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศส่งผลบวกกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ ผ่านการขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชน ยกเว้นประเทศสิงคโปร์ที่ไม่ได้รับผลบวกจากการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศดังกล่าว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาบบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยในระยะที่ผ่านมา เพื่อพิจารณาทิศทางแนวโน้มรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและบทบาทของการค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนระหว่างประเทศ และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของแต่ละช่องทาง สำหรับในการศึกษานี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การศึกษาเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติ

โดยการศึกษานี้มีกิจกรรมและวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา และบทความต่างๆ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของประเทศไทย
2. รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง และกำหนดกรอบแนวคิดในการเก็บข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งจัดทำแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก
3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยประกอบด้วย 1) ภาครัฐ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง เป็นต้น 2) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย 3) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ 4) นักวิชาการ

4. ประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย รวมทั้งวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายผลประโยชน์
5. จัดทำผลการศึกษา จากการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลทั้งหมด ทั้งในส่วนของ การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ
6. สรุปผลการศึกษา ข้อเสนอแนะ และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษานี้ประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากร

เนื่องจากการศึกษาบทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้วิเคราะห์เชิงปริมาณในแบบจำลองทางเศรษฐมิติ โดยใช้ข้อมูลชุดข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) รายไตรมาส จากช่วง พ.ศ. 2541-2559 ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) 2) มูลค่าการนำเข้า 3) มูลค่าการส่งออก 4) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และ 5) การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงหน่วยงาน เนื่องจากการเก็บข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ปัญหา และอุปสรรค ที่มีความต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผู้กำกับดูแลนโยบาย และผู้ปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตามที่ต้องการ ซึ่งประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)
2. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง เป็นต้น
3. ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย
4. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
5. นักวิชาการ

โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)
ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	14
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	3
ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย	3
นักวิชาการ	10
รวม	30

3.2 เครื่องมือการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่นำมาใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การศึกษาเชิงพรรณนา การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาเชิงพรรณนา โดยศึกษาสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ในส่วนนี้เป็นการศึกษาในเชิงพรรณนา ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระยะที่ผ่านมา เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพทั่วไปและความสัมพันธ์ของตัวแปรที่นำมาศึกษาเบื้องต้น รวมทั้งสามารถเข้าใจถึงแนวคิดของทฤษฎีดังกล่าวและงานศึกษาเชิงประจักษ์ที่มีการศึกษามาในอดีต

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก ในการศึกษาเป็นการเก็บข้อมูลโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญเฉพาะด้าน ดังนั้นผู้ที่จะให้ข้อมูลได้จึงต้องเป็นผู้ที่อยู่ในแวดวงทางการเงิน ผู้กำกับดูแลนโยบาย และผู้ที่ศึกษาติดตามเรื่องเหล่านี้เป็นการเฉพาะนั่นเอง โดยเป็นการสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยในระยะที่ผ่านมา ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ข้อเด่นและข้อด้อยของไทยในเรื่องดังกล่าว ทิศทางในอนาคต นโยบายที่เกี่ยวข้อง และความเหลื่อมล้ำของการกระจายผลประโยชน์จากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับมหภาค ซึ่งการเก็บข้อมูลภาคสนามในส่วนนี้จะทำให้ได้รับข้อมูลเชิงคุณภาพและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

3. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ในการศึกษาเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณมาใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับช่องทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ได้แก่ การค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ ว่าแต่ละช่องทางส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างไร โดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติสมัยใหม่ที่ได้รับการพัฒนามาจากวิธีดั้งเดิม ได้แก่ 1) การทดสอบ unit root 2) วิธี cointegration และ 3) วิธี causality ซึ่งสามารถจัดปัญหาของตัวแปรข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) ที่มีลักษณะ ไม่นิ่ง (non-stationary) หรือ stochastic process ได้ ทำให้ผลการวิเคราะห์ทางสถิติมีประสิทธิภาพ (efficiency) และความน่าเชื่อถือ (consistent) มากขึ้น โดยในการวิเคราะห์เชิงปริมาณมีรายละเอียดดังนี้

สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ มีเครื่องมือหรือวิธีการที่ใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยในการศึกษานี้เลือกใช้วิธี cointegration เพื่อตรวจสอบคุณภาพในระยะยาวของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) การค้าระหว่างประเทศ (X+M) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) นอกจากนี้ได้หาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรที่ละคู่ตามวิธี causality ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

สำหรับเครื่องมือที่นำมาใช้ในการศึกษานี้ มีรายละเอียดดังนี้

1) การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit Root Test)

ในการศึกษานี้จะทำการทดสอบความนิ่งของข้อมูลอนุกรมเวลาที่นำมาใช้ในแบบจำลองเป็นอันดับแรก ก่อนที่จะนำชุดข้อมูลนั้นๆไปใช้ในการประมาณค่า ซึ่งโดยทั่วไปมักพบว่าข้อมูลอนุกรมเวลามีลักษณะไม่นิ่ง (non-stationary) แตกต่างจากข้อสมมุติฐานดั้งเดิมของนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกที่กล่าวว่า ข้อมูลมีลักษณะนิ่ง (stationary) ค่าเฉลี่ย (mean) และความแปรปรวน (variance) มีค่าคงที่ ดังนั้นจึงต้องนำข้อมูลเหล่านี้มาทดสอบคุณสมบัติว่ามีความนิ่งหรือไม่ (Enders 2014) ในการศึกษานี้เลือกทดสอบความนิ่งของข้อมูลอนุกรมเวลาโดยใช้วิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) test ที่เสนอโดย Dickey and Fuller 1979 และ 1981 และวิธีของ Phillips-Perron (PP) test เสนอโดย Phillips and Perron 1988 เนื่องจากเป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในการศึกษาความนิ่งของข้อมูลอนุกรมเวลา และหากผลการทดสอบที่ได้แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีความไม่นิ่ง นั่นคือ ชุดของข้อมูลเหล่านี้มีการเคลื่อนไหวไปตามแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตามกาลเวลา (time trend) และความแปรปรวนวิ่งห่างออกจากเดิมไปเรื่อยๆตามแนวโน้มของระยะเวลาที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นเพื่อให้การประมาณค่ามีความถูกต้องน่าเชื่อถือ ข้อมูลเหล่านี้จะถูกลำดับปรับให้หนึ่งโดยการทำผลต่างลำดับที่ 1 (first different) หรือลำดับที่สูงขึ้นไปจนกว่าข้อมูลจะมีความนิ่ง แล้วจึงนำไปใช้ในการประมาณค่าในแบบจำลองต่อไป (Enders 2014) เนื่องจากในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าการใช้ข้อมูลที่มีความไม่นิ่งไปใช้ประมาณค่าในแบบจำลองต่างๆ อาจส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ปลอม (spurious regression)¹ การทดสอบความนิ่งจึงเป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการคัดกรองสำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณว่าข้อมูลมีความนิ่งหรือไม่ ซึ่งการทดสอบความนิ่งจะทำให้การนำชุดข้อมูลไปใช้ต่อไปในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวและความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลมีความถูกต้อง

¹ อ้างถึงใน Granger and Newbold (1974) กล่าวคือ การประมาณค่าของสมการถดถอยแสดงค่า R^2 ที่สูงมาก เนื่องจากข้อมูลอนุกรมเวลามีแนวโน้มตามเวลา (Time Trend) ไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่แท้จริงของข้อมูลเหล่านั้น รวมทั้งค่าสถิติ t มีนัยสำคัญทั้งที่ทั้งสองตัวแปรไม่มีความหมายในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แต่อย่างใด

โดยใช้สมการต่อไปนี้

$$\Delta y_t = \mu + \gamma y_{t-1} + \sum_{i=2}^{\infty} \beta_i \Delta y_{t-i+1} + \varepsilon_t \quad \text{----(3-1)}$$

และในกรณีที่นำแนวโน้มของเวลา (Time Trend) เข้ามาร่วมพิจารณาด้วยจะได้สมการที่ (3-2)

$$\Delta y_t = \mu + \gamma y_{t-1} + \mu_2 t + \sum_{i=2}^{\infty} \beta_i \Delta y_{t-i+1} + \varepsilon_t \quad \text{----(3-2)}$$

โดยที่ y_t = ข้อมูลอนุกรมเวลาที่ต้องการทดสอบ
 ε_t = ตัวคลาดเคลื่อน (error term)

ภายใต้สมมุติฐาน

$H_0: \gamma = 0$ (non-stationary)

$H_1: \gamma \neq 0$ (stationary)

จากสมการที่ (3-1) และ (3-2) ถ้าค่า $\gamma = 0$ แสดงว่าชุดข้อมูลนี้มีความไม่นิ่ง (non-stationary) ค่าสถิติที่คำนวณได้ไม่สามารถปฏิเสธสมมุติฐานหลัก หรือ $H_0: \gamma = 0$ ได้

2) การหาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวตามวิธี cointegration

ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวตามวิธี cointegration ถูกนำเสนอครั้งแรกโดย Engle and Granger (1987) โดยเป็นการทดสอบดุลยภาพในระยะยาวของตัวแปรที่ละคู่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อที่ว่าในระยะยาวแล้วตัวแปรที่นำมาศึกษาในแบบจำลอง ควรจะมีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันและมีความสอดคล้องกันตามทฤษฎี แม้ว่าในระยะสั้นอาจมีการเบี่ยงเบนออกจากดุลยภาพในระยะยาวบ้าง ต่อมาวิธี cointegration ได้รับการพัฒนาโดย Johansen (1988) และได้รับความนิยมแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจากสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับแบบจำลองที่มีตัวแปรมากกว่า 2 ตัวแปรขึ้นไป และสามารถทดสอบหาจำนวน cointegration vectors ได้พร้อมๆกัน โดยข้อดีคือไม่ต้องระบุว่าตัวแปรใดในแบบจำลองเป็นตัวแปรภายใน (endogenous variables) หรือตัวแปรภายนอก (exogenous variables) และในการศึกษานี้เลือกใช้การทดสอบดุลยภาพในระยะยาว

ตามวิธีของ Johansen เพื่อทดสอบคุณภาพในระยะยาวของตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลองดังกล่าวข้างต้น

ภายหลังจากทดสอบความนิ่งของชุดข้อมูลที่นำมาศึกษาแล้ว ต่อมาก็จะมาทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว ซึ่งเป็นการประมาณค่าความสัมพันธ์ในระยะยาวของตัวแปรทั้งหมดในแบบจำลองตามวิธีของ Johansen and Juselius (1990) เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันในดุลยภาพระยะยาวหรือไม่ และในการทดสอบนี้ข้อมูลต้องมีความนิ่ง (stationary) ในลำดับเดียวกัน (order of integration, I(d)) โดย $d = 1, 2, 3, \dots$ ดังนั้นในขั้นตอนนี้ต้องมีการดำเนินการ ดังนี้

- การหาอันดับความนิ่งของข้อมูล (Order of Integration, I (d))
- การหาจำนวนตัวแปรล่าที่เหมาะสม (Optimal Lag Length)
- การหาค่า Rank ของเมทริกซ์ π จากสมการ (3-3)

$$\Delta X_t = \pi X_{t-1} + \sum_{i=1}^p \pi_i \Delta X_{t-i} + \varepsilon_t \quad \text{--- (3-3)}$$

$$\Delta X_t = \text{first different ของตัวแปร } X_t$$

$$\varepsilon_t = \text{ตัวคลาดเคลื่อน}$$

จากสมการที่ (3-3) จำนวน rank ของเมทริกซ์ π จะเท่ากับจำนวน Characteristic Root ของเมทริกซ์ π และ จำนวน Cointegration Vectors พอดี (Enders 2014) ดังนั้นจะต้องคำนวณค่าสถิติ λ_{Max} (Max-eigen value test) และค่าสถิติ λ_{Trace} (Trace test) เพื่อนำไปเทียบกับค่าวิกฤต จะทำให้ทราบว่าตัวแปรทั้งหมดที่ศึกษามี Cointegration หรือไม่ และถ้ามี Cointegration จะมี Cointegration Vectors จำนวนเท่าใด โดยค่าสถิติ λ_{Max} และค่าสถิติ λ_{Trace} สามารถแสดงได้ดังนี้

$$\lambda_{\text{Max}}(r, r+1) = -T \ln (1- \lambda_{r+1})$$

$$\lambda_{\text{Trace}}(r) = -T \sum_{i=r+1}^n \ln (1- \lambda_i)$$

λ_i = ค่าประมาณของ Characteristic Root
 T = จำนวนค่าสังเกต
 r = rank
 และ $\lambda_1 > \lambda_2 > \lambda_3 > \dots > \lambda_n$

ภายใต้สมมติฐานดังนี้

การทดสอบ	สมมติฐานหลัก H_0 :	สมมติฐานรอง H_1 :
λ_{Max} tests	$r = 0$	$r = 1$
	$r = 1$	$r = 2$
	$r = 2 \dots$	$r = 3 \dots$
λ_{Trace} tests	$r = 0$	$r > 0$
	$r \leq 1$	$r > 1$
	$r \leq 2 \dots$	$r > 2 \dots$

ที่มา: Enders 2014

เมื่อการทดสอบที่ผ่านมาระบุว่าตัวแปรทั้งหมด มีความสัมพันธ์กันในเชิงดุลยภาพระยะยาว (Cointegration) แล้ว ก็จะนำไปหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆตามวิธี Causality ของ Clive Granger (1969) ต่อไป

3) การหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลตามวิธี Causality

การหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลตามวิธี Causality นำมาใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษาที่ละคู่ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) การค้าระหว่างประเทศ (X+M) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) เพื่อระบุว่าช่องการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศใดมีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือไม่ สำหรับแนวคิดของวิธี Causality ถูกนำเสนอครั้งแรกโดย Clive Granger² (1969) และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา โดยเฉพาะการนำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง

² Clive Granger เป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ร่วมกับ Robert Engle ใน ค.ศ. 2003

ตัวแปรทางเศรษฐกิจที่เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) ดังนั้นในบางครั้งจะถูกเรียกว่า วิธี Granger Causality เพื่อเป็นการให้เกียรติกับ Clive Granger ผู้นำเสนอแนวคิดนี้ ซึ่งวิธีนี้จะสามารถอธิบายความสัมพันธ์ในลักษณะเหตุและผลระหว่างตัวแปรที่ละคู่ โดยลักษณะเด่นของการวิเคราะห์ด้วยวิธี Causality นี้ คือ สามารถบอกได้ว่าตัวแปรใดเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรอื่นหรือต่างก็เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งกันและกัน หรือทั้งสองตัวแปรเป็นอิสระต่อกัน เป็นต้น ซึ่งแตกต่างจากการวิเคราะห์แบบดั้งเดิม ที่จะต้องมีการกำหนดว่าตัวแปรใดเป็นตัวแปรตามและตัวแปรใดเป็นตัวแปรอิสระ โดยตัวแปรอิสระเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตาม อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้วตัวแปรทั้งสองอาจเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอีกตัวแปรหนึ่งในเวลาเดียวกันก็ได้ ดังนั้นวิธี causality จะช่วยลดข้อจำกัดดังกล่าว

ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามวิธี Causality นี้ หากสมมุติว่า X_t และ Y_t เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา 2 ชุดที่เราต้องทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างกัน เงื่อนไขที่จำเป็นก็คือ X_t และ Y_t จะต้องมีคุณสมบัติหนึ่ง (stationary) และมีค่าเฉลี่ย (mean) เป็น 0 ซึ่งสามารถแสดงสมการที่ใช้ในการประมาณค่าในรูปของสมการถดถอยเชิงเส้น (linear regression) ดังสมการที่ (3-4) และ (3-5)

$$\Delta Y_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^p \alpha_i \Delta Y_{t-i} + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta X_{t-i} + e_t \quad \text{----(3-4)}$$

(X_t เป็นเหตุให้ Y_t เปลี่ยนแปลง ถ้า β_i ไม่เท่ากับ 0)

ภายใต้สมมุติฐาน

$$H_0: \beta_i = 0$$

$$H_1: \beta_i \neq 0$$

และ

$$\Delta X_t = a_0 + \sum_{i=1}^p a_i \Delta Y_{t-i} + \sum_{i=1}^p \gamma_i \Delta X_{t-i} + u_t \quad \text{----(3-5)}$$

(Y_t เป็นเหตุให้ X_t เปลี่ยนแปลง ถ้า a_i ไม่เท่ากับ 0)

ภายใต้สมมุติฐาน

$$H_0: a_i = 0$$

$$H_1: a_i \neq 0$$

โดย	ΔY_t	=	first different ของตัวแปร Y_t
	ΔX_t	=	first difference ของตัวแปร X_t
	e_t	=	ตัวคลาดเคลื่อน
	u_t	=	ตัวคลาดเคลื่อน
	p	=	จำนวนตัวแปรล่า (lag) ที่ใช้ในสมการ

จากสมการที่ (3-4) ในกรณีที่ค่าสถิติที่คำนวณได้สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก $H_0: \beta_1 = 0$ นั้นหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในตัวแปร X จะเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปร Y นั้นเอง ในทำนองเดียวกันจากสมการที่ (3-5) หากค่าสถิติที่คำนวณได้สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก $H_0: \alpha_1 = 0$ นั้นหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในตัวแปร Y จะเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปร X

แผนผังการกระจาย

ในการศึกษาครั้งนี้ จะนำแผนผังการกระจาย (scatter diagram) มาใช้สำหรับการวิเคราะห์การกระจายผลประโยชน์จากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ทั้งนี้จะใช้แผนผังการกระจายเพื่อดูความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวแปรที่ต้องการศึกษาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์การกระจาย/กระจุกตัวของอุตสาหกรรม หรือสินค้าที่มีการทำธุรกรรมระหว่างประเทศนั้นๆ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **ข้อมูลทุติยภูมิ** เป็นข้อมูลที่จัดทำโดยหน่วยงานต่างๆ ตำรา บทความ และเอกสารทางวิชาการ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา เพื่อพิจารณาทิศทางแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงบทบาทของการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์ระหว่างประเทศ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งทิศทางในอนาคต นอกจากนี้ได้รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นข้อมูลอนุกรมเวลาเพื่อนำมา

ประมวลผลหาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางต่างๆ คือ การค้าจากประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ โดยในการศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิประเภทอนุกรมเวลารายไตรมาสจากไตรมาส 1 พ.ศ. 2541 ถึง ไตรมาส 4 พ.ศ. 2559 โดยตัวแปรที่นำมาศึกษาประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) 2) การค้าระหว่างประเทศ 3) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และ 4) การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ โดยมีแหล่งที่มาของข้อมูลดังนี้

แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูล	แหล่งที่มา
1. ข้อมูลปฐมภูมิ	การสัมภาษณ์เชิงลึก
2. ข้อมูลทุติยภูมิ	
- ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- มูลค่าการนำเข้า	ธนาคารแห่งประเทศไทย
- มูลค่าการส่งออก	ธนาคารแห่งประเทศไทย
- การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ	ธนาคารแห่งประเทศไทย
- การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ	ธนาคารแห่งประเทศไทย

2. **ข้อมูลปฐมภูมิ** ในการศึกษานี้จะทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย ทั้งในระดับปฏิบัติการและระดับนโยบายในหน่วยงานต่างๆ จำนวน 30 คน อาทิ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และนักวิชาการ เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงภาพรวมของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จุดอ่อนและจุดแข็ง ตลอดจนแนวทางการพัฒนาในอนาคต

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้จะนำข้อมูลที่รวบรวมได้ ทั้งในส่วนของข้อมูลปฐมภูมิหรือข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ในส่วนของภาพรวมของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จุดอ่อนและจุดแข็ง ตลอดจนแนวทางการพัฒนาในอนาคต และข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจาก ตำรา บทความ เอกสารทางวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ในการวิเคราะห์ ในประเด็นต่างๆ เช่น ภาพรวมของการค้าและการลงทุนในประเทศไทย เพื่อให้เห็นทิศทางแนวโน้มในระยะที่ผ่านมา ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ มูลค่าการนำเข้า-ส่งออก การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ มาวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้เครื่องมือเศรษฐมิติ เพื่อตอบคำถามในเรื่องประสิทธิผลของแต่ละช่องทางประกอบด้วย การค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ ที่ส่งผ่านไปยังการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงบทบาทของแต่ละช่องทางของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ส่วนข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วนต่างๆนั้น จะนำมาวิเคราะห์ในเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาในอนาคตอีกด้วย

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย

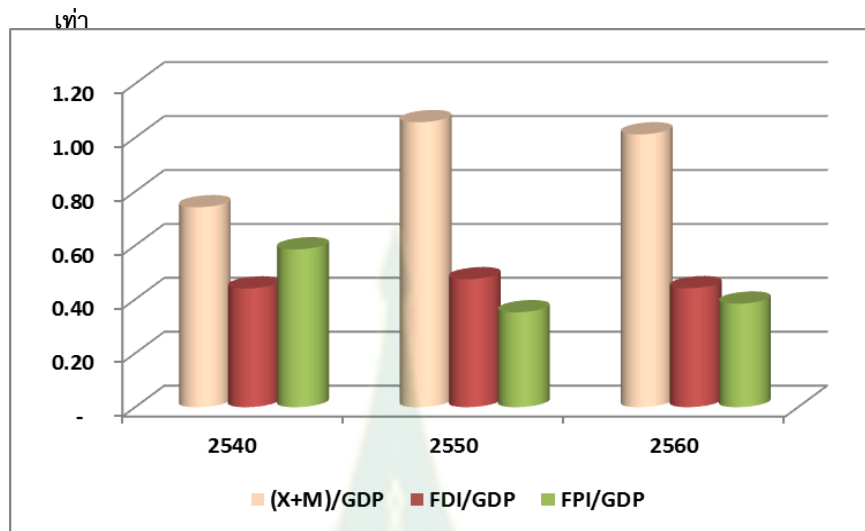
ประเทศไทยมีประสบการณ์การพัฒนาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมายาวนาน การขยายตัวของภาคต่างประเทศของไทยมีมาอย่างต่อเนื่อง และสัดส่วนภาคต่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) มีขนาดใหญ่ขึ้นจากในอดีต ทั้งนี้เป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ด้าน คือ 1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ รวมทั้งการเติบโตของเศรษฐกิจโลก และ 2) นโยบายขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในประเทศของไทย สำหรับสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการขยายตัวของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่นานาประเทศหันมาให้ความสนใจในการทำธุรกรรมระหว่างประเทศกันมากขึ้น จากแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก เช่น อัดัม สมิท (Adam Smith) และ เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) ที่มีความเชื่อว่าการค้าระหว่างประเทศจะทำให้คู่ค้าต่างได้รับประโยชน์จากความชำนาญเฉพาะด้าน ผลได้ในสิ่งที่ตนถนัดและมีต้นทุนโดยเปรียบเทียบที่ต่ำกว่านั่นเอง รวมทั้งจะเป็นผลดีกับการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกอีกด้วย โดยเฉพาะในระยะที่ผ่านมาประเทศพัฒนาแล้วได้หันมาให้ความสำคัญกับการเปิดเสรีทางการค้ากันมากขึ้น พยายามลดอุปสรรคทางการค้าลงโดยมุ่งหวังให้เกิดการขยายตัวทางการค้าของโลกในที่สุด โดยมีความร่วมมือในระดับพหุภาคีเพื่อจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ขึ้นใน พ.ศ. 2538 นอกจากนี้ประเทศต่างๆ มีความตื่นตัวในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างความร่วมมือในการเปิดการค้าเสรีทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี รวมทั้งนานาประเทศมีการเปิดเสรีทางการเงินมากขึ้น เพื่อลดอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ และสนับสนุนการทำธุรกรรมระหว่างประเทศให้มีความคล่องตัว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลดีต่อการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในระยะต่อมา นอกจากนี้การค้าระหว่างประเทศที่ขยายตัวมากในระยะ 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีโดยเฉพาะในด้านการขนส่งและสื่อสาร ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันมีความสะดวกรวดเร็วและต้นทุนต่ำลง ประกอบกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายรวมทั้งประเทศไทยด้วย หัน

มาใช้นโยบายการส่งออกเพื่อขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น (อภิญา วนเศรษฐ 2558)

สำหรับประเทศไทยภาคต่างประเทศมีขนาดใหญ่ขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยมีขนาดของการเปิดประเทศเพิ่มจาก 0.64 เท่า ใน พ.ศ. 2540 เป็นกว่า 1 เท่า ใน พ.ศ. 2559 นอกจากนี้การลงทุนระหว่างประเทศทั้งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน โดยการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศจะมีความผันผวนมากกว่า อันเป็นไปตามภาวะตลาดหลักทรัพย์ในแต่ละช่วงเวลา

เมื่อพิจารณาในช่วงก่อนและหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ พบว่าในช่วงแรกสัดส่วนการค้าระหว่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ $(X+M)/GDP$ มีการขยายตัวได้ดีและมีการขยายตัวมากที่สุด โดยเพิ่มจาก 0.74 เท่า เป็น 1.06 เท่า แต่ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ สัดส่วน $(X+M)/GDP$ กลับลดลงเล็กน้อยมาอยู่ที่ 1.01 เท่า ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการส่งออกของประเทศไทยที่ชะลอตัวลง ส่วนสัดส่วนเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ FDI/GDP นั้น ในช่วงแรกมีการขยายตัวไม่มากนักเมื่อเทียบกับการค้าระหว่างประเทศ โดยเพิ่มจาก 0.44 เท่า เป็น 0.47 เท่า และในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ (พ.ศ. 2550-2560) สัดส่วนดังกล่าวกลับลดลงเล็กน้อย สำหรับสัดส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ FPI/GDP มีการลดลงในช่วงแรกจาก 0.59 เท่า¹ เป็น 0.35 เท่า อันเป็นผลจากภาวะตลาดหุ้นไทยที่ซบเซาต่อเนื่องหลายปีและค่อยๆฟื้นตัวอย่างช้าๆ อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลัง (พ.ศ. 2550-2560) สัดส่วนดังกล่าวกลับปรับตัวสูงขึ้นเล็กน้อยเป็น 0.38 เท่า จากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ฟื้นตัวและตลาดหลักทรัพย์ทั่วโลกเป็นขาขึ้นรวมทั้งตลาดหลักทรัพย์ของไทยด้วย

¹ ณ สิ้นปี 2540 ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์อยู่ที่ 372 จุด ปี 2550 อยู่ที่ 858 จุด และ ปี 2560 อยู่ที่ 1,753 จุด

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยและ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาพที่ 4.1 สัดส่วนการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อ GDP

จะเห็นว่าบทบาทของการค้าระหว่างประเทศมีความโดดเด่นมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลัง พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ทั้งสัดส่วน (X+M)/GDP และสัดส่วน FDI/GDP เริ่มลดลงจากช่วงก่อน พ.ศ. 2550 ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศชะลอตัวลง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่ด้อยลงจากปัจจัยด้านลบหลายประการ อาทิ การปรับขึ้นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็น 300 บาททั่วประเทศใน พ.ศ. 2556 ดังกล่าวมาแล้ว เป็นการปรับแบบก้าวกระโดดจากฐานอัตราค่าจ้างเดิมที่ประมาณ 151-206 บาท ในขณะที่ผลิตภาพการผลิตของแรงงาน (productivity) เพิ่มไม่ทันกับค่าจ้างที่สูงขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้น สินค้าที่ส่งออกจะมีราคาแพงขึ้น ในอีกด้านหนึ่งความน่าสนใจเข้ามาลงทุนของต่างชาติที่จะเข้ามาลงทุนก็ลดลงจากสาเหตุนี้ด้วย ประกอบกับการเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2554 ที่น้ำท่วมในบริเวณกว้างสร้างความเสียหายกับนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่งในพื้นที่ภาคกลางของประเทศ ดังนั้นนอกจากเงินลงทุนใหม่จะเพิ่มน้อยแล้ว ยังมีบริษัทข้ามชาติจำนวนหนึ่งย้ายฐานการผลิตออกจากประเทศไทยไปประเทศเพื่อนบ้านที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่ามาก โดยการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ชะลอลงก็ส่งผลต่อการส่งออกให้ลดลงอีกทางหนึ่ง เพราะบริษัทข้ามชาติที่

เข้ามาลงทุนผลิตสินค้าส่วนหนึ่งเป็นการผลิตเพื่อส่งออกด้วย ส่วนสัดส่วน FPI/GDP ที่เพิ่มขึ้นมาจากการฟื้นตัวของตลาดหุ้นทั่วโลกเป็นสำคัญ

4.1 นโยบายเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในระยะที่ผ่านมา

นโยบายเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาในเรื่องดังกล่าว เช่น หากภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนในเรื่องใด ก็จะมีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดผลของนโยบาย ก็จะทำให้ส่วนนั้นมีการพัฒนาหรือขยายตัวมากกว่าส่วนอื่น เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้นจึงขอกล่าวถึงนโยบายเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยแบ่งเป็นแต่ละช่วงเวลาประกอบด้วย 3 ช่วง และในการศึกษานี้จะวิเคราะห์เปรียบเทียบในช่วงที่ 2 และช่วงที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเวลาที่ทำการศึกษา สรุปได้ดังนี้ (อภิญา วนเศรษฐ 2558)

ช่วงที่ 1

1) นโยบายส่งเสริมการลงทุนระยะแรก สำหรับในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-2 (พ.ศ. 2504-2514) นั้น เป็นช่วงแรกของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยอย่างเป็นรูปธรรม โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมได้มุ่งเน้นไปในด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นหลัก รวมทั้งจำเป็นต้องลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ แต่ประเทศขาดแคลนเงินทุนและเทคโนโลยี จึงต้องพึ่งพาอาศัยเงินทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ นโยบายส่งเสริมการลงทุนจึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เป็นการร่วมลงทุนระหว่างภาคเอกชนไทยกับต่างประเทศ โดยมีตลาดภายในประเทศเป็นตลาดรองรับ ที่รัฐบาลจะให้การคุ้มครองการลงทุนอย่างเต็มที่ เช่น การยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าทั้งหมด ที่เรียกเก็บจากวัตถุดิบและเครื่องจักรที่จำเป็นต่อการผลิต อุตสาหกรรมที่จัดอยู่ในประเภทนี้ ได้แก่ การถลุงแร่โลหะ การผลิตและประกอบรถแทรกเตอร์ การผลิตชิ้นส่วนอะไหล่รถยนต์ เครื่องใช้ที่ใช้ในการกสิกรรม เครื่องสูบน้ำ ท่อเหล็กกล้า ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และสารเคมีต่าง ๆ เป็นต้น

2) นโยบายส่งเสริมการลงทุนระยะที่สอง ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3-5 (พ.ศ. 2515-2529) จากผลของการส่งเสริมการผลิตอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าในระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-2 ยังผลให้มีการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบ

สินค้าชั้นกลาง และเครื่องจักรอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก จนส่งผลให้เกิดการขาดดุลการค้าอย่างรุนแรง ประกอบกับการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าหลายชนิดอิมพอร์ต เนื่องจากตลาดการบริโภคในประเทศมีจำกัด รัฐบาลจึงได้หันมาพัฒนาไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าในสินค้าชั้นกลางควบคู่กัน นโยบายส่งเสริมการลงทุนในช่วงนี้จึงเป็นการสนับสนุนอุตสาหกรรมส่งออกเป็นพิเศษ เช่น สิทธิประโยชน์ด้านภาษีที่ได้รับการยกเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าเครื่องจักร วัตถุดิบ หรือวัสดุจำเป็นอาจได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลาไม่เกิน 8 ปี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีมาตรการคุ้มครอง เช่น การห้ามนำเข้าสินค้าชนิดเดียวกันที่ได้รับการส่งเสริมเพื่อลดคู่แข่งจากต่างประเทศ รวมทั้งสิทธิพิเศษอื่น เช่น กิจการในเขตส่งเสริมการลงทุนจะได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50 เป็นระยะเวลา 5 ปี เป็นต้น

3) นโยบายส่งเสริมการลงทุนในระยะที่สาม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6-7 (พ.ศ. 2530-2539) ช่วงนี้นอกจากรัฐบาลจะยังคงเน้นนโยบายส่งเสริมการลงทุนในกิจการผลิตเพื่อการส่งออกอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังสนับสนุนการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรมโดยให้สิทธิประโยชน์ในการนำเข้าเครื่องจักรใหม่มาทดแทนเครื่องจักรเก่าที่เสื่อมสภาพ และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมของไทยได้พึ่งพิงเทคโนโลยีของตนเอง และลดการพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ในการยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักรและภาษีเงินได้นิติบุคคล และเนื่องจากเป็นช่วงที่มีการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมให้เอกชนได้เข้ามาสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อแบ่งเบาภาระของภาครัฐบาล เช่น การสร้างศูนย์บริการสาธารณูปโภคสำหรับอุตสาหกรรมปิโตรเคมี กิจการตรวจสอบและบรรจุสินค้าเข้าสู่ตู้คอนเทนเนอร์ กิจการผลิตและจำหน่ายน้ำเพื่อการอุตสาหกรรม กิจการขนส่งทางอากาศ การบินพาณิชย์ การทำเรือและบริการระบบสื่อสารข้อมูลผ่านดาวเทียม เป็นต้น

ในช่วงนี้นอกจากจะมีการส่งเสริมการลงทุนต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับก่อนๆ แล้ว ยังเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านมาตรการการเงิน คือ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศเปิดเสรีด้านการเงินโดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา โดยเฉพาะการเปิดเสรีกิจการวิเทศธนกิจ (BIBF) ส่งผลให้มีเงินไหลเข้ามาลงทุนจำนวนมาก ทั้งการลงทุนโดยตรงและการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์

ช่วงที่ 2

4) นโยบายส่งเสริมการลงทุนในระยะที่สี่ (พ.ศ. 2540-2555) นโยบายส่งเสริมการลงทุนยังคงมุ่งเน้นการลงทุนเพื่อการส่งออก แต่เนื่องจากเป็นช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ประกอบกับการแข่งขันการลงทุนจากต่างประเทศเป็นไปอย่างเข้มข้นมากขึ้นภายหลังจากการที่จีนสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับองค์การและการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการลงทุนใหม่ โดยปรับเปลี่ยนให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนมาสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม จากเดิมที่เคยสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา รวมทั้งได้ปรับยุทธศาสตร์และมาตรการส่งเสริมการลงทุนใหม่เพื่อสนองตอบต่อแผนยุทธศาสตร์เพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก เช่น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและถ่ายทอดทักษะแก่บุคลากรระดับต่าง ๆ ส่งเสริมการวิจัยและการถ่ายทอดเทคโนโลยีและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ นอกจากนี้มีการปรับเปลี่ยนลักษณะของการให้สิทธิประโยชน์รายโครงการเป็นกลุ่มธุรกิจตามแนวนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรม และการให้สิทธิประโยชน์ที่เป็นลักษณะเฉพาะตามความจำเป็นและความต้องการของนักลงทุน

ช่วงที่ 3

5) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการลงทุนระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2556-2560) จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน โดยในระยะนี้ได้มีการปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจใหม่ จากเดิมที่ประเทศไทยไม่สามารถก้าวพ้นการเป็นประเทศรายได้ปานกลางมาช้านาน หรือที่เรียกว่า ติดกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) รวมทั้งประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำโดยยุทธศาสตร์การส่งเสริมการลงทุนนี้ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันและการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรม สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล “ไทยแลนด์ 4.0”² ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อ

² ไทยแลนด์ 4.0 เป็นนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกรัฐมนตรี โดยมุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ ไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” เป็นการเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์สู่สินค้าเชิงนวัตกรรม รวมทั้งเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมแทน

ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน ส่งเสริมให้เกิดคลัสเตอร์อุตสาหกรรมใหม่ๆ ในภูมิภาค โดยมีการกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษตามเมืองที่มีศักยภาพในต่างจังหวัด อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษตราด เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร เขตเศรษฐกิจพิเศษสงขลา และ เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ทั้งนี้เพื่อต้องการสร้างการกระจุกตัวใหม่ของการลงทุน และกระจายความเจริญและการสร้างงานออกไปในภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจไทย อย่างไรก็ตามจะไม่ขอก้าวถึงรายละเอียดของนโยบาย “ไทยแลนด์ 4.0” ในการศึกษา นี้ เนื่องจากผลของนโยบายยังไม่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ศึกษา

นโยบายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศช่วงก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ

สำหรับนโยบายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศนับจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย พ.ศ. 2540 ถึงการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ใน พ.ศ. 2550 นั้น นโยบายส่งเสริมการลงทุนยังคงมุ่งเน้นการลงทุนเพื่อการส่งออก ในช่วงนี้เองการแข่งขันการลงทุนจากต่างประเทศเป็นไปอย่างเข้มข้น ประเทศไทยได้ปรับยุทธศาสตร์และมาตรการส่งเสริมการลงทุนใหม่ โดยหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาและถ่ายทอดทักษะแก่บุคลากรระดับต่าง ๆ ส่งเสริมการวิจัยและการถ่ายทอดเทคโนโลยีและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ มีการให้สิทธิประโยชน์รายการเป็นกลุ่มธุรกิจตามแนวนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรม และการให้สิทธิประโยชน์ที่เป็นลักษณะเฉพาะตามความจำเป็นและความต้องการของนักลงทุน ซึ่งนโยบายในช่วงนี้ (2540-2555) แม้ว่าจะมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้นกว่าในอดีต แต่ในทางปฏิบัติยังคงเป็นการให้การส่งเสริมแบบครอบคลุมเกือบทุกประเภทกิจการ รวมทั้งมีการส่งเสริมตามเขตพื้นที่³ (zones) และเป็นการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเป็นหลัก โดยเน้นการลงทุนภายในประเทศ และวัดผลสำเร็จจากมูลค่าคำขอส่งเสริมการลงทุนเป็นสำคัญ นโยบายดังกล่าวไม่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับ

³ การส่งเสริมการลงทุนแบ่งเป็น 3 เขต ได้แก่ เขต 1 ประกอบด้วย 6 จังหวัดใน ส่วนกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และ สมุทรสาคร ส่วนเขต 2 ประกอบด้วย 12 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก พระนครศรีอยุธยา ภูเก็ต ระยอง ราชบุรี สมุทรสงคราม สระบุรี สุพรรณบุรี และ อ่างทอง สำหรับเขตที่ 3 ประกอบด้วย 58 จังหวัดที่เหลือ โดยแต่ละเขตจะได้รับสิทธิประโยชน์แตกต่างกัน เขต 3 จะได้รับสิทธิประโยชน์มากกว่าเขต 1 และเขต 2 ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนกระจายไปในพื้นที่ต่างไกล

ประเทศไทยได้เท่าที่ควร ทำให้ไทยไม่สามารถก้าวพ้นการเป็นประเทศรายได้ปานกลางมาช้านาน หรือที่เรียกว่า ติดกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) นั่นเอง

จนกระทั่งใน พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นช่วงหลังของการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ประเทศไทยได้มีการปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนอีกครั้ง เพื่อให้เกิดการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจใหม่ และให้เกิดประสิทธิผลในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ตกต่ำลงจากปัจจัยลบในช่วงที่ผ่านมา โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรม สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล “ไทยแลนด์ 4.0” ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน ส่งเสริมให้เกิดคลัสเตอร์อุตสาหกรรมใหม่ๆ ในภูมิภาค โดยมีการกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อช่วยกระจายความเจริญและการสร้างงานออกไปในภูมิภาค นโยบายการลงทุนใหม่นี้จะเป็นการส่งเสริมการลงทุนแบบเลือกสรร และมีเป้าหมายที่ชัดเจน ให้สิทธิประโยชน์กับกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนามิใช่ทุกธุรกิจดังในช่วงก่อนหน้า และมีการยกเลิกการส่งเสริมตามพื้นที่แบบเดิม รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดคลัสเตอร์อุตสาหกรรมใหม่ในภูมิภาค และเน้นการอำนวยความสะดวกให้เกิดการลงทุนมากกว่าการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี นอกจากนี้ยังส่งเสริมการลงทุนทั้งภายในและต่างประเทศ และวัดผลสำเร็จจากคุณค่าของโครงการลงทุนเป็นสำคัญ โดยสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบแนวทางในการส่งเสริมการลงทุนแบบเดิมและแบบใหม่

เดิม	ใหม่	แนวทางดำเนินการ
ส่งเสริมแบบครอบคลุมเกือบทุกกิจการ (Broad-based)	ส่งเสริมแบบมีเป้าหมายชัดเจน (Focus & Prioritized)	<ul style="list-style-type: none"> Refocus ประเภทกิจการที่จะส่งเสริม Prioritize โดยกำหนดสิทธิประโยชน์ที่ต่างกันตามความสำคัญของแต่ละกิจการ กำหนดสิทธิประโยชน์ที่ต่างกันระหว่างโครงการลงทุนใหม่และโครงการขยาย (Re-investment)
ส่งเสริมตามประเภทกิจการ (Sector-based Incentives)	ส่งเสริมให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับประเทศ (Merit-based Incentives)	<ul style="list-style-type: none"> ลดสิทธิประโยชน์พื้นฐาน และใช้หลักเกณฑ์ Merit-based โดยให้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมเพื่อจูงใจให้เกิดกิจกรรมที่จะพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน เช่น R&D, สิ่งแวดล้อม เป็นต้น
ส่งเสริมตามเขตพื้นที่ (Zones)	ส่งเสริมให้เกิดคลัสเตอร์อุตสาหกรรมใหม่ในภูมิภาค (New Regional Clusters)	<ul style="list-style-type: none"> ยกเลิกการส่งเสริมที่อิงกับเขตพื้นที่ (Zoning) ส่งเสริมให้เกิดคลัสเตอร์อุตสาหกรรมใหม่ในแต่ละภาคหรือพื้นที่ชายแดน เพื่อสร้างการกระจุกตัวใหม่ ๆ ของการลงทุน
ส่งเสริมโดยเน้นการให้สิทธิประโยชน์ภาษี (Tax Incentives)	ส่งเสริมโดยเน้นการอำนวยความสะดวกให้เกิดการลงทุน (Facilitation)	<ul style="list-style-type: none"> เห็นอำนวยความสะดวกผ่านสิทธิประโยชน์ Non-tax และบริการที่ครบวงจร ปรับปรุงกฎระเบียบ ลดอุปสรรคในการลงทุนเพื่อสร้างบรรยากาศการลงทุนที่ดี ส่งเสริมและประสานงานเพื่อพัฒนาบุคลากรรองรับภาคอุตสาหกรรม บูรณาการเครื่องมือสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ ในลักษณะ Package
ส่งเสริมการลงทุนในประเทศเป็นหลัก (Inbound)	ส่งเสริมการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ (Inbound & Outbound)	<ul style="list-style-type: none"> ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศมากขึ้น เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจไทย
การวัดผลจากมูลค่าคำขอ (Applications)	การวัดผลจากคุณค่าของโครงการลงทุน (Outcomes)	<ul style="list-style-type: none"> กำหนด KPI ที่ชัดเจน เพื่อสามารถวัดผลประโยชน์และความคุ้มค่าของการส่งเสริมการลงทุนได้

ที่มา: คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2556

จะเห็นว่าแม้ทิศทางของนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในช่วงหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ จะมีความชัดเจนและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันได้ดีขึ้น ด้วยการส่งเสริมการลงทุนประเภทนวัตกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้ดี รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการลงทุนกระจายไปในภูมิภาคผ่านการสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษตามเมืองที่มีศักยภาพในต่างจังหวัด อย่างไรก็ตามผล

ของนโยบายอาจไม่เห็นชัดเจนในระยะเวลาอันใกล้คงต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง เพราะการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure) และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ระบบขนส่ง ถนน เขตเศรษฐกิจพิเศษ สนามบิน และท่าเรือ เป็นต้น ต้องใช้เวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น

4.2 สภาพทั่วไปของการค้าระหว่างประเทศ

โดยทั่วไปการค้าระหว่างประเทศประกอบด้วย 2 ด้าน คือ การส่งออกและการนำเข้า โดยการส่งออกจะเป็นช่องทางสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ นอกจากนี้ยังช่วยให้ภาคการผลิตสามารถขยายกำลังการผลิตได้มากเกินกว่าความต้องการบริโภคภายในประเทศ ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงจากการประหยัดจากขนาด (economies of scale) เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น และส่งผลดีกับธุรกิจเกี่ยวเนื่องให้ขยายตัวตามมา โดยเฉพาะในระยะ 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายซึ่งก็รวมทั้งประเทศไทยด้วย ต่างหันมาใช้นโยบายส่งเสริมการส่งออกเพื่อขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การนำเข้าเป็นการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการจากต่างประเทศ ส่วนหนึ่งเป็นการนำเข้าสินค้าทุน เครื่องจักร อุปกรณ์ เพื่อนำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการอีกต่อหนึ่ง ดังนั้นการนำเข้าจึงช่วยเพิ่มศักยภาพในการผลิตของประเทศด้วย นอกจากนี้ส่วนหนึ่งของการนำเข้าได้นำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคอีกด้วย

การส่งออก

การส่งออกสินค้าของไทยมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องในระยะ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยเป็นการเพิ่มขึ้นกว่า 4 เท่าตัวในรอบ 20 ปี แม้จะมีการปรับตัวลดลงบ้างใน พ.ศ. 2552 โดยเป็นการปรับตัวลดลงประมาณร้อยละ 11.22 จากปีก่อนหน้า เนื่องจากการได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาและยุโรป ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยโดยประเทศเหล่านี้มีการชะลอการนำเข้าลง เมื่อพิจารณาเป็นช่วงก่อนและหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯใน พ.ศ. 2550 แล้วพบว่าภายหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย หรือวิกฤตต้มยำกุ้งใน พ.ศ. 2540 จนถึง พ.ศ. 2550 การส่งออกมีการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 11.70 ต่อปี เนื่องจากการเกิดวิกฤตต้มยำกุ้งใน พ.ศ. 2540 เป็นปัญหาภายในประเทศและประเทศอื่นในเอเชียเป็นหลัก อาทิ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป จีน และสิงคโปร์ เป็นต้น ประเทศเหล่านี้ยังมีเศรษฐกิจที่ดี ดังนั้นจึงมีการ

นำเข้าสินค้าจากไทยตามปกติ ในขณะที่เดียวกันภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้เปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบตรกร้าเงิน (basket of currencies) มาเป็นระบบลอยตัวแบบมีการจัดการ (managed float) ทำให้ค่าเงินบาทอ่อนค่าลงมาจาก 25 บาทต่อดอลลาร์สรอ. มาอยู่ที่ประมาณเฉลี่ยกว่า 40 บาทต่อดอลลาร์สรอ. ในอีกสี่ปีต่อมา ซึ่งส่งผลดีต่อการส่งออกของประเทศไทยทางหนึ่ง

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ (2560)

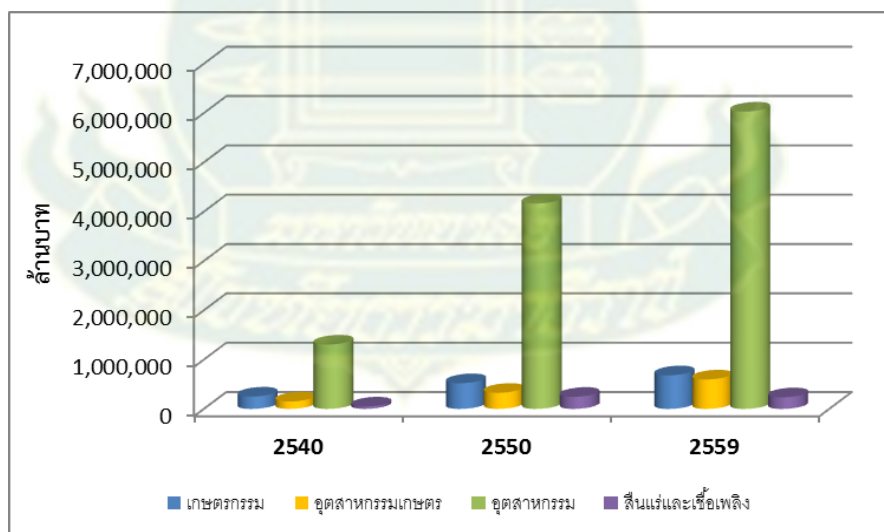
ภาพที่ 4.2 การส่งออกของไทย

อย่างไรก็ตามในระยะหลัง พ.ศ. 2550 การส่งออกของไทยมีการขยายตัวต่ำลง โดยมีการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 4.49 ต่อปี และมีการขยายตัวติดลบในบางปี เช่น พ.ศ. 2552 อันเป็นผลมาจากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาและยุโรป รวมทั้งมีการติดลบอีกเล็กน้อยในบางปี เช่น ใน พ.ศ. 2556 ติดลบร้อยละ 2.44 และ พ.ศ. 2558 ติดลบร้อยละ 1.17 ตามลำดับ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากราคาสินค้าเกษตรและสินค้าโภคภัณฑ์ในตลาดโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวและทรงตัวอยู่ในระดับต่ำ ประกอบกับราคาสินค้าส่งออกได้รับผลกระทบจากภาวะราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกตกต่ำในช่วง พ.ศ. 2558 ทำให้สินค้ากลุ่มที่ราคาเคลื่อนไหวตามราคาน้ำมันดิบ เช่น ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ปิโตรเคมี ยางพารา และผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น มีราคาหดตัวตามไปด้วย (ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย 2558) นอกจากนี้ในระยะที่ผ่านมาโดยเฉพาะใน พ.ศ. 2558 ปริมาณสินค้าส่งออกลดลงหลายรายการอุปสงค์จากประเทศคู่ค้าที่ชะลอลง โดยเฉพาะประเทศจีนที่เป็นผู้นำเข้าสินค้าโภคภัณฑ์

รายใหญ่ของโลกชะลอการนำเข้าลง รวมทั้งประเทศไทยยังคงมีข้อจำกัดในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการผลิตให้ทันกับรสนิยมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น สินค้าประเภทฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (Hard Disk Drive) ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลักของไทยหดตัวอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งประเทศไทยต้องเผชิญกับการถูกตัดสิทธิพิเศษทางภาษี (GSP) จากกลุ่มประเทศยูโรโซนในทุกรายการสินค้าตั้งแต่ต้นปี 2558 เป็นต้นมา ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดนี้ลดลง อย่างไรก็ตามการส่งออกของไทยเริ่มปรับตัวดีขึ้นใน พ.ศ. 2559 อันเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจโลกเริ่มฟื้นตัวและสอดคล้องกับอุปสงค์ต่างประเทศที่เพิ่มขึ้น และโดยเฉพาะใน พ.ศ. 2560 การส่งออกมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงครึ่งแรกของปี โดยการส่งออกขยายตัวในระดับประมาณร้อยละ 8 ซึ่งสะท้อนถึงการฟื้นตัวของการส่งออกที่ชัดเจนขึ้นนั่นเอง

โครงสร้างการส่งออก

โครงสร้างการส่งออกของประเทศไทยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงจากในอดีต แม้ว่าสินค้าหลักๆ ยังคงเป็นกลุ่มเดิมประกอบด้วย เกษตรกรรม อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรม และสินแร่และเชื้อเพลิง แต่อย่างไรก็ตามในระยะ 20 ปีที่ผ่านมาพบว่าสินค้าอุตสาหกรรมมีสัดส่วนสูงขึ้นอย่างชัดเจน จากประมาณร้อยละ 72 ใน พ.ศ. 2540 เป็นร้อยละ 79 ใน พ.ศ. 2559

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

ภาพที่ 4.3 โครงสร้างสินค้าออกของไทย

ในขณะที่อีกสามกลุ่มที่เหลือมีการขยายตัวแบบค่อยเป็นค่อยไปทำให้สัดส่วนในการส่งออกเล็กน้อย ยกเว้นกลุ่มสินแร่และเชื้อเพลิงที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศที่ภาคอุตสาหกรรมมีขนาดใหญ่ขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นไปตามนโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศมากขึ้น เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ แผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น รวมทั้งความต้องการส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมมีการขยายตัวมากขึ้นด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าประเทศไทยมีการพึ่งพาการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา

ตลาดส่งออกที่สำคัญ

สำหรับตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยใน พ.ศ. 2559 จากข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์พบว่า กลุ่มประเทศสหรัฐอเมริกาและจีน ยังคงเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญอันดับต้นๆของไทย โดยมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ประมาณร้อยละ 11.4 และ ร้อยละ 11.0 รองลงมา ได้แก่ ญี่ปุ่น ฮองกง ออสเตรเลีย และประเทศในกลุ่มอาเซียน ดังนี้

ตารางที่ 4.2 สัดส่วนตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย พ.ศ. 2559

ประเทศ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ
สหรัฐอเมริกา	858,391.5	11.4
จีน	833,538.0	11.0
ญี่ปุ่น	718,354.8	9.5
ฮ่องกง	402,289.9	5.3
ออสเตรเลีย	361,457.2	4.8
มาเลเซีย	337,477.2	4.5
เวียดนาม	330,092.2	4.4
สิงคโปร์	288,800.3	3.8
อินโดนีเซีย	286,679.2	3.8
ฟิลิปปินส์	224,220.7	3.0
ประเทศอื่น ๆ	2,909,403.1	38.5

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ (2560)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายสินค้าพบว่าสินค้าออกสำคัญ 10 อันดับแรกใน พ.ศ. 2559 ส่วนใหญ่กระจุกตัวในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมเป็นหลัก เช่น รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์ อัญมณีและเครื่องประดับ เม็ดพลาสติก และแผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 4.3) ซึ่งสอดคล้องกับที่กล่าวมาข้างต้นว่าโครงสร้างการส่งออกของไทยมีการพึ่งพาสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น และเป็นที่สังเกตว่ามีเพียงผลิตภัณฑ์ยางเท่านั้นที่เป็นสินค้าในกลุ่มเกษตรแปรรูป

ตารางที่ 4.3 สินค้าออกสำคัญ 10 อันดับแรก พ.ศ. 2559

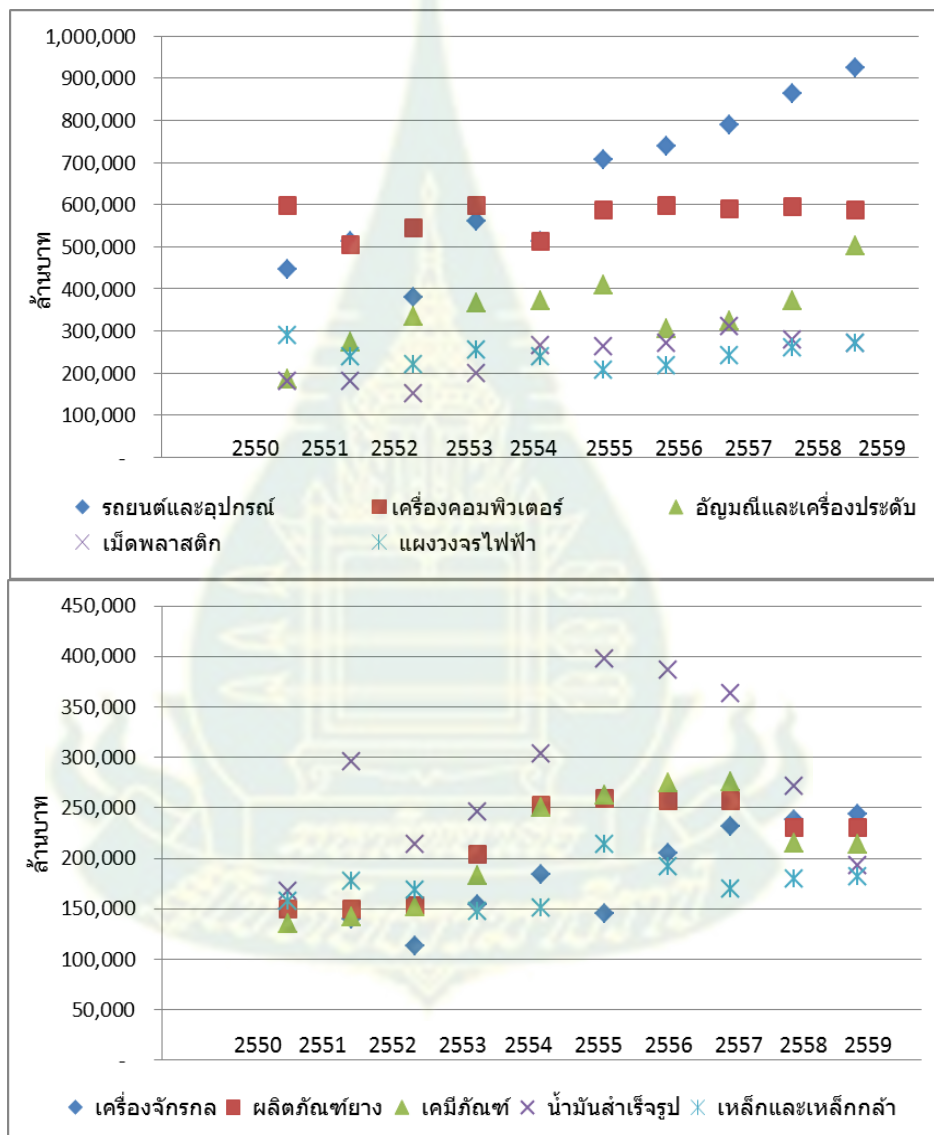
รายการ	มูลค่า (ล้านบาท)
รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	923,377.1
เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	87,247.8
อัญมณีและเครื่องประดับ	501,124.1
เม็ดพลาสติก	270,501.7
แผงวงจรไฟฟ้า	270,330.5
เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล	243,753.8
ผลิตภัณฑ์ยาง	230,554.0
เคมีภัณฑ์	213,622.2
น้ำมันสำเร็จรูป	193,280.8
เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	181,831.9

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ (2560)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออกตามประเภทธุรกิจ

เมื่อพิจารณาเงินทุนจากการส่งออกกระจายตามประเภทธุรกิจ พบว่าการส่งออก 10 อันดับแรกของไทยในระยะ 10 ปีที่ผ่านมามีการกระจุกตัวในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก เช่น รถยนต์ และอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ อัญมณีและเครื่องประดับ และน้ำมันสำเร็จรูป เป็นต้น จะมีสินค้าที่เชื่อมโยงกับภาคเกษตรบ้างบางรายการ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ยาง นอกจากนี้ในปีใดที่ราคาสินค้าเกษตรดี จะมีรายการส่งออกยางพาราและข้าวซึ่งเป็นสินค้าเกษตรติดใน 10 อันดับแรกของการส่งออกบ้าง จะเห็นว่าสินค้าหลักๆที่สร้างรายได้จากการส่งออกจะเป็นสินค้าในกลุ่มเดิม โดยรถยนต์และอุปกรณ์มี

ความโดดเด่นและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแสดงถึงการขยายตัวของตลาดส่งออก ส่วนเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นอันดับ 2 และการส่งออกทรงตัว อย่างไรก็ตามผลประโยชน์จากการส่งออกจะเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ และมีสัดส่วนของภาคเกษตรบ้าง สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศที่ภาคอุตสาหกรรมมีขนาดใหญ่ขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรมีสัดส่วนลดลง ประกอบกับสินค้าเกษตรที่ส่งออกเป็นสินค้าขั้นปฐมและกึ่งแปรรูป จึงมีมูลค่าต่ำเมื่อเทียบกับสินค้าอุตสาหกรรม

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ สินค้าส่งออก 10 อันดับแรกของ พ.ศ. 2559

ภาพที่ 4.4 การส่งออกแบ่งตามประเภทธุรกิจ

ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายรัฐบาลในระยะที่ผ่านมาที่ต้องการให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม จึงส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเงินทุนจากการส่งออกแม้จะสร้างรายได้และการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ดี แต่ก็มีข้อเสียมล็ดของการกระจายผลประโยชน์ระหว่างประเภทธุรกิจและภาคการผลิตในประเทศ โดยภาคอุตสาหกรรมได้รับเงินทุนจากการส่งออกมากกว่าภาคเกษตรอย่างชัดเจน และนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในระยะต่อไป สอดคล้องกับความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและงานศึกษาของพิริยะ ผลพิรุฬห์ และคณะ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและการเติบโตอย่างสมดุลสำหรับประเทศไทย พบว่า การค้าระหว่างประเทศอาจไม่ได้ช่วยลดความยากจนเสมอไป รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายผลประโยชน์และการกระจายรายได้มากขึ้นอีก ส่วนหนึ่งเนื่องจากผู้มีรายได้สูงจะได้รับผลประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศมากกว่าผู้มีรายได้น้อย การที่การค้าระหว่างประเทศจะสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้ในเวลาเดียวกันก็ลดความเหลื่อมล้ำนั้น รายได้จากการส่งออกจะต้องตกถึงมือของคนจนในสัดส่วนสูงนั่นเอง นอกจากนี้งานศึกษานี้ยังระบุว่า การเปิดเสรีทางการค้าที่ช่วยให้มูลค่าการค้าระหว่างประเทศสูงขึ้นนั้น อาจทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ได้ ทั้งนี้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้จะลดลงเมื่อมีการยกระดับผลิตภาพการผลิต (productivity) ในภาคเกษตรให้สูงขึ้น จะทำให้รายได้ของเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงมีรายได้สูงขึ้น และลดความเหลื่อมล้ำของรายได้โดยรวมลง ดังนั้นประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีในภาคเกษตรกรรมและลดกฎระเบียบทางการค้าอื่นๆ ในภาคบริการลง แทนที่จะไปทุ่มเททรัพยากรกับภาคอุตสาหกรรมการผลิตที่ประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันได้ดีในตลาดโลก

นอกจากนี้งานศึกษาของ พิริยะ ผลพิรุฬห์ และคณะ (2559) ยังให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจว่า นโยบายการค้าควรสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและลดความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยหันไปให้ความสำคัญกับการใช้นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งสร้างโอกาสให้กับบุคคลต่างๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างงาน การศึกษา การเข้าถึงทางการเงิน และข้อมูลข่าวสารต่างๆ มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) และให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Trade-Related Information) แก่ผู้ประกอบการในท้องถิ่น พัฒนาการค้าชายแดนให้เป็นโอกาสของผู้ประกอบการรายย่อย และสร้างระบบของการเข้าถึงแหล่ง

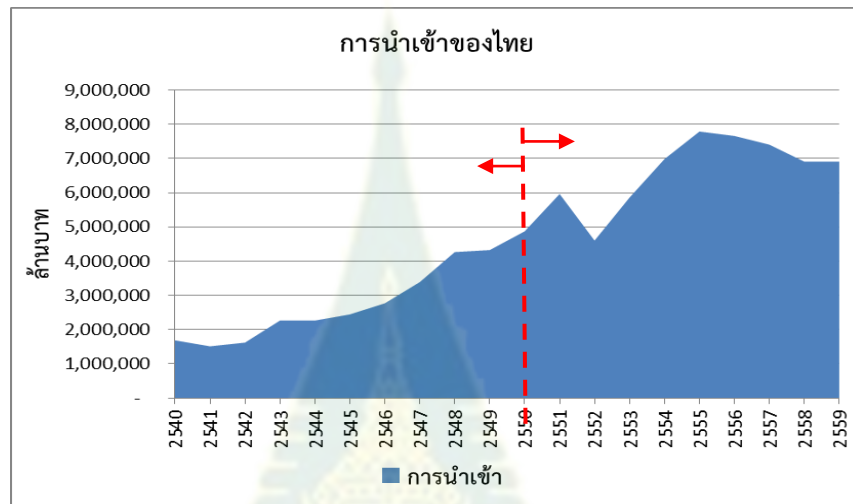
สินเชื่อย่อย รวมไปถึงการจัดตั้ง Export Processing Zone (EPZ) ในกลุ่มสินค้าเกษตรกรรมให้ครอบคลุมมากขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะที่ผ่านมา ภาคเกษตรกรรมมักถูกละเลยอยู่บ่อยครั้งและความช่วยเหลือที่ภาครัฐให้กับภาคเกษตรมักเป็นการอุดหนุนการผลิต การเงิน การรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรโดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย อาทิ การรับจำนำ และการประกันราคา เป็นต้น ส่วนการเพิ่มผลผลิตการผลิตจะถูกนำมากล่าวถึงไม่มาก ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต การทำวิจัยและพัฒนา (R&D) หรือเป็นเรื่องของระยะยาวนั่นเอง โดยสรุปแล้วการค้าระหว่างประเทศนอกจากจะสร้างรายได้สู่ภาคเกษตรไม่มากแล้ว ประกอบกับการเพิ่มผลผลิตการผลิตในภาคเกษตรก็ยังไม่มีความชัดเจนนัก จึงมีแนวโน้มที่เกษตรกรจะได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศโดยเปรียบเทียบต่ำกว่าภาคอุตสาหกรรม

การนำเข้า

สำหรับในระยะสองทศวรรษที่ผ่านมา การนำเข้าของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเป็นการเพิ่มขึ้นกว่า 4 เท่าตัวในรอบ 20 ปีเช่นเดียวกับการส่งออก และมีความผันผวนปรับตัวขึ้นลงตามภาวะเศรษฐกิจในแต่ละช่วง ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ใน พ.ศ. 2550 การนำเข้าของไทยขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10.66 ต่อปี สอดคล้องกับการส่งออกมีการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 11.70 ต่อปีดังกล่าว การนำเข้าส่วนหนึ่งสัมพันธ์กับการส่งออก เนื่องจากสินค้าเข้าประเภทวัตถุดิบและเครื่องจักรมีการผลิตเพื่อส่งออกด้วย อย่างไรก็ตามใน พ.ศ. 2541 การนำเข้ามีการปรับตัวลดลงกว่าร้อยละ 10 อันเป็นผลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยหดตัวลงทั้งในภาคการผลิตและการบริโภค ประกอบกับค่าเงินบาทที่อ่อนค่าลงทำให้สินค้านำเข้ามีราคาแพงขึ้น จึงทำให้ความต้องการนำเข้าโดยรวมลดลง ส่วนในช่วงหลัง พ.ศ. 2550 นั้น การขยายตัวของการนำเข้าอยู่ที่ประมาณเฉลี่ยร้อยละ 7.15 ชะลอตัวลงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ การนำเข้ามีการปรับตัวลดลงมากในช่วง พ.ศ. 2551-2552 เนื่องจากเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัวลง และประเทศไทยมีการส่งออกลดลงดังกล่าวแล้วจากเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า เช่น สหรัฐอเมริกาและยุโรปที่ประสบปัญหา ในช่วงดังกล่าวนี้เศรษฐกิจไทยมีการชะลอตัวลงเช่นกัน การนำเข้าสินค้าลดลงประมาณร้อยละ 23 โดยกลุ่มที่มีการปรับตัวลดลงมากที่สุด คือ

เชื้อเพลิง และวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่นำเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมนั่นเอง หลังจากนั้นการนำเข้ามีการขยายตัวขึ้นและชะลออีกครั้งในช่วง พ.ศ. 2556-2559 อันเป็นผลมาจากการมูลค่าการนำเข้าเชื้อเพลิงลดลงจากราคาเชื้อเพลิงในตลาดโลกที่ปรับตัวลดลง ส่วนวัตถุดิบและสินค้าชั้นกลางปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

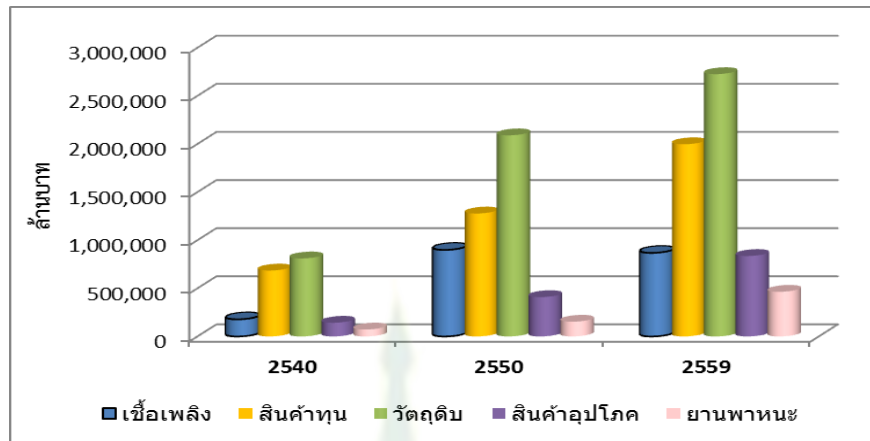

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ (2560)

ภาพที่ 4.5 การนำเข้าของไทย

โครงสร้างการนำเข้า

โครงสร้างการนำเข้าของประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปเพื่อนำมาใช้ในอุตสาหกรรมที่ส่วนหนึ่งเป็นการผลิตเพื่อส่งออก รองลงมา ได้แก่ การนำเข้าสินค้าทุน เช่น เครื่องจักรอุปกรณ์ต่างๆที่ประเทศผลิตไม่ได้ หรือมีต้นทุนการผลิตสูง เป็นต้น อันดับรองลงมาอีก คือ เชื้อเพลิง สินค้าอุปโภคบริโภค และยานพาหนะ ทั้งนี้ส่วนใหญ่มีมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นทุกกลุ่มตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการส่งออกของประเทศ ยกเว้นมูลค่าการนำเข้าเชื้อเพลิงใน พ.ศ. 2559 ปรับตัวลดลงจาก พ.ศ. 2550 เล็กน้อย อันเป็นผลจากราคาเชื้อเพลิงในตลาดโลกที่มีแนวโน้มปรับตัวลดลงในระยะหลังแม้ว่าปริมาณการนำเข้าจะเพิ่มขึ้น

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

ภาพที่ 4.6 โครงสร้างสินค้านำเข้าของไทย

แหล่งนำเข้าสำคัญของไทย

สำหรับแหล่งนำเข้าสำคัญของไทยใน พ.ศ. 2559 พบว่าประเทศจีนนับเป็นแหล่งนำเข้าใหญ่ที่สุด โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 21.6 รายการสินค้านำเข้า เช่น เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน เคมีภัณฑ์และพลาสติก ผักและผลไม้ เป็นต้น นอกจากนี้แหล่งนำเข้าสำคัญรองลงมาได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และมาเลเซีย ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 สัดส่วนแหล่งนำเข้าสำคัญของไทย พ.ศ. 2559

ประเทศ	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ
จีน	1,490,905.6	21.6
ญี่ปุ่น	1,088,576.5	15.8
สหรัฐอเมริกา	427,366.3	6.2
มาเลเซีย	382,818.4	5.6
เกาหลีใต้	258,286.6	3.7
ไต้หวัน	252,529.1	3.7
สิงคโปร์	230,991.1	3.4
อินโดนีเซีย	224,424.6	3.3
สหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์	212,099.8	3.1
เยอรมนี	208,153.9	3.0
ประเทศอื่น ๆ	2,112,034.8	30.7

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ (2560)

สำหรับสินค้าเข้าสำคัญของไทยประกอบด้วยสินค้านำเข้าส่วนใหญ่ เช่น เครื่องจักรและส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ แผงวงจรไฟฟ้า และโลหะและอัญมณี เป็นต้น โดยสินค้านำเข้าส่วนใหญ่ นำมาใช้ในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและส่งออก

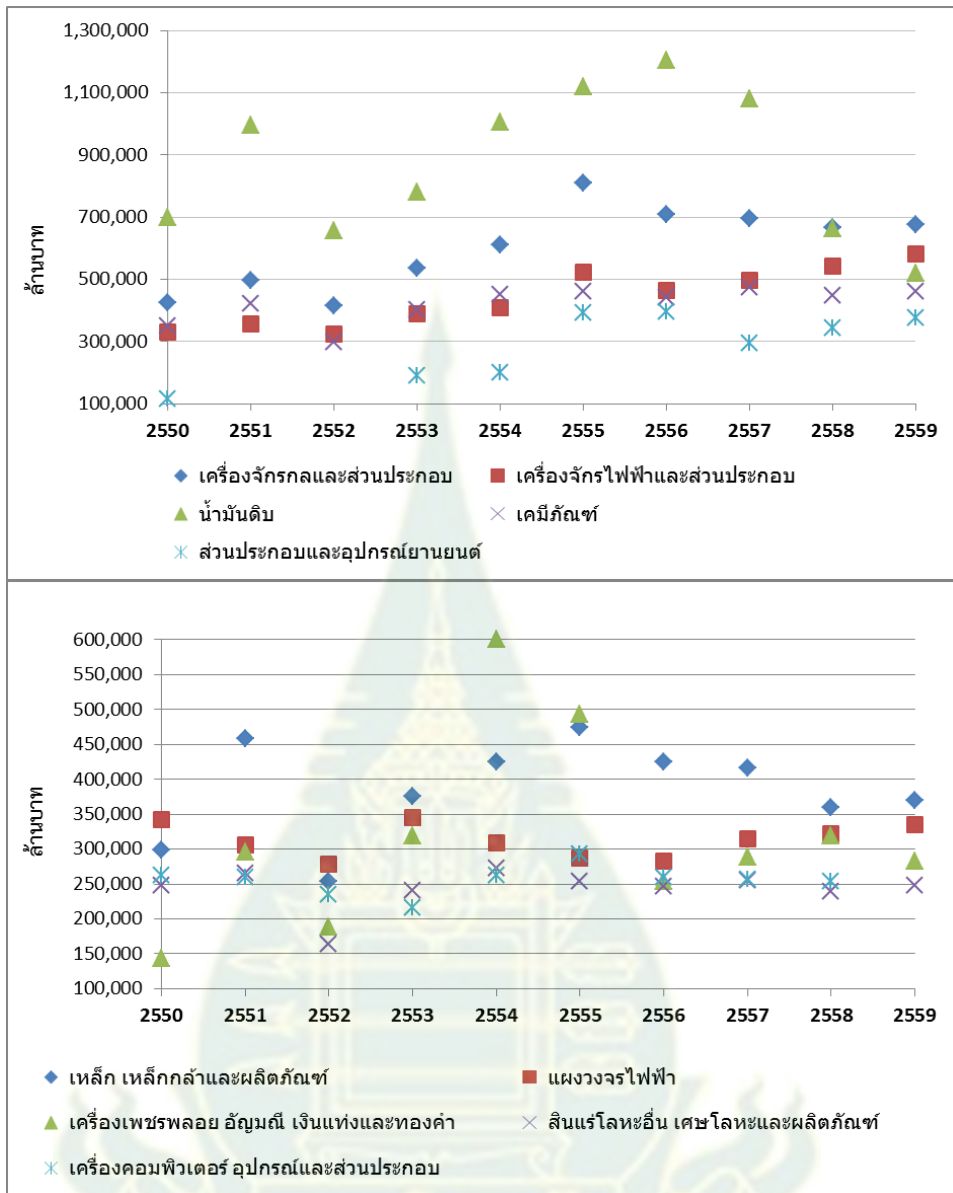
ตารางที่ 4.5 สินค้าเข้าสำคัญ 10 อันดับแรก พ.ศ. 2559

รายการ	มูลค่า (ล้านบาท)
เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	675,708.9
เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	581,850.8
น้ำมันดิบ	520,886.5
เคมีภัณฑ์	460,226.3
ส่วนประกอบและอุปกรณ์ยานยนต์	375,947.3
เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	369,879.3
แผงวงจรไฟฟ้า	335,530.4
เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ	283,050.5
สินแร่โลหะอื่น ๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์	247,416.3
เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน	238,717.9

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ (2560)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการนำเข้าตามประเภทธุรกิจ

เมื่อพิจารณาการนำเข้าสินค้ากระจายตามประเภทธุรกิจ พบว่าการนำเข้าสินค้า 10 อันดับแรกของไทยในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา มีการกระจุกตัวในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก เช่น เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ น้ำมันดิบ เคมีภัณฑ์ เหล็ก เหล็กกล้า เครื่องเพชรพลอย อัญมณี และแผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น

ที่มา: ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์

ภาพที่ 4.7 การนำเข้าแบ่งตามประเภทธุรกิจ

การนำเข้าโดยส่วนใหญ่เป็นสินค้าทุนและวัตถุดิบที่นำเข้ามาเพื่อการผลิตสินค้าและบริการทั้งที่ใช้บริโภคในประเทศและเพื่อการส่งออก ทั้งนี้สินค้านำเข้าเกือบทั้งหมดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและการส่งออกเป็นหลัก ยกเว้นสินค้าบางรายการที่มีความผันผวน เช่น การนำเข้าน้ำมันดิบที่มูลค่าการนำเข้าผันผวนตามราคาน้ำมันในตลาดโลก ในช่วง พ.ศ. 2553-2556 ที่ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้นมูลค่าการนำเข้าก็จะสูงตามไปด้วย นอกจากนี้สินค้าโภคภัณฑ์

บางรายการ เช่น เหล็ก และทองคำนั้น ราคาที่มีความผันผวนตามราคาในตลาดโลกเช่นกัน และเป็นที่น่าสังเกตว่ารายการสินค้าส่งออกและนำเข้าของไทยส่วนหนึ่งจะเป็นสินค้าในกลุ่มเดียวกัน เพราะเป็นการนำเข้ามาผลิตแล้วส่งออก เช่น ประเทศไทยนำเข้าน้ำมันดิบเพื่อมากลั่นแล้วส่งออกเป็นน้ำมันสำเร็จรูป หรือนำเข้าเครื่องเพชรพลอย อัญมณี เพื่อมาทำเครื่องประดับแล้วส่งออก หรือนำเข้าส่วนประกอบและอุปกรณ์ยานยนต์เพื่อมาใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์และส่งออก เป็นต้น โดยสรุปแล้วในรอบระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา รายการสินค้านำเข้า 10 อันดับแรกแทบจะไม่มี การเปลี่ยนแปลง เพราะโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิต การบริโภค และการส่งออกมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักใหญ่จะมีลักษณะใกล้เคียงเดิม

4.3 สภาพทั่วไปของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

การลงทุนจากต่างประเทศนับเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่นำเงินทุนจากต่างประเทศไหลเข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจ และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่นเดียวกับการค้าระหว่างประเทศ โดยทั่วไปประเทศกำลังพัฒนาซึ่งก็รวมทั้งประเทศไทยด้วย มักต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศ เพราะขาดแคลนเงินออมจากการที่ประชาชนมีรายได้ต่ำ ในขณะที่ประเทศต้องลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีใหม่ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างเงินออมและเงินลงทุน (saving and investment gap) เงินออมไม่เพียงพอที่จะใช้ลงทุนภายในประเทศและต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศเข้ามาเสริมการลงทุน รวมทั้งเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศยังช่วยขยายฐานการผลิตและการจ้างงานในประเทศอีกด้วย อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าเม็ดเงินลงทุนจากต่างประเทศที่เข้ามาส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ดังนั้นมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างการผลิตของประเทศ จากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น รวมทั้งมีการพัฒนาอุตสาหกรรมจากการอาศัยสินค้าที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานสู่สินค้าที่มีระดับเทคโนโลยีที่สูงขึ้น และมีการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเหล่านี้มากขึ้น อาทิ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและยานยนต์ เป็นต้น ซึ่งล้วนเริ่มมาจากการลงทุนของบริษัทข้ามชาติในสัดส่วนสูง ทั้งนี้การขยายตัวของการลงทุนดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ โดยการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ เช่น การยกเว้นภาษีอากรในระยะแรก และสิทธิพิเศษอื่นๆอีกหลายประการเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ

โดยทั่วไปรูปแบบของการเข้ามาของเงินทุนจากต่างประเทศที่สำคัญมี 2 รูปแบบ คือ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) หมายถึง การลงทุนที่ผู้ลงทุนต่างประเทศเข้ามาลงทุนโดยมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการควบคุมจัดการในกิจการ 2) การลงทุนโดยอ้อมหรือการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (Foreign Portfolio Investment: FPI) หมายถึง การลงทุนที่ต่างชาติเข้ามาลงทุนโดยการซื้อหลักทรัพย์ เช่น ตราสารทุน ตราสารหนี้ พันธบัตร ตั๋วเงิน เครื่องมือทางการเงินอื่นๆ และตราสารอนุพันธ์ เป็นต้น

โดยในส่วนนี้จะกล่าวถึงภาพรวมของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยในสองทศวรรษที่ผ่านมา พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่าในรอบ 20 ปี สำหรับในช่วงภายหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย หรือวิกฤตต้มยำกุ้งใน พ.ศ. 2540 จนถึง พ.ศ. 2550 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยประมาณร้อยละ 7.6 ต่อปี ส่วนในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ พ.ศ. 2550 พบว่าการขยายตัวของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศชะลอลงมาอยู่ที่เฉลี่ยร้อยละ 4.7 ต่อปี และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในช่วงนี้ค่อนข้างมีความผันผวนเมื่อเทียบกับช่วงก่อนหน้า โดยเฉพาะภายหลัง พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ อาทิ ปัจจัยความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศทำให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่น ภาวะเศรษฐกิจและการค้าโลกที่ยังชะลอตัว รวมทั้งการแข่งขันดึงดูดการลงทุนของประเทศต่างๆ เป็นต้น ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ประเทศไทยมีการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็น 300 บาทต่อวัน⁴ ทำให้บางธุรกิจมีการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีต้นทุนค่าจ้างแรงงานต่ำกว่า เช่น เวียดนาม และ กัมพูชา

ในระยะหลังโดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยมีแนวโน้มลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับทศวรรษก่อนหน้า ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการแข่งขันการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศของประเทศอื่นดังกล่าว อาทิ จีน อินโดนีเซีย และ เวียดนาม เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดจากสภาพสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่เสื่อมถอยลงใน

⁴ เริ่มบังคับใช้อย่างเป็นทางการในเดือนเมษายน 2555 ใน 7 จังหวัดนำร่อง และในจังหวัดอื่นๆ ที่เหลือทั่วประเทศ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2556 เป็นต้นไป (ดูรายละเอียดในการประกาศอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ฉบับที่ ๗ ของกระทรวงแรงงาน)

ประเทศไทย เช่น ค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นจากการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำแบบก้าวกระโดดในระยะที่ผ่านมา และการเกิดความไม่สงบทางการเมืองภายในประเทศทำให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นที่จะเข้ามาลงทุน ในขณะที่ประเทศอื่นในภูมิภาคเดียวกันก็มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า มีปัจจัยดึงดูดด้านทรัพยากรที่ไม่ต่างกันแต่มีค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่า รวมทั้งมีนโยบายและมาตรการในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเช่นเดียวกัน (Layman's Economics 2016)

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยที่ชะลอตัวลงในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการแข่งขันที่ลดลงในหลายอุตสาหกรรม เช่น อิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอ และการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้น (labor intensive) ทั้งหมด จากค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นแต่ประสิทธิภาพการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างเชื่องช้า ทำให้ต้นทุนการผลิตโดยเปรียบเทียบสูงขึ้น ประกอบกับสถานการณ์น้ำท่วมใหญ่ใน พ.ศ. 2554 และเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่มีการประท้วงรัฐบาลใน พ.ศ. 2556 ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ต่างชาติขาดความเชื่อมั่นที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศไทย และมีบริษัทข้ามชาติย้ายฐานการผลิตออกจากประเทศไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะภายหลังเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2554 เช่น บจก. โตชิบา สเตอร์เจจ ดีไวซ์ (ประเทศไทย) จำกัด ย้ายสายการผลิตฮาร์ดดิสก์ที่อยู่ในประเทศไทยทั้งหมดไปประเทศฟิลิปปินส์ บจก.โตชิบา (ประเทศไทย) ได้ย้ายสายการผลิตโทรทัศน์ทั้งหมดไปยังโรงงานในประเทศมาเลเซีย บจก.นิคอน ผู้ผลิตกล้องรายใหญ่ได้ขยายไลน์การผลิตชิ้นส่วนกล้อง DSL บางส่วนจากไทยไปประเทศลาว และบจก.แอลจี อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) ย้ายฐานการผลิตโทรทัศน์จากไทยไปประเทศเวียดนาม เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานและค่าจ้างแรงงานที่สูงในไทย เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม (การ์เมนต์) ได้ออกไปลงทุนในกลุ่มประเทศ CLMVI (กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม อินโดนีเซีย) เช่นกัน เพื่อใช้แรงงานในประเทศเพื่อนบ้านที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่า (ที่มา: หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ 2559) และการย้ายฐานการผลิตของบริษัทข้ามชาติออกจากประเทศไทย ได้ส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกของไทยให้หดตัวลง เนื่องจากบริษัทเหล่านี้ผลิตเพื่อส่งออกด้วย อย่างไรก็ตามการปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลที่มีทิศทางชัดเจนขึ้น ทั้งนโยบายประเทศไทย 4.0 และนโยบายส่งเสริมการลงทุน น่าจะเป็ยผลบวกต่อการดึงดูดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทย โดยเฉพาะนักลงทุนญี่ปุ่นให้ความสนใจมากที่จะเข้ามาลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) (ที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/1063347>)

เมื่อพิจารณารายประเทศที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย พ.ศ. 2559 พบว่า ประเทศญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนโดยตรงในประเทศไทยมากที่สุด โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมที่เป็นเป้าหมายการลงทุน ได้แก่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน เป็นต้น รองลงมา ได้แก่ สิงคโปร์ ฮ่อกง จีน และสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 4.6 เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจำแนกตามประเทศ 5 อันดับแรกใน พ.ศ. 2559

ประเทศ	มูลค่า (ล้านบาท)
1. ญี่ปุ่น	117,685.14
2. สิงคโปร์	67,083.72
3. ฮ่อกง	38,985.13
4. จีน	37,838.76
5. สหรัฐอเมริกา	14,371.31

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2560)

เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มประเทศยุโรปมีเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในไทย ลดลงไปมากและไม่ปรากฏใน 5 อันดับแรก ส่วนหนึ่งเพราะมีการเคลื่อนย้ายเงินลงทุนออกจำนวนมาก รวมกันถึง 155,720.66 ล้านบาทในปี 2559 โดยประเทศเนเธอร์แลนด์และฝรั่งเศสมีการเคลื่อนย้ายเงินทุนออกมากที่สุด ส่วนหนึ่งมาจากสภาพเศรษฐกิจของยุโรปยังไม่ฟื้นตัวดี บริษัทแม่ในหลายประเทศมีการถอนเงินลงทุนจากเอเชียเพื่อปรับสภาพคล่องในภาพรวมให้ดีขึ้น และเงินทุนใหม่ที่จะเข้ามาลงทุนมีจำกัด นอกจากนี้จากการที่สหภาพยุโรป (EU) ระงับการลงนามในข้อตกลงการเป็นหุ้นส่วนหรือความร่วมมือระหว่างกันในระดับรัฐบาลกับประเทศไทย โดยมีมติออกมาเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ที่กรุงลักเซมเบิร์ก ด้วยการระงับการมาเยือนไทยอย่างเป็นทางการ พร้อมกับไม่ลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือระหว่างกัน (Partnership & Cooperation Agreement: PCA) จนกว่าประเทศไทยจะมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งจะส่งผลให้การวางรากฐานความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการลงทุนต้องชะลอออกไป

สำหรับเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจำแนกตามประเภทธุรกิจในประเทศไทยใน พ.ศ. 2559 พบว่าธุรกิจที่ต่างชาติเข้ามาลงทุนมากที่สุด ได้แก่ ภาคการผลิต อย่างไรก็ตามภาคการผลิต

แม้ว่าจะครองอันดับหนึ่ง แต่ก็ได้รับความสนใจลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงสี่ปีที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเป็นผลจากค่าจ้างแรงงานที่ปรับตัวสูงขึ้น และมีการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านดังกล่าวมาแล้ว รองลงมา คือ อสังหาริมทรัพย์ การเงินและการประกันภัย ที่พักโรงแรมและบริการด้านอาหาร ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจำแนกตามประเภทธุรกิจในประเทศไทย
4 อันดับแรกใน พ.ศ. 2559

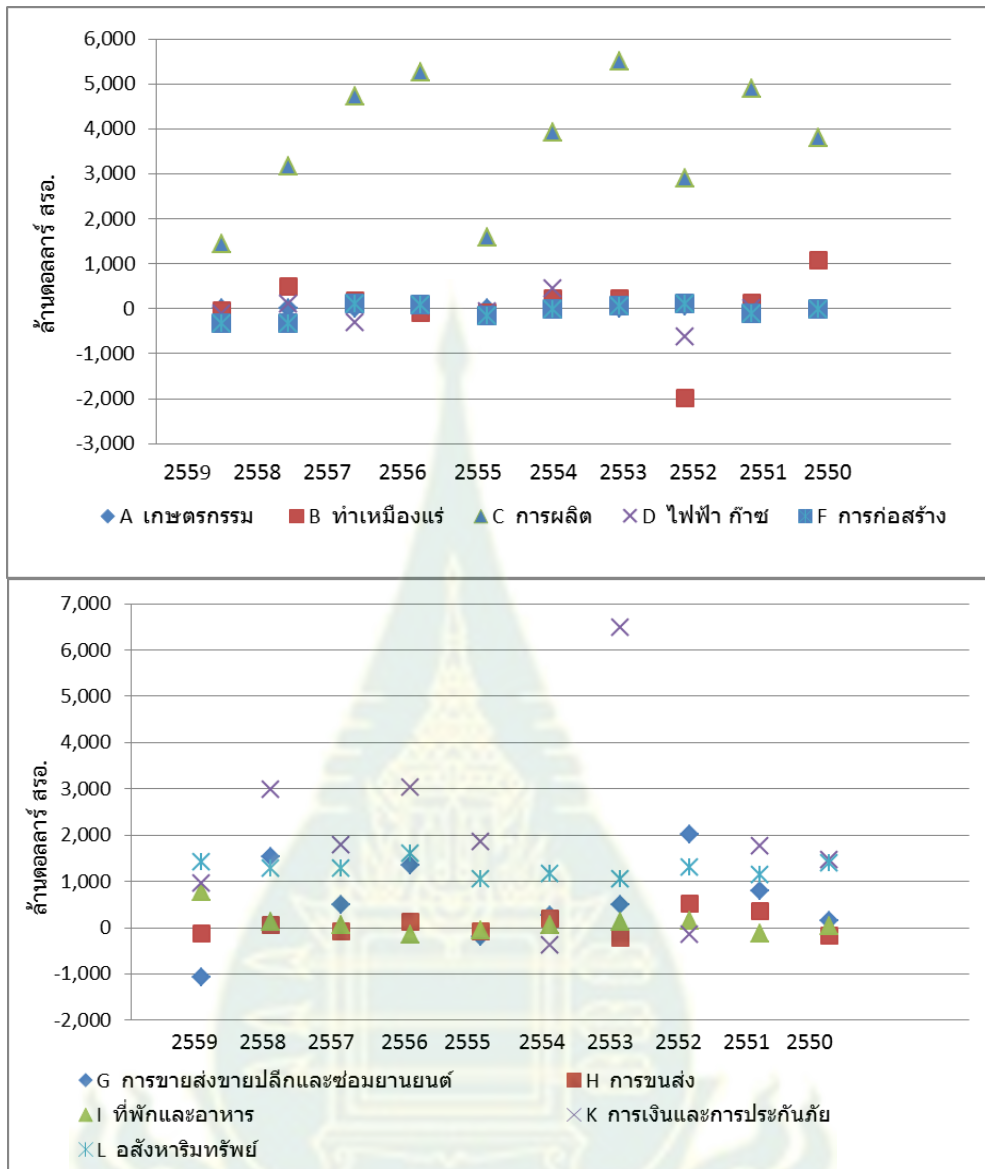
ประเภทธุรกิจ	มูลค่า (ล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)
1. การผลิต	1,446.50
2. อสังหาริมทรัพย์	1,427.67
3. การเงินและการประกันภัย	946.43
3. ที่พักโรงแรมและบริการด้านอาหาร	763.82

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (2560)

อย่างไรก็ตามพบว่ามีหลายประเภทธุรกิจที่มีเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นลบใน พ.ศ. 2559 จากการที่มีเงินเคลื่อนย้ายออกมากกว่าเคลื่อนย้ายเข้า เช่น ธุรกิจการขนส่งและการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ การผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้า การผลิตคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากความน่าสนใจลงทุนในประเทศไทยเริ่มลดลงจากต้นทุนค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นนั่นเอง

การกระจายการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศตามประเภทธุรกิจ

เมื่อพิจารณาการลงทุนโดยตรงจากประเทศไทยในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา โดยพิจารณาจากการกระจายการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศตามประเภทธุรกิจ เพื่อให้ทราบถึงภาคเศรษฐกิจที่ได้รับประโยชน์จากการลงทุนดังกล่าว ผลการศึกษาสามารถแสดงได้ดังภาพ

ที่มา: ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 4.8 การกระจายการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศตามประเภทธุรกิจ

ผลการศึกษาการกระจายตัวของกลุ่มธุรกิจที่ได้รับประโยชน์จากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยส่วนใหญ่มีการกระจุกตัวในบางธุรกิจสูง เช่น ภาคการผลิต หรืออุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงและใช้เงินลงทุนค่อนข้างมาก ซึ่งประกอบด้วย การผลิตยานยนต์ รถพ่วงและรถกึ่งพ่วง การผลิตเครื่องจักรและเครื่องมือ รวมทั้งอุตสาหกรรมอาหาร นอกจากนี้ร่องลงมา ได้แก่ กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย อสังหาริมทรัพย์ และการขายส่ง และการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ เป็นต้น จะเห็นว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการ

ลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ จะเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะธุรกิจต้นน้ำที่จะเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบเข้าสู่กระบวนการผลิต และลูกจ้างที่ได้รับการจ้างงานในกิจกรรมเหล่านี้ รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ผู้ประกอบการไทย อย่างไรก็ตามเนื่องจากธุรกิจเหล่านี้ใช้เทคโนโลยีสูง หรือเป็นแบบใช้ทุนเข้มข้น (capital intensive) ทำให้แรงงานที่ได้รับการจ้างงานมีจำนวนไม่มากนัก และเป็นแรงงานประเภทมีฝีมือ (skilled labor) และแรงงานกึ่งมีฝีมือ (semi-skilled labor) เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และกลุ่มอาหารที่มีการจ้างแรงงานไร้ฝีมือ (unskilled labor) มากกว่ากลุ่มอื่น และส่วนใหญ่เป็นแรงงานในเมืองมากกว่าแรงงานในชนบทรวมทั้งแรงงานต่างด้าว

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าผลประโยชน์จากการลงทุนโดยตรงจากประเทศมีการกระจายแบบเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียม เนื่องจากมีการกระจุกตัวในบางประเภทธุรกิจดังกล่าว ทำให้ผู้ได้รับประโยชน์อยู่ในวงจำกัด โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับประโยชน์จะเป็นกลุ่มแรงงานที่มีความรู้ความสามารถและมีรายได้ดีเป็นส่วนใหญ่ แรงงานไร้ฝีมือและแรงงานในภาคชนบทจะได้รับประโยชน์ไม่มากนัก หรือ สอดคล้องกับงานศึกษาของ ชัยรินทร์ ธรรมอมรพงศ์ (2557) ที่ระบุว่า การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศหรือ FDI และการลงทุนทางอ้อมจากต่างประเทศ หรือ FPI ล้วนส่งผลให้รายได้ของประเทศเพิ่มขึ้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าคนรวย หรือนายทุนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ส่วนเกษตรกรหรือผู้ใช้แรงงานกลับได้รับผลประโยชน์จากรื่องดังกล่าวน้อย

4.4 สภาพทั่วไปของการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ

การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (Foreign Portfolio Investment: FPI) มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นประมาณ 2 เท่าในรอบ 20 ปี สำหรับในช่วงภายหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย หรือ วิกฤตต้มยำกุ้งใน พ.ศ. 2540 จนถึง พ.ศ. 2550 การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศมีการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 1.5 ต่อปี เนื่องจากหลังวิกฤตต้มยำกุ้งสถานการณ์เศรษฐกิจของไทยและตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอยู่ในภาวะตกต่ำติดต่อกันหลายปี จึงไม่ได้รับความสนใจจากนักลงทุนต่างชาติเท่าใดนัก อย่างไรก็ตามในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาหรือหลังปี 2550 การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศมีการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 7.1 ต่อปี สูงขึ้นจากช่วงก่อนหน้าอย่างชัดเจน โดยในช่วง พ.ศ. 2550-2555 แต่เป็นการขยายตัวในอัตราที่ต่ำและทรงตัวอยู่ประมาณ 3 ล้านล้านบาท อย่างไรก็ตามในระยะหลังนับจาก พ.ศ. 2556 เป็นต้นมามีเงินจากต่างประเทศไหลเข้ามาลงทุนในหลักทรัพย์ของไทยมากขึ้นอย่างชัดเจน และมีความผันผวนตามภาวะ

ตลาดหลักทรัพย์ในแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศยุโรป สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา มีการขยายเม็ดเงินลงทุนเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น อันเป็นไปตามการฟื้นตัวของตลาดหุ้นไทยและตลาดหุ้นในภูมิภาค

เมื่อพิจารณาการเคลื่อนไหวของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าตลาดหุ้นไทยเริ่มฟื้นตัว หลังจากที่ตกต่ำจากการเกิดวิกฤตการเงินในสหรัฐอเมริกาและยุโรป และมีแนวโน้มเป็นขาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการใช้มาตรการผ่อนคลายนโยบายการเงิน (Quantitative Easing: QE) ของสหรัฐอเมริกา และการปรับพอร์ตการลงทุนของกองทุนต่างๆ ที่ลดการลงทุนในสหรัฐและยุโรปลง หันมาเพิ่มน้ำหนักการลงทุนในเอเชียมากขึ้น เพราะภูมิภาคเอเชียได้รับผลกระทบจากวิกฤตการเงินครั้งนี้ไม่มาก จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ตั้งใจการลงทุนเข้าสู่ไทยมากขึ้นด้วย

ที่มา: ดัดแปลงจาก <http://www.setmonitor.com/@ittikorns/D9D296>

ภาพที่ 4.9 การเคลื่อนไหวของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สำหรับยอดคงค้างเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศของไทย จำแนกตามประเทศ 5 อันดับแรกใน พ.ศ. 2559 พบว่าสหราชอาณาจักรมียอดคงค้างเงินลงทุนในหลักทรัพย์มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ เบลเยียม และฮ่องกง

ตารางที่ 4.8 ยอดคงค้างเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศของไทยจำแนกตามประเทศ
5 อันดับแรกใน พ.ศ. 2559

ประเทศ	มูลค่า (ดอลลาร์ สรอ.)
1. สหราชอาณาจักร	44,097.87
2. สหรัฐอเมริกา	26,423.92
3. สิงคโปร์	23,106.27
4. เบลเยียม	12,309.13
5. ฮอลแลนด์	6,129.30

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

โดยสรุป ผลของความเหลื่อมล้ำของการกระจายผลประโยชน์จากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในระยะที่ผ่านมา เกิดจากเหตุผลสำคัญสองประการ ได้แก่ **ประการแรก** เกิดจากระบบตลาดทุนนิยม ที่การใช้ทรัพยากรการผลิตจะถูกจัดสรรจากอุปสงค์ อุปทาน และการสร้างกำไรของธุรกิจ เมื่อนานาประเทศมีการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูงขึ้น ความต้องการสินค้าอุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเร็วกว่าสินค้าเกษตรและสินค้าขั้นปฐม ดังนั้นผู้ผลิตจึงขยายการผลิตตามความต้องการของตลาด ดังนั้นตลาดสินค้าอุตสาหกรรมจึงมีการเติบโตอย่างรวดเร็วในระยะหลัง **ประการที่สอง** เกิดจากนโยบายรัฐบาลที่ไทยต้องการพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม โดยมีการส่งเสริมการผลิตในภาคอุตสาหกรรมผ่านนโยบายส่งเสริมการลงทุนต่างๆ ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมขาดการปรับปรุงผลิตภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเท่าที่ควร รวมทั้งความช่วยเหลือที่รัฐบาลให้กับเกษตรกรมักจะเป็นการช่วยเหลือในระยะสั้นมากกว่าการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มในระยะยาว ภาคเกษตรกรรมจึงเข้าถึงผลประโยชน์จากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศได้น้อย

4.5 ปัญหาและอุปสรรคของการค้าระหว่างประเทศ

สืบเนื่องจากพัฒนาการการค้าระหว่างประเทศของไทยในระยะที่ผ่านมา แม้จะมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯก็อยู่ในระดับต่ำกว่าในช่วงก่อนหน้า ซึ่งสะท้อนถึงความน่าสนใจและความสามารถในการแข่งขันที่ลดลงนั่นเอง ทั้งนี้การค้าระหว่างประเทศ

ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การนำเข้าและส่งออก โดยทั่วไปรัฐบาลของประเทศต่างๆมักจะให้ความสนใจกับการส่งออกมากกว่าการนำเข้า ซึ่งก็รวมทั้งประเทศไทยด้วยเพราะการส่งออกนับเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญแหล่งหนึ่ง รวมทั้งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อประชากรในประเทศจำนวนมาก อย่างไรก็ตามแม้การนำเข้าจะถูกมองในอันดับรองลงมาก็ตาม แต่ก็มีความสำคัญเช่นกันเพราะการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศสัดส่วนใหญ่ก็เพื่อการผลิตภายในประเทศ เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์ และวัตถุดิบ ดังนั้นในส่วนนี้จะกล่าวถึงปัญหาสำคัญที่ผู้ส่งออกและผู้นำเข้าต้องเผชิญ ดังนี้

โดยภาพรวมของปัญหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าปัญหาส่วนใหญ่มักเกิดจากผู้ประกอบการโดยเฉพาะรายย่อยที่ขาดประสบการณ์ โดยสามารถแบ่งปัญหาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ปัญหาที่เกิดจากภายในประเทศ เช่น ด้านการผลิตสินค้า ด้านการตลาด และนโยบายของรัฐบาล ยกตัวอย่างปัญหาด้านการผลิตที่พบในสินค้าเกษตร ได้แก่ สินค้ามีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ขาดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าโดยการแปรรูปตามมาตรฐานสากล เกษตรกรจำนวนหนึ่งยังขาดแคลนทั้งเงินทุน เทคโนโลยีที่เหมาะสม และข้อมูลข่าวสารความรู้ทางการตลาด เป็นต้น นอกจากนี้ในด้านการตลาดเกิดจากระบบการจำหน่ายสินค้าในประเทศมีห่วงโซ่อุปทานที่ยาว การจำหน่ายผ่านคนกลางมากเกินไป ทำให้ราคาสินค้าสูงจากการเพิ่มกำไรในแต่ละธุรกรรม และขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ต่างประเทศได้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าไทยอย่างครบถ้วน ส่วนปัญหาที่เกิดจากภายนอกประเทศ เช่น การกีดกันทางการค้าทั้งการกีดกันจากภาษีอากรและมีใช่ภาษีอากร อย่างไรก็ตามจากกระแสการเปิดเสรีทางการค้าและการเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกลดอุปสรรคการค้าจากภาษีอากรลง ประเทศต่างๆจึงหันมาใช้การกีดกันทางการค้าโดยใช้อุปสรรคที่มีใช่ภาษีอากรกันมากขึ้น นอกจากนี้ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับความเสี่ยง คือ ราคาสินค้าหลายชนิดโดยเฉพาะสินค้าโภคภัณฑ์ต้องอิงราคาตลาดโลก และเมื่อราคาตลาดโลกมีความผันผวนจะทำให้การวางแผนและการบริหารจัดการมีความยากลำบาก ประกอบกับอัตราแลกเปลี่ยนก็มีความผันผวนเช่นเดียวกัน ผู้ประกอบการอาจต้องป้องกันความเสี่ยง ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้ต้นทุนสูงขึ้น

นอกจากนี้หากพิจารณาในแต่ละด้าน คือ การส่งออกและการนำเข้า มีรายละเอียดดังนี้

ด้านการส่งออก

ปัญหาส่วนใหญ่ที่ผู้ส่งออกต้องเผชิญจะมีลักษณะคล้ายๆกัน โดยในกรณีของผู้ผลิตมักจะพบกับความสามารถในการแข่งขันที่ลดลง โดยเฉพาะการผลิตสินค้าในตลาดกลางที่ใช้การจำหน่ายคราวละมากๆและราคาถูก การผลิตไม่มีความซับซ้อนมากและมีการใช้แรงงานแบบต่ำทักษะ (unskilled labor) ทั้งนี้ความสามารถในการแข่งขันที่ลดลงมาจากต้นทุนค่าจ้างแรงงานสูงเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมา กัมพูชา ลาว เวียดนาม และจีน ทำให้สินค้าไทยระดับล่างมีราคาสูงกว่าคู่แข่ง นอกจากนี้ในอีกมุมมองหนึ่งนั้นผู้ส่งออกสินค้าของไทย ยังขาดการทำการตลาดในเชิงรุก อาทิ การสร้างความแตกต่างในสินค้า การสร้างตราหือ การใช้บรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ เป็นต้น จึงเสียเปรียบประเทศคู่แข่ง เช่น เวียดนาม สิงคโปร์ มาเลเซีย และไต้หวัน เป็นต้น รวมทั้งปัญหาอีกประการหนึ่งที่พบและสร้างความเสียหายให้กับผู้ส่งออก คือ การปลอมแปลงและเลียนแบบสินค้าจากประเทศคู่แข่ง ยกตัวอย่างเช่น จีน ส่งจักรยานยนต์และชิ้นส่วนลอกเลียนแบบที่มีราคาต่ำกว่าของไทยมาก และเวียดนามส่งสินค้าคุณภาพที่ต่ำกว่าทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดคิดว่าเป็นสินค้าไทย เป็นต้น

ด้านการนำเข้า

สำหรับปัญหาที่ผู้นำเข้าพบ คือ ส่วนใหญ่เป็นขั้นตอนและกระบวนการของการนำเข้า รวมทั้งเรื่องของการออกเอกสารที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน และล่าช้าจากระบบราชการของไทย เช่น ต้องยื่นเอกสารและติดต่อหลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมไปรษณีย์ กระทรวงคมนาคม กรมภาษี กรมอากร เป็นต้น ที่ทำให้ผู้นำเข้ามีค่าใช้จ่ายและใช้เวลานานกว่าจะออกสินค้าได้ ส่วนหนึ่งอาจมาจากผู้นำเข้าขาดความชำนาญและประสบการณ์ด้วย นอกจากนี้การขนถ่ายสินค้าจากท่าเรือของไทยเน้นการใช้แรงงานคนมากกว่าเครื่องจักรทำให้เกิดการเสียเวลาและสินค้าเสียหาย เป็นเหตุให้การขนถ่ายสินค้าไม่เสร็จทันตามกำหนดเกิดความเสียหายได้

บทที่ 5

ผลการศึกษา

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาศึกษาสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยในระยะที่ผ่านมา เพื่อพิจารณาทิศทางแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงบทบาทของการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของแต่ละช่องทาง รวมทั้งการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 4

โดยการศึกษาในส่วนนี้เป็นผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและใช้วิธีการทางเศรษฐมิติเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ได้แก่

- 1) การทดสอบ unit root เพื่อทดสอบคุณสมบัติความนิ่งของข้อมูล
- 2) การหาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ มูลค่าการส่งออก มูลค่าการนำเข้า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ ตามวิธี cointegration
- 3) การหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรที่นำมาศึกษาที่ละคู่ตามวิธี causality เพื่ออธิบายว่าตัวแปรใดเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรใด เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของบทบาทของแต่ละช่องทางที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

5.1 การทดสอบความนิ่งของข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา โดยทั่วไปมักพบว่าข้อมูลอนุกรมเวลามีลักษณะไม่นิ่ง (non-stationary) โดยมีการเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้นตามแนวโน้มเวลา ซึ่งก็รวมทั้งข้อมูลอนุกรมเวลาที่ใช้ในการศึกษานี้ด้วย ดังนั้นจึงต้องนำข้อมูลเหล่านี้มาทดสอบคุณสมบัติว่ามีความนิ่งหรือไม่ และในการศึกษานี้เลือกทดสอบความนิ่งของข้อมูลโดยใช้วิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) test ที่เสนอโดย Dickey and Fuller 1979, 1981 และวิธีของ Phillips-Perron (PP) test เสนอโดย Phillips and Perron 1988 เนื่องจากเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการทดสอบความนิ่งของข้อมูลอนุกรมเวลาในงานศึกษาเชิงประจักษ์ต่างๆ (Enders 2014) หากผลการทดสอบแสดงว่าข้อมูลมีความไม่นิ่ง นั่นคือชุดของข้อมูลเหล่านี้มีการเคลื่อนไหวไปตามแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตามกาลเวลา (time trend) และความแปรปรวนวิ่งห่างออกจากเดิมไปเรื่อยๆตามแนวโน้มของระยะเวลาที่เพิ่มขึ้น

ในการทดสอบความนิ่งของข้อมูลโดยวิธี unit root ทั้งจากวิธีของ ADF Test และวิธี PP Test เป็นการตรวจสอบว่าชุดข้อมูลนั้นๆ มีคุณสมบัตินิ่งหรือไม่ โดยใช้สมการต่อไปนี้

$$\Delta y_t = \mu + \gamma y_{t-1} + \sum_{i=2}^{\infty} \beta_i \Delta y_{t-i+1} + \varepsilon_t \quad \text{----(5-1)}$$

และในกรณีที่นำแนวโน้มของเวลา (time trend) เข้ามาร่วมพิจารณาด้วยจะได้สมการที่ (5-2)

$$\Delta y_t = \mu + \gamma y_{t-1} + \mu_2 t + \sum_{i=2}^{\infty} \beta_i \Delta y_{t-i+1} + \varepsilon_t \quad \text{----(5-2)}$$

โดยที่ y_t = ข้อมูลอนุกรมเวลาที่ต้องการทดสอบ
 ε_t = ตัวคลาดเคลื่อน (error term)

จากสมการที่ (5-1) และสมการที่ (5-2) ถ้าค่า $\gamma = 0$ แสดงว่าชุดข้อมูลนี้มีความไม่นิ่ง (non-stationary) และหากเป็นเช่นนั้นจะต้องทำการตรวจสอบต่อไปว่าข้อมูลเหล่านี้มีความนิ่งเมื่อทำการหาส่วนต่างของข้อมูล (difference) ในลำดับใด

ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูล

ในส่วนนี้ได้้นำข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มูลค่าการค้า (X+M) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) มาทดสอบคุณสมบัติความนิ่ง (stationary) ของข้อมูล หรือ unit root test โดยจะทำการทดสอบข้อมูลในระดับ level ก่อน หากพบว่าชุดข้อมูลดังกล่าวมีความไม่นิ่งก็จะทำผลต่าง (difference) ในลำดับต่อไป แล้วนำมาทดสอบอีกครั้งจนกว่าข้อมูลจะมีคุณสมบัตินิ่ง ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ระหว่าง พ.ศ. 2541-2550 และช่วงที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2551-2559 สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5.1 และตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.1 การทดสอบความนิ่งของข้อมูลโดยวิธี ADF และ PP Test ของข้อมูลช่วงที่ 1

Unit Root Test	ADF-test		PP-test	
	No trend	Trend	No trend	Trend
GDP	1.0704	-1.9922	3.8953	-2.6666
X+M	0.0855	-2.6798	0.7960	-3.0278
FDI	3.4757	1.0881	4.5912	1.5914
FPI	3.5186	0.9574	3.5237	0.1818
Δ GDP	-10.3032*	-14.0948*	-7.1457*	-10.5998*
Δ (X+M)	-5.5953*	-5.7458*	-5.4189*	-5.4099*
Δ FDI	-1.8206	-3.4365*	-3.1257*	-4.8033*
Δ FPI	-3.3111*	-4.1338*	-7.8475*	-9.8145*

หมายเหตุ *ที่ระดับนัยสำคัญ 5 % และ Δ หมายถึงผลต่างลำดับที่ 1

จากตารางที่ 5.1 การทดสอบความนิ่งของข้อมูลโดยวิธี ADF และ PP Test ในช่วงที่ 1 ระหว่าง พ.ศ. 2541-2550 พบว่าข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มูลค่าการค้า (X+M) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) ได้ แสดงว่าข้อมูลทั้งหมดมีคุณสมบัติไม่นิ่ง (non-stationary) ที่

ระดับ level ต่อมา นำข้อมูลข้างต้นมาหาผลต่างลำดับที่ 1 และนำมาทดสอบความนิ่งของข้อมูลอีกครั้ง ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าข้อมูลทั้งหมดมีความนิ่งที่ผลต่างลำดับที่ 1 (first different) ณ ระดับนัยสำคัญที่ 5 % และการศึกษานี้จะนำข้อมูลที่นิ่งไปหาความสัมพันธ์ต่อไป

ตารางที่ 5.2 การทดสอบความนิ่งของข้อมูลโดยวิธี ADF และ PP Test ของข้อมูลช่วงที่ 2

Unit Root Test	ADF-test		PP-test	
	No trend	Trend	No trend	Trend
GDP	-0.4003	-2.0730*	-0.2276	-4.0301*
X+M	-1.6188	-2.5297	-1.6009	-2.6571
FDI	-1.1349	-2.3151	-1.1229	-2.3914
FPI	0.6235	-1.7097	0.6084	-1.7055
Δ GDP	-6.0790*	-5.9756*	-15.972*	-17.030*
Δ (X+M)	-6.6672*	-5.1079*	-11.4567*	-13.4298*
Δ FDI	-6.5007*	-6.4441*	-6.9609*	-6.9340*
Δ FPI	-5.8821*	-6.1671*	-5.8993*	-6.1752*

หมายเหตุ *ที่ระดับนัยสำคัญ 5 % และ Δ หมายถึงผลต่างลำดับที่ 1

จากตารางที่ 5.2 การทดสอบความนิ่งของข้อมูลโดยวิธี ADF และ PP Test ในช่วงที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2551-2559 พบว่าผลการทดสอบความนิ่งในช่วงนี้มีลักษณะคล้ายกับในช่วงแรก กล่าวคือ ข้อมูลมูลค่าการค้า (X+M) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) ไม่สามารถปฏิเสธสมมุติฐานหลัก (Ho) ได้ แสดงว่าข้อมูลทั้งหมดมีคุณสมบัติไม่นิ่ง (non-stationary) ที่ระดับ level ต่อมา นำข้อมูลข้างต้นมาหาผลต่างลำดับที่ 1 และนำมาทดสอบความนิ่งของข้อมูลอีกครั้ง ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าข้อมูลทั้งหมดมีความนิ่งที่ผลต่างลำดับที่ 1 (first different) ณ ระดับนัยสำคัญที่ 5 % ยกเว้นผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ที่ผลการทดสอบความนิ่งมีความแตกต่างออกไปเล็กน้อย คือ ค่าสถิติ ADF ระบุว่าข้อมูล GDP มีลักษณะไม่นิ่งที่ระดับ level ส่วนค่าสถิติ PP ระบุว่าข้อมูลดังกล่าวมีความนิ่งที่ระดับ level อย่างไร

ก็ตามในการศึกษานี้จะอนุโลมตามผลการทดสอบของ ADF เพื่อให้สอดคล้องกับช่วงแรก และจะนำข้อมูลที่นิ่งไปหาความสัมพันธ์ต่อไป

5.2 การทดสอบดุลยภาพระยะยาวตามวิธี Cointegration

ในการศึกษาบทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจนี้ ตัวแปรทางเศรษฐกิจที่นำมาศึกษา ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มูลค่าการค้า (X+M) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) ดังกล่าว สำหรับในส่วนนี้จะทำการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวตามวิธี cointegration ซึ่งเป็นการทดสอบว่าตัวแปรที่นำมาศึกษาดังกล่าว มีความสัมพันธ์กันเชิงดุลยภาพในระยะยาวหรือไม่ ทั้งนี้จะใช้การทดสอบตามวิธีของ Johansen and Juselius (1990) ที่ได้เสนอให้ใช้ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบ Rank ของเมตริกซ์ โดยวิธี likelihood ratio และค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ ได้แก่ ค่า Trace statistic และ Maximum Eigen Value statistic (ดูรายละเอียดในบทที่ 3) เพื่อหาว่าตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวหรือไม่ และถ้าค่าสถิติดังกล่าวแสดงว่ามีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวแล้ว จะมีจำนวน cointegration vectors กี่เวกเตอร์ในความสัมพันธ์นี้ ซึ่งสามารถแสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวของข้อมูลช่วงที่ 1 ได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.3 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวตาม Trace statistic ของข้อมูลช่วงที่ 1

Hypothesized	Trace	0.05	
No. of CE(s)	statistic	Critical Value	P-value
None *	62.5795	47.8561	0.0012
At most 1	26.9897	29.7971	0.1019
At most 2	8.44806	15.4947	0.4188
At most 3	0.00281	3.84147	0.9551

Trace test indicates 1 cointegrating eqn(s) at the 0.05 level

* denotes rejection of the hypothesis at the 0.05 level

ตารางที่ 5.4 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวตาม Maximum Eigenvalue ของข้อมูลช่วงที่ 1

Hypothesized	Max-Eigen	0.05	
No. of CE(s)	statistic	Critical Value	P-value
None *	35.5898	27.5843	0.0038
At most 1	18.5416	21.1316	0.1109
At most 2	8.44525	14.2646	0.3352
At most 3	0.00281	3.84147	0.9551

Max-eigenvalue test indicates 1 cointegrating eqn(s) at the 0.05 level

* denotes rejection of the hypothesis at the 0.05 level

จากตารางที่ 5.3 และตารางที่ 5.4 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวของข้อมูลช่วงที่ 1 จาก ค่า Trace statistic และ Maximum Eigen Value statistic พบว่าค่าสถิติทั้งสองระบุว่าตัวแปรทั้งหมดที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์ในเชิงดุลยภาพระยะยาว กล่าวคือ หากพิจารณาค่า Trace statistic เท่ากับ 62.5795 และค่า Max-Eigen statistic เท่ากับ 35.5898 ต่างปฏิเสธสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญ 5% หรือ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % และมีสมการในเชิงดุลยภาพระยะยาว (cointegrating equation) จำนวน 1 สมการ

สำหรับผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวของข้อมูลช่วงที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงระหว่าง พ.ศ. 2551-2559 สามารถแสดงได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.5 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงคูลยภาพระยะยาวตาม Trace statistic ของข้อมูล ช่วงที่ 2

Hypothesized	Trace	0.05	
No. of CE(s)	statistic	Critical Value	P-value
None *	47.8915	47.8561	0.0496
At most 1	16.7072	29.7971	0.6616
At most 2	5.06143	15.4947	0.8023
At most 3	0.10090	3.8415	0.7507

Trace test indicates 1 cointegrating eqn(s) at the 0.05 level

* denotes rejection of the hypothesis at the 0.05 level

ตารางที่ 5.6 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงคูลยภาพระยะยาวตาม Maximum Eigenvalue ของ ข้อมูลช่วงที่ 2

Hypothesized	Max-Eigen	0.05	
No. of CE(s)	statistic	Critical Value	P-value
None *	31.1844	27.5843	0.0165
At most 1	11.6458	21.1316	0.5829
At most 2	4.9605	14.2646	0.7468
At most 3	0.1009	3.8414	0.7507

Max-eigenvalue test indicates 1 cointegrating eqn(s) at the 0.05 level

* denotes rejection of the hypothesis at the 0.05 level

จากตารางที่ 5.5 และตารางที่ 5.6 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงคูลยภาพระยะยาวของข้อมูล ช่วงที่ 2 นั้น มีความคล้ายกับข้อมูลในช่วงแรก กล่าวคือ ทั้งค่า Trace statistic และ Maximum Eigen Value statistic ระบุว่าตัวแปรทั้งหมดที่นำมาศึกษาความสัมพันธ์ในเชิงคูลยภาพระยะยาว กล่าวคือ หากพิจารณาค่า Trace statistic เท่ากับ 47.8915 และค่า Max-Eigen statistic เท่ากับ 31.1844 ต่างปฏิเสธสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญ 5% หรือ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % และมี

สมการในเชิงดุลยภาพระยะยาว (cointegrating equation) จำนวน 1 สมการ เช่นเดียวกับข้อมูลในช่วงแรก

5.3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามวิธี causality

การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเชิงเหตุและผล ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรในแบบจำลอง 4 ตัวแปรดังกล่าวข้างต้น โดยในการศึกษานี้จะใช้วิธี causality เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าทั้ง 4 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และหากมีความสัมพันธ์กันจะเป็นในลักษณะใด เพื่อนำไปอธิบายถึงบทบาทของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งนำบทบาทดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับ 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงที่ 1 ระหว่าง พ.ศ. 2541-2550 กับช่วงที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2551-2559 ว่าบทบาทการค้าและการลงทุนในช่วงหลังมีความแตกต่างจากช่วงก่อนหน้าหรือไม่อย่างไร สำหรับผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจตามวิธี causality ในข้อมูลช่วงที่ 1 สามารถแสดงได้ดังนี้

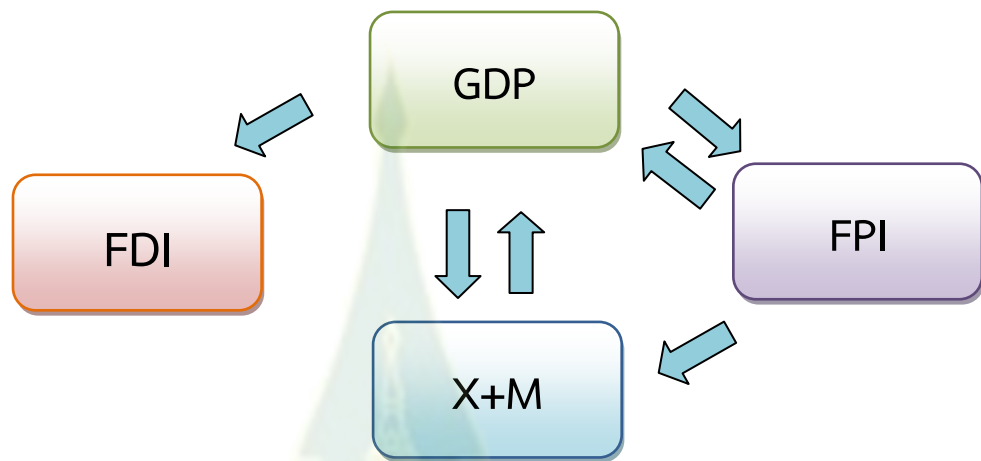
ตารางที่ 5.7 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา ของข้อมูลช่วงที่ 1

ตัวแปร	ความสัมพันธ์	F-statistic	P-value
Δ GDP และ Δ FPI	Δ GDP → Δ FPI	3.3489*	0.0478
	Δ FPI → Δ GDP	6.7037*	0.0037
Δ GDP และ Δ FDI	Δ GDP → Δ FDI	5.7809*	0.0072
Δ GDP และ Δ X+M	Δ GDP → Δ X+M	4.9783*	0.0131
	Δ X+M → Δ GDP	6.2112*	0.0053
Δ FPI และ Δ X+M	Δ FPI → Δ X+M	4.1417*	0.0251
ส่วนที่เหลือทั้งหมด	ไม่มีความสัมพันธ์		

หมายเหตุ A → B หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ ตัวแปร A เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปร B

* ที่ระดับนัยสำคัญ 5 %

เมื่อนำผลการหาความสัมพันธ์ตามวิธี causality ในตารางที่ 5.7 มาแสดงด้วยภาพความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ดังนี้

ภาพที่ 5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของข้อมูลช่วงที่ 1 (พ.ศ. 2541-2550)

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษาตามวิธี causality เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ พบว่าการค้าระหว่างประเทศ (X+M) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) ต่างก็ส่งผลบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) กลับไม่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2541-2550 ในขณะที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจส่งผลต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะเป็นแรงดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งที่เป็นการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) ด้วย เพราะการตัดสินใจเข้ามาลงทุนของบริษัทข้ามชาติและนักลงทุนจากต่างประเทศจะพิจารณาถึงศักยภาพของการขยายตัวทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศที่จะเข้าไปลงทุนเป็นสำคัญ ทั้งนี้หากการขยายตัวทางเศรษฐกิจดีก็จะเป็นโอกาสในการขยายธุรกิจและสร้างผลกำไรนั่นเอง อย่างไรก็ตามกลับพบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ไม่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงที่ 1 เนื่องจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยมีการ

กระจุกตัวในบางกลุ่มอุตสาหกรรมเท่านั้น อาทิ อิเล็กทรอนิกส์ การผลิต ยานยนต์ และกิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย เป็นต้น

สำหรับผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจตามวิธี causality ในข้อมูลช่วงที่ 2 สามารถแสดงได้ดัง ตารางที่ 5.8

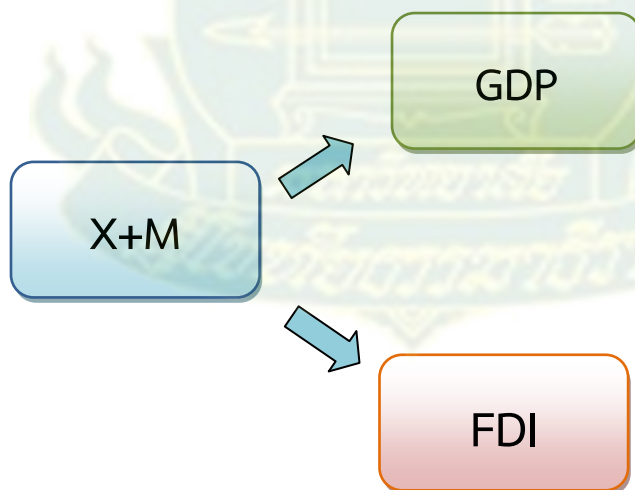
ตารางที่ 5.8 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา ของข้อมูลช่วงที่ 2

ตัวแปร	ความสัมพันธ์	F-statistic	P-value
$\Delta X+M$ และ ΔFDI	$\Delta X+M \longrightarrow \Delta FDI$	3.4032*	0.0475
ΔGDP และ $\Delta X+M$	$\Delta X+M \longrightarrow \Delta GDP$	3.4353*	0.0463
ส่วนที่เหลือทั้งหมด	ไม่มีความสัมพันธ์		

หมายเหตุ $A \longrightarrow B$ หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ ตัวแปร A เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปร B

* ที่ระดับนัยสำคัญ 5 %

เมื่อนำผลการหาความสัมพันธ์ตามวิธี causality ในตารางที่ 5.8 มาแสดงด้วยภาพความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ดังนี้

ภาพที่ 5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของข้อมูลช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2551-2559)

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามวิธี causality ในช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2551-2559) นั้น พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษามีความแตกต่างจากช่วงแรก โดยตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันน้อยลงเมื่อเทียบกับช่วงที่ 1 ที่กล่าวไปแล้ว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากขนาดการเปิดประเทศของไทยที่มีมากขึ้น ปัจจัยทางเศรษฐกิจต่างๆจะถูกกระทบจากปัจจัยภายนอกมากขึ้น เช่น การเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ การปรับตัวของประเทศคู่แข่ง นโยบายการค้าระหว่างประเทศของประเทศคู่ค้า เป็นต้น ต่างส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ลดลงไป อย่างไรก็ตามในช่วงที่ 2 นี้พบว่าการค้าระหว่างประเทศมีบทบาทมากขึ้น โดยการค้าระหว่างประเทศส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศที่ขยายตัวส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้การค้าระหว่างประเทศทำให้นานาประเทศรู้จักประเทศไทยและสินค้าไทยมากขึ้น นำมาซึ่งหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจและการตัดสินใจเข้ามาลงทุนของบริษัทข้ามชาติได้ อย่างไรก็ตามในช่วงที่ 2 นี้ การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นที่นำมาศึกษา เนื่องจากการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศในช่วงที่ 2 นี้ ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยภายนอก เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา การปรับเปลี่ยนน้ำหนักการลงทุนของกองทุนต่างชาตินักจะกระจายการลงทุนเป็นภูมิภาคเพื่อกระจายความเสี่ยง เป็นต้น

5.4 บทบาทของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

โดยสรุปแล้วบทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น มีผลการศึกษาที่แตกต่างกันในช่วงที่ 1 กับช่วงที่ 2 เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนแปลงไป ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปิดประเทศมากขึ้น ทั้งการเปิดเสรีทางการค้าและการเปิดเสรีทางการเงิน ล้วนส่งผลให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจเปิดมากขึ้นกว่าในอดีต ดังนั้นปัจจัยภายนอกประเทศจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจภายในประเทศได้มากขึ้นตามขนาดของการเปิดประเทศนั่นเอง ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.9 สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	ช่วงที่ 1 (2541-2550)	ช่วงที่ 2 (2551-2559)
การค้าระหว่างประเทศ (X+M)	*	*
การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI)	*	
การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI)		

สำหรับในช่วงที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ **ทั้งนี้การค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ ที่ส่งผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ GDP นั้น ผ่านการทำงานของตัวทวีคูณ (multiplier) ทำให้ GDP มีการขยายตัวมากกว่าเงินทุนจากการค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศนั่นเอง** ส่วนในช่วงที่ 2 นั้น มีความแตกต่างจากช่วงแรกกล่าวคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีเพียงการค้าระหว่างประเทศเท่านั้น ส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไม่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งในช่วงที่ 1 และช่วงที่ 2 ในการศึกษาี้ เนื่องจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยมีสัดส่วนไม่มากนักเมื่อเทียบกับการค้าระหว่างประเทศ และมีการกระจุกตัวในบางอุตสาหกรรม อาทิ อสังหาริมทรัพย์ การเงินและการประกันภัย อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และใช้เงินลงทุนสูงจึงเกิดการจ้างงานเฉพาะกลุ่มโดยเฉพาะแรงงานที่มีฝีมือ (skilled labor) เป็นหลัก นอกจากนี้ทิศทางการส่งเสริมการลงทุนในช่วง (2540-2555) แม้ว่าจะมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้นกว่าในอดีต แต่ในทางปฏิบัติยังคงเป็นการให้การส่งเสริมแบบครอบคลุมเกือบทุกประเภทกิจการ รวมทั้งมีการส่งเสริมตามเขตพื้นที่ (zones) ซึ่งในทางปฏิบัติมีการกระจุกตัวในภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจขนาดใหญ่เป็นหลัก และการจ้างงานก็มีการกระจุกตัวในเมืองใหญ่ จึงไม่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามเมื่อรัฐบาลมีการปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมการลงทุนในระยะ 7 ปี (พ.ศ. 2558-2564) และนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่มีการนำมาใช้ใน พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา แม้จะมีทิศทางการส่งเสริมการลงทุนที่เป็นแบบเลือกสรรในกิจการที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

ให้กับสินค้าและบริการรองรับการเป็นประเทศไทย 4.0 มีการลงทุนในระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่ภาคตะวันออกและเขตเศรษฐกิจต่างๆที่กระจายตามภูมิภาคก็ตาม แต่ในช่วงที่ศึกษายังไม่เห็นผลของนโยบายดังกล่าวอย่างชัดเจนเพราะเป็นเพียงระยะเริ่มต้น ดังนั้นผลการศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไม่มีความสัมพันธ์กับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ

ส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศนั้นก็มีการกระจุกตัวในหุ้นขนาดใหญ่เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ใน ดัชนีราคา SET50¹ เนื่องจากเป็นหุ้นที่มีปัจจัยพื้นฐานดี ส่วนใหญ่มีผลประกอบการที่ดี จึงอยู่ในความสนใจของนักลงทุนต่างชาติ

¹ ดัชนีราคา SET50 หมายถึง ดัชนีราคาหุ้นที่ใช้แสดงระดับและความเคลื่อนไหวของราคาหุ้นสามัญ 50 ตัวที่มีมูลค่าตามราคาตลาด (Market Capitalization) สูง การซื้อขายมีสภาพคล่องสูงอย่างสม่ำเสมอ และมีสัดส่วนผู้ถือหุ้นรายย่อยผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ตลาดหลักทรัพย์ได้กำหนดให้มีการพิจารณาปรับรายการหลักทรัพย์ที่ใช้ในการคำนวณ SET50 Index ทุกๆ 6 เดือน เพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นกับภาวะการณ์ในตลาดหลักทรัพย์ (ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย)

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาบทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยในระยะที่ผ่านมา เพื่อพิจารณาทิศทางแนวโน้มรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและบทบาทของการค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนระหว่างประเทศ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของแต่ละช่องทาง เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ 1) การศึกษาเชิงพรรณนาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทยในระยะที่ผ่านมา เพื่อพิจารณาทิศทางแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงบทบาทของการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะ โดยเป็นการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิร่วมกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม และ 2) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการศึกษาบทบาทของการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติ ได้แก่ ทำการทดสอบคุณสมบัติความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี unit root เป็นอันดับแรก และหลังจากนั้นใช้วิธี cointegration เพื่อศึกษาดุลยภาพในระยะยาวของตัวแปรทั้งหมด ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) การค้าระหว่างประเทศ (X+M) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) นอกจากนี้ยังศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรที่ละคู่ตามวิธี causality ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาสจากไตรมาส 1 พ.ศ. 2541 ถึง ไตรมาส 4 พ.ศ. 2559 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ช่วง คือ ก่อนและหลังการเกิดวิกฤตการเงินในสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2550 เพื่อเปรียบเทียบถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของการค้าและการลงทุน

ระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วง ส่วนความเหลื่อมล้ำของการกระจายผลประโยชน์จะใช้ scatter diagram เพื่อแสดงการกระจายตัวของผลประโยชน์ที่ภาคเศรษฐกิจต่างๆ ได้รับจากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

ในส่วนของสภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

1) สภาพทั่วไปของการค้าระหว่างประเทศของไทย ในทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งเป็นช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐใน พ.ศ. 2550 การค้าระหว่างประเทศมีแนวโน้มการขยายตัวอย่างต่อเนื่องแต่ชะลอตัวลงจากทศวรรษก่อน โดยการส่งออกมีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.49 ต่อปี เมื่อเทียบกับร้อยละ 11.70 ต่อปี ในช่วงทศวรรษก่อนหรือก่อน พ.ศ. 2550 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การส่งออกขยายตัวได้ดีในช่วงแรก (2540-2549) เนื่องจากประเทศไทยได้รับประโยชน์จากค่าเงินบาทที่อ่อนค่าลงจากการปรับเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบตรึงเงิน (basket of currency) มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ (managed float) อัตราแลกเปลี่ยนปรับจาก 25 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ มาอยู่ที่เฉลี่ยประมาณกว่า 40 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐในช่วง 2-3 ปีหลังจากนั้น ประกอบกับการเกิดวิกฤตต้มยำกุ้งใน พ.ศ. 2540 เป็นปัญหาภายในประเทศและประเทศอื่นในเอเชียเป็นหลัก อย่างไรก็ตามประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป จีน และสิงคโปร์ เป็นต้น ยังมีเศรษฐกิจที่ดี ดังนั้นจึงมีการนำเข้าสินค้าจากไทยตามปกติ

ส่วนในช่วงหลัง หรือ ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐใน พ.ศ. 2550 การส่งออกของไทยมีแนวโน้มชะลอตัวลงดังกล่าว เนื่องจากปัญหาค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดเกือบเท่าตัวใน พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา ในขณะเดียวกันการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตามไม่ทันกับค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้นโดยเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม และจีน จึงทำให้ความสามารถในการแข่งขันลดลง นอกจากนี้พบว่าการส่งออกมีการปรับตัวลดลงในบางช่วง เช่น การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2551-2552 เป็นต้น และในช่วง พ.ศ. 2558 ราคาสินค้าเกษตรและสินค้าโภคภัณฑ์ในตลาดโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวและทรงตัวอยู่ในระดับต่ำ ประกอบกับราคาสินค้าส่งออกได้รับผลกระทบจากภาวะราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกตกต่ำ ทำให้สินค้ากลุ่มที่ราคาเคลื่อนไหวตามราคาน้ำมันดิบ เช่น ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ปิโตรเคมี ยางพารา และผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น มีราคาหดตัวตามไปด้วย (ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย 2558)

นอกจากนี้อุปสงค์จากประเทศคู่ค้าที่ชะลอลง โดยเฉพาะประเทศจีนที่เป็นผู้นำเข้าสินค้าโภคภัณฑ์รายใหญ่ของโลกชะลอการนำเข้าลงอีกด้วย รวมทั้งประเทศไทยต้องเผชิญกับการถูกตัดสิทธิพิเศษทางภาษี (GSP) จากกลุ่มประเทศยูโรโซนในทุกรายการสินค้าตั้งแต่ต้นปี 2558 เป็นต้นมา ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดนี้ลดลง

สำหรับการนำเข้าของไทยช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ใน พ.ศ. 2550 มีการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10.66 ต่อปี สอดคล้องกับการส่งออกมีการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 11.70 ต่อปี เนื่องจากสินค้าเข้าประเภทวัตถุดิบและเครื่องจักรมีการผลิตเพื่อส่งออกด้วย อย่างไรก็ตามใน พ.ศ. 2541 การนำเข้ามีการปรับตัวลดลงกว่าร้อยละ 10 อันเป็นผลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยหดตัวลงทั้งในภาคการผลิตและการบริโภค ประกอบกับค่าเงินบาทที่อ่อนค่าลงทำให้สินค้านำเข้ามีราคาแพงขึ้น จึงทำให้ความต้องการนำเข้าโดยรวมลดลง ส่วนในช่วงหลัง พ.ศ. 2550 นั้น การขยายตัวของการนำเข้าอยู่ที่ประมาณเฉลี่ยร้อยละ 7.15 ชะลอตัวลงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ การนำเข้ามีการปรับตัวลดลงมากในช่วง พ.ศ. 2551-2552 เนื่องจากเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัวลง และประเทศไทยมีการส่งออกลดลงดังกล่าวแล้วจากเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า เช่น สหรัฐอเมริกาและยุโรปที่ประสบปัญหา ในช่วงดังกล่าวนี้เศรษฐกิจไทยมีการชะลอตัวลงเช่นกัน การนำเข้าสินค้าลดลงประมาณร้อยละ 23 โดยกลุ่มที่มีการปรับตัวลดลงมากที่สุด คือ เชื้อเพลิง และวัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูป

2) สภาพทั่วไปของการลงทุนระหว่างประเทศ พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยนั้น อัตราการขยายตัวมีแนวโน้มลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับทศวรรษก่อนหน้า โดยอัตราการขยายตัวของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในช่วง พ.ศ. 2550-2559 ชะลอลงมาอยู่ที่เฉลี่ยร้อยละ 4.7 ต่อปี เมื่อเทียบกับเฉลี่ยประมาณร้อยละ 7.6 ต่อปีในช่วง พ.ศ. 2540-2549 ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการแข่งขันการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศของประเทศอื่น อาทิ จีน อินเดีย และเวียดนาม เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดจากสภาพสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่เสื่อมถอยลงในประเทศไทย เช่น ค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นจากการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำแบบก้าวกระโดดในระยะที่ผ่านมา และการเกิดความไม่สงบทางการเมืองภายในประเทศทำให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นที่จะเข้ามาลงทุน ในขณะที่ประเทศอื่นในภูมิภาคเดียวกันก็มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า สำหรับการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในช่วงภายหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจใน

ประเทศไทย หรือ วิกฤตต้มยำกุ้งใน พ.ศ. 2540 จนถึง พ.ศ. 2549 การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศมีการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 1.5 ต่อปี เนื่องจากหลังวิกฤตต้มยำกุ้งสถานการณ์เศรษฐกิจของไทยและตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอยู่ในภาวะตกต่ำติดต่อกันหลายปี จึงไม่ได้รับความสนใจจากนักลงทุนต่างชาติเท่าใดนัก อย่างไรก็ตามในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาหรือหลัง พ.ศ. 2550 การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศมีการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 7.1 ต่อปี สูงขึ้นจากช่วงก่อนหน้าอย่างชัดเจน โดยในช่วง พ.ศ. 2550-2555 เป็นการขยายตัวในอัตราที่ต่ำและทรงตัวอยู่ประมาณ 3 ล้านล้านบาท อย่างไรก็ตามในระยะหลังนับจาก พ.ศ. 2556 เป็นต้นมามีเงินจากต่างประเทศไหลเข้ามาลงทุนในหลักทรัพย์ของไทยมากขึ้นอย่างชัดเจน และมีความผันผวนตามภาวะตลาดหลักทรัพย์ในแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศยุโรป สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา มีการขยายเงินลงทุนเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น อันเป็นไปตามการฟื้นตัวของตลาดหุ้นไทยและตลาดหุ้นในภูมิภาค

สำหรับผลการศึกษบทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ สามารถสรุปได้ดังนี้ การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (unit root test) ตามวิธีโดยวิธี ADF และ PP Test พบว่าทั้งสองช่วงเวลามีผลการทดสอบคล้ายกันกล่าวคือ ข้อมูลทั้งหมดมีคุณสมบัติไม่นิ่ง (non-stationary) ที่ระดับ level ต่อมานำข้อมูลข้างต้นมาหาผลต่างลำดับที่ 1 และนำมาทดสอบความนิ่งของข้อมูลอีกครั้ง ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าข้อมูลทั้งหมดมีความนิ่งที่ผลต่างลำดับที่ 1 (first different) ณ ระดับนัยสำคัญที่ร้อยละ 5 และเมื่อนำชุดข้อมูลทั้งหมดมาหาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว (cointegration test) ตามวิธีของ Johansen and Juselius (1990) พบว่าทั้งสองช่วงเวลาค่า Trace statistic และ Maximum Eigen Value statistic ระบุว่าตัวแปรทั้งหมดที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์ในเชิงดุลยภาพระยะยาว โดยมีสมการในเชิงดุลยภาพระยะยาว (cointegrating equation) จำนวน 1 สมการ ส่วนความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรตามวิธีของ causality นั้น ผลการศึกษามีความแตกต่างกันในช่วงแรก หรือก่อน พ.ศ. 2550 กับช่วงหลัง พ.ศ. 2550 กล่าวคือในช่วงแรก การเติบโตทางเศรษฐกิจส่งผลบวกต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ในขณะที่เดียวกันการค้าระหว่างประเทศ (X+M) และการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ (FPI) ต่างก็ส่งผลบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) กลับไม่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนในช่วงหลัง พ.ศ. 2550 ตัวแปรที่นำมาศึกษาเหล่านี้กลับมีความสัมพันธ์กันน้อยลงอย่างชัดเจน ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยมีการ

เปิดประเทศมากขึ้น ปัจจัยทางเศรษฐกิจต่างๆจะถูกกระทบจากปัจจัยภายนอกมากขึ้น เช่น การเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ การปรับตัวของประเทศคู่แข่ง นโยบายการค้าระหว่างประเทศของประเทศคู่ค้า เป็นต้น ต่างส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ลดลงไป ผลการศึกษาในช่วงนี้ระบุว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศเท่านั้นที่ส่งผลบวกต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เนื่องจากภาคการค้าระหว่างประเทศของไทยครอบคลุมทั้งในกิจกรรมการเกษตรและอุตสาหกรรม ทั้งธุรกิจขนาดใหญ่และธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และก่อให้เกิดการจ้างงานในวงกว้าง จึงเป็นแรงขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ดี ส่วนการลงทุนระหว่างประเทศไม่จะเป็นการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ หรือการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ ต่างไม่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนหนึ่งมาจากการกระจุกตัวของการลงทุนในบางอุตสาหกรรม และเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ผลของการจ้างงานจึงมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่าการค้าระหว่างประเทศส่งผลต่อการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศอีกด้วย

6.2 อภิปรายผลการศึกษา

โดยทั่วไปในทางทฤษฎีมีความเชื่อว่าการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่างส่งผลบวกต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศจะทำให้ประเทศสามารถผลิตสินค้าและบริการได้มากกว่าความต้องการบริโภคภายในประเทศ และส่วนที่เหลือก็ส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ เป็นการสร้างรายได้ให้กับประเทศอีกทางหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันการผลิตที่เพิ่มขึ้นนำไปสู่การใช้ปัจจัยการผลิตและการจ้างงานที่มากขึ้นด้วย ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มากขึ้นตามมา ส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศนั้นมีแนวคิดที่แตกต่างกัน 2 แนว โดยแนวคิดแรกมองภาพของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านบวกต่อประเทศผู้รับเงินทุน หรือที่เรียกว่า The Benign Model of FDI ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งไม่เห็นด้วยและโต้แย้งกับแนวคิดแรก กล่าวคือค่อนข้างจะมองถึงผลกระทบด้านลบของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ หรือที่เรียกว่า The Malign Model of FDI หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอาจมีได้ทั้งผลบวกและผลลบไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละประเทศ อาทิ ระดับเทคโนโลยีที่ใช้ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ความจริงจังในการเปิดเผยข้อมูลต่างๆของบริษัทแม่ นอกจากนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสามารถของบริษัทท้องถิ่นในการที่จะรับการถ่ายทอดวิทยาการต่างๆได้

มากนักน้อยเพียงใด หากมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพดีก็สามารถฝึกฝนเรียนรู้วิทยาการและความรู้ต่างๆ ได้ดีในระยะเวลาอันสั้น การมีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดี มีตลาดการเงินที่ก้าวหน้า หรือการมีนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมต่อการดำเนินธุรกิจและเอื้อต่อการถ่ายโอนเทคโนโลยีเพียงใด (Lipsey et al., 2002) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าการค้าระหว่างประเทศส่งผลบวกต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้ง 2 ช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาส่วนใหญ่ที่ทำการศึกษาไว้ในช่วงก่อนหน้า เช่น Higgins and Prowse 2010 และ Josheski and Lazarov 2012 เป็นต้น

ส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศส่งผลบวกต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉพาะช่วงที่ 1 ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการลงทุนดังกล่าวมีการกระจุกตัวเฉพาะหุ้นขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ และมีความผันผวนตามปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายการลงทุนของกองทุนต่างประเทศ นโยบายการเงินของรัฐบาลประเทศขนาดใหญ่ที่ส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายเงินทุน การเข้ามาลงทุนระยะสั้นในลักษณะการเก็งกำไร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกลับไม่ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทั้งสองช่วงเวลา ขัดแย้งกับงานศึกษาของ Ghatak et al. 2007 และ Ibrahim and Muthusamy (2014) ที่พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศส่งผลด้านบวกต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเจ้าบ้านมากบ้างน้อยบ้างต่างกันออกไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยมีการกระจุกตัวสูงเฉพาะในบางกลุ่มธุรกิจดังกล่าวมาแล้ว

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาบทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่พบว่าการค้าระหว่างประเทศส่งผลบวกต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งสองช่วงเวลาที่ศึกษา ส่วนการลงทุนทางอ้อมจากต่างประเทศส่งผลบวกในช่วงแรกที่ศึกษา อย่างไรก็ตาม การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกลับไม่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ในเรื่องการกระจายผลประโยชน์จากเงินทุนที่ได้รับไปยังกลุ่มต่างๆ ในสังคมนั้น พบว่ามีความไม่เท่าเทียมหรือเกิดความเหลื่อมล้ำทั้งจากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ทั้งนี้มีแนวโน้มที่ผู้มีรายได้ปานกลางถึงสูงจะได้รับประโยชน์มากกว่าผู้มีรายได้น้อย หรือแรงงานในเมืองมีแนวโน้มได้รับประโยชน์มากกว่าแรงงานในชนบทโดยการพิจารณาจากการกระจายตัวของประเภทธุรกิจ และในกรณีของประเทศไทยการ

ลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจะมีความเหลื่อมล้ำสูงกว่าการส่งออก ดังนั้นเพื่อให้ประเทศได้รับประโยชน์ในส่วนนี้และบรรเทาปัญหาในเรื่องความเหลื่อมล้ำลง โดยในประเด็นหลัก คือ ผลประโยชน์จากการค้าและการลงทุนควรมีการกระจายไปยังคนกลุ่มต่างๆมากขึ้น โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) รวมทั้งให้ความสำคัญกับการจ้างงานในประเทศมากขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ นักวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่จะต้องขับเคลื่อนไปด้วยกัน ดังนี้

1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งดึงดูดเม็ดเงินลงทุนจากต่างประเทศด้วย สำหรับประเทศไทยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของไทยจากการจัดอันดับของสถาบันนานาชาติ The World Economic Forum (WEF) พบว่าอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมของประเทศไทยปี 2560 เป็นอันดับที่ 34 จาก 138 ประเทศ ลดลงจากอันดับที่ 32 ในปี 2559 ขณะที่อันดับคุณภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานลดลงจากอันดับที่ 44 มาเป็นอันดับที่ 49 ในปี 2560 ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยยังมีปัญหาเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งขาดการบริหารจัดการการให้บริการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2560) โดยประเทศไทยอยู่อันดับที่ 3 ในอาเซียน รองจากประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย ดังนั้นจะเห็นว่าความสามารถในการแข่งขันที่ยังไม่น่าพอใจนักของไทยจะต้องได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เช่น ระบบโครงสร้างพื้นฐานและการขนส่ง ระบบราชการ การศึกษา และการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น ซึ่งภาครัฐต้องให้ความสำคัญและขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดีขึ้น

2) พัฒนาศักยภาพมนุษย์ นับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศเพื่อให้สามารถรองรับกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยใช้ระบบการศึกษาทั้งนอกและในโรงเรียนเป็นตัวขับเคลื่อนให้ประเทศสามารถผลิตบุคลากรได้ตรงกับความต้องการใช้งาน และสอดคล้องกับเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาประเทศ ยกตัวอย่างเช่น หากประเทศมีเป้าหมายที่จะพัฒนาสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 แรงงานที่ต้องการก็น่าจะมีจุดเด่นที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ และภาษาต่างประเทศที่อยู่ในระดับดี เป็นต้น ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน/วิทยาลัย/มหาวิทยาลัย ก็ต้องออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองกับความต้องการของ

ตลาดแรงงาน ส่วนนอกระบบโรงเรียนก็สามารถทำในลักษณะการอบรมระยะสั้นในเรื่องนั้นๆที่
ต้องการใช้งาน

3) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยสูญเสียความ
ได้เปรียบในเรื่องค่าจ้างแรงงานต่ำ จากการที่มีการปรับค่าจ้างแรงงานแบบก้าวกระโดด ทำให้ค่าจ้าง
แรงงานของไทยสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนหลายประเทศ ในขณะที่ประสิทธิภาพการผลิต
เพิ่มได้อย่างเชื่องช้า ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงกว่าคู่แข่งเช่นเวียดนาม และจีน ดังนั้นจึงทำให้
สินค้าส่งออกของไทยมีราคาสูงและความสามารถในการแข่งขันลดลง โดยเฉพาะสินค้าราคาถูกที่ผลิต
ได้ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นแนวทางที่จะต้องปรับปรุง คือ การเพิ่มประสิทธิภาพของแรงงานให้ใกล้เคียง
กับค่าจ้างแรงงานที่ปรับสูงขึ้น นอกจากนี้จะต้องหันไปใช้เทคโนโลยีที่ใช้เครื่องจักรอุปกรณ์มากขึ้น
(capital intensive) เพื่อลดต้นทุนการผลิตลง เน้นการผลิตสินค้าสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added)
เช่น มีการแปรรูปที่สร้างความแตกต่างไม่ว่าจะเป็น คุณภาพ คุณค่า รูปแบบ ความน่าเชื่อถือ และ
สร้างสินค้าให้มีเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นต้น รวมทั้งให้ความสำคัญกับการผลิตแบบครบวงจร โดย
การเชื่อมโยงของภาคการผลิตต่างๆไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อ
ควบคุมคุณภาพและลดต้นทุน ทำให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก

4) อำนวนยความสะดวกด้านกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการ
ตัดสินใจเข้ามาลงทุนของต่างชาติ โดยผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
ประจำปี 2560 โดย IMD World Competitiveness Center จากจำนวน 63 ประเทศนั้น พบว่ามี
หลายเรื่องที่ประเทศไทยยังมีผลการจัดอันดับไม่น่าพอใจนัก และสองเรื่องในนั้นก็คือ กฎหมายด้าน
ธุรกิจและกรอบการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งด้านกฎหมายด้านธุรกิจ (Business Legislation) ถูกจัดอยู่
ในอันดับที่ 38 จากอันดับที่ 44 ในปีก่อนหน้า และด้านกรอบการบริหารภาครัฐ (Institution
Framework) อยู่ในอันดับที่ 30 จาก 33 ในปีที่แล้ว แม้ว่าอันดับในเรื่องดังกล่าวจะมีการเปลี่ยนแปลง
ในทิศทางที่ดีขึ้นก็ตาม แต่ยังเป็นจุดอ่อนของประเทศไทย โดยเฉพาะจากงานวิจัยของ เตือนเด่น นิคม
บริรักษ์ และคณะ (2560) ที่ระบุว่าประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการลงทุนที่
ล้าสมัยไม่มีการปรับเปลี่ยนมานานหลายทศวรรษ และไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและ
สังคมที่เปลี่ยนไป ดังนั้นรัฐบาลควรมีการปรับเปลี่ยนข้อกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆที่ล้าสมัย

เพื่อให้มีความสะดวกและคล่องตัวยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศอื่นที่ประสบความสำเร็จและมีอันดับที่ดี เช่น สิงคโปร์ และฮ่องกง เป็นต้น

5) กระจายฐานการส่งออกให้กว้างขึ้น โดยการส่งเสริมให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก หรือเอสเอ็มอี (SMEs) มีศักยภาพในการส่งออกได้มากขึ้นทั้งในด้านจำนวนรายและชนิดของสินค้า เพื่อให้เม็ดเงินจากการส่งออกมีการกระจายสู่รายย่อยและมีฐานการผลิตที่กว้างขึ้น โดยรัฐบาลควรส่งเสริมในเรื่องขององค์ความรู้ เทคโนโลยีที่จำเป็น รวมทั้งด้านสินเชื่อ เพื่อให้ผู้ประกอบการรายกลางและเล็กสามารถผันตนเองมาเป็นผู้ส่งออกได้มากขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลควรส่งเสริมการค้าชายแดนที่กระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆของประเทศให้มีการขยายตัวมากขึ้น เพราะจะช่วยขยายฐานการส่งออกสินค้าให้กว้างขึ้นอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เม็ดเงินจากการส่งออกมีการกระจายตัวไปยังกลุ่มต่างๆในสังคมหลากหลายขึ้นอีกด้วย

6) เสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมือง เนื่องจากเสถียรภาพทางการเมืองมีผลต่อการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้าหรือการลงทุน หากรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย หรือมีความไม่สงบทางการเมือง จะทำให้นโยบายต่างๆขาดความต่อเนื่อง เพราะเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็มักจะเปลี่ยนแปลงนโยบายตามที่พรรคการเมืองได้หาเสียงไว้ ทำให้นักลงทุนหรือผู้นำเข้าในต่างประเทศขาดความเชื่อมั่นที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศไทย หรือติดต่อดำเนินธุรกิจกับไทย ซึ่งจะเป็นผลเสียต่อบรรยากาศการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยผ่านประสบการณ์ความไม่สงบทางการเมืองมาแล้ว ซึ่งสร้างความสูญเสียทางเศรษฐกิจไม่น้อย ดังนั้นการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่ง

แนวทางการปรับตัวของภาครัฐและภาคเอกชน

จากผลการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่การค้ามีบทบาทนำการลงทุนทั้งในด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสร้างความเหลื่อมล้ำน้อยกว่าการลงทุน เพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมากขึ้น ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันและปรับตัวให้การดำเนินงานต่างๆมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดปัญหาและอุปสรรคต่างๆลง โดยมีแนวทางดังนี้

1) การปรับตัวของภาครัฐ

ในส่วนของภาครัฐต้องมีบทบาทนำในการอำนวยความสะดวกให้กับการทำงานของภาคเอกชน และกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความชัดเจน พร้อมทั้งวางระบบสาธารณูปโภค กฎหมาย กฎระเบียบต่างๆที่เอื้อต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยในระยะที่ผ่านมารัฐบาลปัจจุบันได้มีการกำหนดทิศทางการวางแผนระยะปานกลางและระยะยาวสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการลงทุนในระยะ 7 ปี (พ.ศ. 2558-2564) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 นโยบายประเทศไทย 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เป็นต้น จากเดิมที่ประเทศไทยยังขาดความชัดเจนในเรื่องทิศทางการพัฒนาและเป้าหมายที่จะขับเคลื่อนในระยะยาวว่าประเทศจะดำเนินไปอย่างไร และใช้ปัจจัยใดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีเป้าหมายและแผนที่ชัดเจนแล้ว การดำเนินการก็เป็นเรื่องสำคัญ ระบบราชการจะต้องทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ การปฏิรูประบบราชการปรับปรุงให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับกับแผนยุทธศาสตร์ 20 ปีของรัฐบาลที่ต้องการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ หน้าด่านแรกที่นักลงทุนจากต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนต้องมาติดต่อในด้านเอกสารและทางกฎหมาย หรือการขอรับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ก็คือระบบราชการไทยที่การทำงานยังขาดการรวมศูนย์และการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างกัน ทำให้การติดต่อต้องทำหลายแห่งและใช้เวลานานเมื่อเทียบกับคู่แข่ง เช่น สิงคโปร์และมาเลเซีย รัฐบาลควรจัดการให้มีลักษณะการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (one stop service) และใช้ฐานข้อมูลร่วมกันทั้งระบบ จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดการขยายตัวของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง เรื่องสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติและให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนต่างชาติที่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งในภูมิภาคเดียวกัน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนามได้ ทั้งในส่วนการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี และการให้เงินทุนช่วยเหลือ เป็นต้น นอกจากนี้ระบบโครงสร้างพื้นฐานต้องมีความพร้อมและเอื้อต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศด้วยดังกล่าวมาแล้ว

2) การปรับตัวของภาคเอกชน

โดยทั่วไปภาคเอกชนจะเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องการค้าและการลงทุนตามกลไกตลาด ดังนั้นในการปรับตัวของภาคเอกชนก็คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต นำเทคโนโลยีการผลิตที่มีความเหมาะสมมาใช้เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพและเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขัน ด้านการผลิตและการตลาดควรให้ความสำคัญกับการสร้างความแตกต่างในตัวสินค้า การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการสร้างคุณค่า นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ หรือการรวมกลุ่มธุรกิจเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในลักษณะของคลัสเตอร์ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มบริษัทและร่วมมือกันทางธุรกิจในด้านต่างๆ ตั้งแต่ผู้จัดหาสินค้า (supplier) ผู้ให้บริการ ผู้ผลิต และโครงสร้างพื้นฐานเฉพาะด้าน รวมทั้งผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ช่องทางการจำหน่าย ลูกค้า และสถาบันที่เกี่ยวข้อง จะเป็นแนวทางที่สร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจในระยะยาว และนอกจากในประเทศการรวมกลุ่มธุรกิจระหว่างประเทศ (cluster of countries) ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะเข้ามามีบทบาทและได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเศรษฐกิจและการลงทุนเช่นกัน

ส่วนการลงทุนจากต่างประเทศนั้น ต้องสร้างบุคคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง เพื่อชดเชยกับค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น สามารถตอบสนองต่อการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และเรียนรู้เทคโนโลยีจากต่างชาติที่เข้ามาลงทุนหรือร่วมทุน เพื่อนำมาพัฒนาและต่อยอดสินค้าของไทยได้

บรรณานุกรม

- Ahmad, F., Draz, M.U. and Yang, S. (2016). Foreign Portfolio Inflows and Economic Growth: Evidence from ASEAN5. *Actual Problems of Economics*, vol. 179, no. 5, pp. 57-69.
- Borensztein, E., Gregorio, J. D. and Lee, J-W. (1998). How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth? *Journal of International Economics*, vol. 45, pp.115-135.
- Branstetter, Lee (2000). Is Foreign Direct Investment a Channel of Knowledge Spillovers? Evidence from Japan's FDI in the United States. NBER Working Paper no.8015, November.
- Cadoret, I., Rondeau, F. and Tran, X (2014). Trade and Growth Relationship: Continent Matters. CREM CNRS 6211, University of Rennes 1, France.
- Dickey, D.A. and Fuller, W.A. (1979). Distribution of The Estimators for Autoregressive Time Series with A Unit Root. *Journal of the American Statistical Association*, vol.74, pp.427-431.
- Dickey, D.A. and Fuller, W.A. (1981). Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with A Unit Root. *Econometrica* vol.49, pp.1057-1072.
- Duasa, J. and Kassim, S.H. (2009). Foreign Portfolio Investment and Economic Growth in Malaysia. *The Pakistan Development Review*, vol 48, no. 2, pp. 109-123.
- Durham, J.B. (2003). Foreign Portfolio Investment, Foreign Bank Lending, and Economic Growth. Board of Governors of the Federal Reserve System. Discussion Papers no. 757.
- Enders, W. (2014). *Applied Econometric Time Series*. 4th edition. Hoboken, NJ: Wiley.
- Eniekezimene, A.F. (2013). The Impact of Foreign Portfolio Investment on Capital Market Growth: Evidence from Nigeria. *Global Business and Economics Research Journal*, vol. 2, no.8, pp.13-30.
- Evans, K. (2002). Foreign Portfolio and Direct Investment: Complementarity, Differences, and Integration. Global Forum on Investment, The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).

- Ghatak, Anita and Halicioğlu, Ferda. (2007). Foreign Direct Investment and Economic Growth: Evidence from across the World. MPRA paper no.3563, November.
- Grange, C.W. (1969) Investigating Causal Relations by Econometric Model and Cross-spectral Method. *Econometrica*, vol.37, pp. 424-438.
- Grange, C.W. Some Recent Developments in the Concept of Causality. *Journal of Econometrics*, vol.39, pp.199-211, 1988.
- Herzer, D. (2012). How Does Foreign Direct Investment Really Affect Developing Countries' Growth? *Review of International Economics*. vol. 20, issue 2, pp. 396-414.
- Higgins, K. and Prowse, S. (2010) *Trade, Growth and Poverty: Making Aid for Trade Work for Inclusive Growth and Poverty Reduction*. Overseas Development Institute, UK.
- Ibrahim, M.S. and Muthusamy. A. (2014). Role of Foreign Direct Investment (Fdi) in India's Economic Development-An Analysis. *Journal of International Relations and Foreign Policy*. vol. 2, no. 2, pp. 101-113.
- Johansen, S. (1988). Statistical Analysis of Cointegrating Vectors. *Journal of Economic Dynamics and Control*. 12: 231-254.
- Josheski, D. and Lazarov, D. (2012) International Trade and Economic Growth: Cross-country Evidence. *International Journal of Business and Economics*, vol. 1 no.2, pp. 87-95.
- Lipsey, R.E. (2002). Home and Host Country Effects of Foreign Direct Investment. National Bureau Economic Research, working paper no. 9293.
- Phillips, P.C.B. and Perron, P., Testing for A Unit Root in Time Series Regression. *Biometrika*, vol. 75, pp.335-346, 1988.
- Shan, J. and Sun, F. (1998). On The Export-led Growth Hypothesis for The Little Dragons: An Empirical Reinvestigation. *Atlantic Economic Journal*. Issue 4, pp. 353-371.
- Sun, P. and Heshmati, A. (2010). International Trade and its Effects on Economic Growth in China. IZA Discussion Paper No. 5151

กระทรวงพาณิชย์และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2560). คู่มือการพัฒนาภาคธุรกิจ. เอกสาร ประชาสัมพันธ์.

ชัยรินทร์ ธรรมอมรพงศ์ (2557) การค้าระหว่างประเทศจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการเติบโตอย่าง สมดุลสำหรับประเทศไทยจริงหรือ? สืบค้นจาก <http://www.lrct.go.th/th/?p=17370> เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2560.

ฐานเศรษฐกิจ (2559). ต่างชาติย้ายฐานลงทุนหนีไทย เหตุเป้าส่งออกติดลบ 4 ปีซ้อน. หนังสือพิมพ์ ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 36 ฉบับที่ 3,184 วันที่ 18 - 20 สิงหาคม.

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ (2560). ยุทธศาสตร์ชาติการค้า. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ใน งานประชุมสัมมนา เรื่อง ยกขีดความสามารถสู่การเป็นชาติการค้า วันที่ 16 มีนาคม 2560 โรงแรม Swissotel Le Concord.

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ (2560). ยุทธศาสตร์การรวมกลุ่มภาคธุรกิจ. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา ประเทศไทย ในงานประชุมสัมมนา เรื่อง ยกขีดความสามารถสู่การเป็นชาติการค้า วันที่ 16 มีนาคม 2560 โรงแรม Swissotel Le Concord.

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2558). รายงานภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2558.

รินดา รวีเลิศ (2561). ค่าแรงขั้นต่ำ ทำไมไม่ขึ้นเท่าๆ กัน ทำไมไม่ขึ้นเยอะๆ?.

สืบค้นจาก <https://workpointnews.com/2018/01/19/ค่าแรงขั้นต่ำ>

พิริยะ ผลพิรุฬห์ และคณะ (2559). การค้าระหว่างประเทศเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและการเติบโตอย่างสมดุล สำหรับประเทศไทย สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน). สืบค้นจาก <http://e-library.itd.or.th/viewer/144491388?page=19> เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2560.

สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (2560). ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประจำปี 2560 โดย IMD World Competitiveness Center.

เสาวณี จันทะพงษ์ ทิพวรรณ ทนกกิ้น และ สุภาวดี ชิงนวรรณ์ (2558). จุดเปลี่ยน FDI ของไทย? FOCUSED AND QUICK (FAQ), เมษายน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560). โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ เพื่ออนาคตประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2560.

หิรัญญา สุจินัย (2557). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการลงทุนในระยะ 7 ปี (พ.ศ. 2558-2564). สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.

อภิญา วนเศรษฐ (2555). หน่วยที่ 12 การลงทุนของธุรกิจระหว่างประเทศ. ประมวลสาระชุดวิชา เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศและธุรกิจระหว่างประเทศ. หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อภิญา วนเศรษฐ (2558) หน่วยที่ 13 การค้า การลงทุน และการเงินระหว่างประเทศของไทย. ในเอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อภิญา วนเศรษฐ (2560) หน่วยที่ 6 ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการและการจัดการ ทรัพยากรมนุษย์. หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

<https://www.bot.or.th> สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2560

<https://www.moc.go.th> 22 เมษายน 2560

<https://www.customs.go.th> สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2560

<https://www.nesdb.go.th> 22 กรกฎาคม 2560

<https://www.boi.go.th> สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2560

<http://tradereport.moc.go.th/TradeThai.aspx> 22 มีนาคม 2560

<https://laymaneconomicsblog.wordpress.com/2016/03/04/106/> สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2560

<http://www.drborworn.com/articledetail.asp?id=16223> สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2560

<http://www.sme-today.com/ปัญหาที่-smes-มักพบในการทำการค้าระหว่างประเทศ/>
สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2560

<https://www.thairath.co.th/content/1063347> สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2560

การสัมภาษณ์เชิงลึก

บทบาทการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ
และความเหลื่อมล้ำของการกระจายผลประโยชน์

1. สภาพทั่วไปของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของประเทศไทย

การค้าระหว่างประเทศ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

การลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ
